STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO REGIONU ZIEMI WIELUŃSKIEJ NA LATA 2023-2030

Źródło fotografii: https://zbierajsie.pl/zaleczanski-park-krajobrazowy/

ŁÓDZKI DOM BIZNESU

Projekt Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 został opracowany na zlecenie Powiatu Wieluńskiego, Gminy Biała, Gminy Czarnożyły, Gminy Konopnica, Gminy Mokrsko, Gminy Osjaków, Gminy Ostrówek, Gminy Pątnów, Gminy Skomlin, Gminy Wierzchlas, Gminy Wieluń oraz Miasta i Gminy Działoszyn przez **Konsorcjum firm**:

Łódzki Dom Biznesu Sp. z o.o.
ul. Pstrągowa 11/16
91-496 Łódź

Pheno Horizon
OLP Sp. z o.o.
ul. Traugutta 25 lok. 1512
90-013 Łódź

- marzec 2024 – wrzesień 2024 -

Spis treści

WPROWADZANIE ... 4
Wstęp ... 5
Określenie obszaru funkcjonalnego ... 6
SYNTEZA DIAGNOZY ... 9
Wnioski z diagnozy ... 10
Wnioski z analizy strefy przestrzennej i środowiskowej ... 10
Wnioski z analizy strefy gospodarczej ... 18
Wnioski z analizy strefy społecznej ... 23
Analiza SWOT ... 29
ELEMENTY STRATEGICZNE ... 38
Wizja i misja rozwoju ... 39
Cele strategiczne ... 40
I CEL STRATEGICZNY ... 41
II CEL STRATEGICZNY ... 52
III CEL STRATEGICZNY ... 59
IV CEL STRATEGICZNY ... 65
SPÓJNOŚĆ Z NADRZĘDNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI ... 68
MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ ... 79
Rola modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej ... 79
Kluczowe uwarunkowania rozwoju przestrzennego regionu ziemi wieluńskiej ... 80
Założenia modelu struktury ... 89
funkcjonalno-przestrzennej ... 89
Obszary strategicznej interwencji ... 100
USTALENIA I REKOMENDACJE ... 103
W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA ... 103
I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ ... 103
WDRAŻANIE STRATEGII ... 108
WDRAŻANIE STRATEGII ORAZ STRUKTURA ZARZĄDZANIA ... 109
System wdrażania i zarządzania Strategią ... 109
Proces zaangażowania Partnerów ... 111
Kryteria wyboru kierunków działań do realizacji ... 113
Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych ... 114
Procedura modyfikacji i aktualizacji dokumentu ... 114
SYSTEM MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII ... 116
RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ... 124
WYKAZ TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW ... 128
WYKAZ TABEL: ... 129
WYKAZ RYSUNKÓW: ... 130

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik 1: Działania rekomendowane do realizacji przez JST

CZĘŚĆ I

WPROWADZANIE

Źródło fotografii: https://zbierajsie.pl/zaleczanski-park-krajobrazowy/

Wstęp

Instrument zintegrowanego planowania rozwoju, jakim jest strategia rozwoju ponadlokalnego wykorzystywany jest zwykle przez gminy sąsiadujące ze sobą, powiązane ze sobą funkcjonalnie oraz posiadające w związku z tym wspólne, uzupełniające się lub współzależne cele rozwojowe. Podjęcie procesu planowania i zarządzania rozwojem terytoriów przy wykorzystaniu strategii rozwoju ponadlokalnego wiąże się z nawiązaniem współpracy jednostek w zakresie wypracowania wspólnych celów i kierunków rozwoju w ramach obszaru funkcjonalnego. Polityka rozwoju oparta na obszarach funkcjonalnych umożliwia lepszą efektywność rozwoju obszaru we wszystkich wymiarach: społecznym, gospodarczym i przestrzennym (w tym środowiskowym). Rozwój obszaru, obejmujący teren więcej niż jednej gminy pozwala stworzyć spójność terytorialną.

Dzięki zastosowaniu terytorialnego podejścia do realizowania polityki rozwoju możliwe jest rozpoznanie indywidualnych potrzeb, potencjałów danego obszaru, co w efekcie przyniesie wzmocnienie jego przewagi konkurencyjnej.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 to wynik inicjatywy i współpracy Jednostek Samorządu Terytorialnego z obszaru ziemi wieluńskiej. W skład Partnerstwa wchodzi Powiat Wieluński oraz następujące gminy: Biała, Czarnożyły, Konopnica, Mokrsko, Osjaków, Ostrówek, Pątnów, Skomlin, Wierzchlas, Wieluń, Działoszyn. Zasady współpracy przy opracowywaniu i wdrażaniu **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030** zostało określone poprzez porozumienie z dnia 28 listopada 2022 r.[1] Współpraca jedenastu gmin, przy udziale Powiatu Wieluńskiego zapewni możliwość wypracowania inicjatyw realizujących wspólny kierunek rozwojowy i możliwości wykorzystania jego potencjału.

Dokument Strategii określa długofalowe cele i kierunki rozwojowe dla obszaru Gmin ziemi wieluńskiej. Całościowo pozwala na weryfikację aktualnego stanu i określenie zapotrzebowania na działania rozwojowe o charakterze ponadlokalnym. W rezultacie, Strategia w oparciu o wskazane potrzeby kieruje politykę rozwojową, wyznaczając cele, do których samorządy gmin tworzących Partnerstwo powinny dążyć w okresie obowiązywania dokumentu, a więc do 2030 roku.

Odpowiednio przygotowane opracowanie i proces wdrażania Strategii, poprzez realizację celów i kierunków, uwzględniających czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) oraz zewnętrzne (szanse i zagrożenia) obszaru Partnerstwa, a następnie prawidłowe monitorowanie ich realizacji pozwala skutecznie niwelować zastane deficyty i problemy rozwojowe. W szerszej perspektywie realizacja **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030** ma przyczynić się do poprawy warunków życia w obszarze Partnerstwa, poprzez zaspokajanie potrzeb, eliminowanie barier i rozwój samorządów. Osiągnięcie wyznaczonych celów pozwala na realizację założonej misji i osiągnięcie stanu określonego przez przyszłą wizję obszaru Partnerstwa.

[1] Uchwała nr LXI/366/22 Rady Powiatu w Wieluniu z dnia 28 listopada 2022 r, w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez Powiat Wieluński porozumienia w sprawie przystąpienia do opracowania i wdrożenia Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej, wraz załącznikiem do uchwały nr LXI/366/22 Rady Powiatu w Wieluniu z dnia 28 listopada 2022 r.

Określenie obszaru funkcjonalnego

Powiat wieluński – jest jednym z 24 powiatów województwa łódzkiego, położonym w jego południowo-zachodniej części. Powierzchnia powiatu wynosi 926,48 km^2, stanowiąc 5,1% obszaru województwa łódzkiego. Cechą charakterystyczną położenia powiatu jest fakt graniczenia od południa z dwoma innymi województwami: opolskim i śląskim. Powiat Wieluński geograficznie położony jest na styku Nizin Środkowopolskich i Wyżyn Polskich. Dzięki takiemu usytuowaniu na stosunkowo niewielkiej przestrzeni występuje duża zmienność krajobrazów. Różnorodność form ukształtowania powierzchni pochodzenia akumulacyjnego lub tektonicznego i znaczące deniwelacje sprawiają, że teren Powiatu Wieluńskiego zdecydowanie wyróżnia się na tle innych powiatów województwa łódzkiego i dominuje jednocześnie nad walorami krajobrazowymi sąsiednich powiatów województw opolskiego i śląskiego, należąc niewątpliwie do najciekawszych krajobrazowo obszarów w środkowej Polsce.

Gmina Biała - położona jest na styku historycznych ziem Rzeczpospolitej: Wielkopolski, Ziemi Łęczycko – Sieradzkiej, Małopolski i Śląska Opolskiego. Topograficznie stanowi część Wysoczyzny Wieruszowskiej, charakteryzuje się równinnym położeniem, na obszarze granic mezoregionów fizycznogeograficznych: Wyżyny Wieluńskiej rozciągającej się od Wielunia po Częstochowę oraz Wysoczyzny Złoczewskiej położonej w międzyrzeczu Warty i górnej Prosny. Najmocniejszym pod względem turystycznym walorem gminy są drewniane kościoły znajdujące się na szlaku kościołów typu wieluńskiego i stanowiące część Szlaku Bursztynowego[2].

Gmina Czarnożyły - położona jest w dorzeczu rzek Pyszna i Oleśnica należących do zlewni rzeki Warty, posiada krajobraz typowo nizinny. Od południowej strony graniczy z Jurą Krakowsko - Częstochowsko - Wieluńską. Specyfika gminy wiejskiej, jaką jest gmina Czarnożyły, wiąże się z brakiem większych zakładów przemysłowych w jej obrębie. Wykorzystanie gospodarcze jej zasobów oparte jest głównie na działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwach indywidualnych. Gmina Czarnożyły posiada również wysoki wskaźnik w hodowli bydła mlecznego oraz trzody chlewnej[3].

Gmina Konopnica - Gmina położona jest w północno - wschodniej części powiatu wieluńskiego. Tereny gminy Konopnica to w większości obszar typowo rolniczy. Spośród innych gmin powiatu wieluńskiego wyróżnia się ona przepięknymi krajobrazami związanymi z doliną rzeki Warty, brakiem przemysłu i wysokimi walorami dla rozwoju wszelkich form działalności nakierowanych na funkcję rekreacji i turystyki. Gmina Konopnica jest istotnym nadwarciańskim ośrodkiem rozwoju gospodarki turystycznej oraz rolnictwa w województwie łódzkim[4].

[2] https://gminabiala.pl/ [dostęp dnia 05.12.23 r.]
[3] https://czarnozyly.pl/ [dostęp dnia 05.12.23 r.]
[4] Raport o stanie gminy Konopnica za rok 2022

Gmina Mokrsko - położona jest w centrum powiatu wieluńskiego. Gmina ma charakter typowo rolniczy, posiada także cenne walory przyrodniczo – krajobrazowe, występujące głównie w południowej części gminy. Walory te związane są przede wszystkim z dużymi powierzchniami leśnymi i zróżnicowaną rzeźbą terenu. Gmina wyróżnia się wewnętrznym zróżnicowaniem przestrzennym. Południową część obszaru zajmują kompleksy leśne porastające gleby mało korzystne dla rozwoju rolnictwa, tereny podmokłe oraz bagniste. Charakteryzuje ją również urozmaicona rzeźba terenu oraz koncentracja form ochrony przyrody. Gmina Mokrsko jest jedną z zasobniejszych gmin ziemi wieluńskiej pod względem ilości i jakości obiektów zabytkowych[5].

Gmina Osjaków - położona jest we wschodniej części powiatu wieluńskiego, w dorzeczu Warty i jej prawobrzeżnego dopływu Wężnicy. Gmina sąsiaduje z dwoma Parkami Krajobrazowymi – Załęczańskim oraz Międzyrzecza Warty i Widawki. Przeważający obszar gminy zajęty jest przez tereny rolnicze, które stanowią ok. 60% ogólnej powierzchni gminy. Gmina specjalizuje się w produkcji chrzanu[6]. Z uwagi na usytuowanie a także bogactwo natury, Gmina Osjaków stwarza dobre warunki do wypoczynku i turystyki weekendowej.

Gmina Ostrówek - położona jest w północnej części powiatu wieluńskiego. Posiada równinno-płaską rzeźbę terenu. Występowanie dużego udziału gleb kompleksu żytniego, nieskażone środowisko, położenie z dala od ośrodków przemysłowych i korzystne warunki klimatyczne sprzyjają rozwojowi rolnictwa. Jest to rejon uprawy zbóż i ziemniaków. Hoduje się tutaj trzodę chlewną, bydło mięsne, a od niedawna także gęsi. Gmina Ostrówek zlokalizowana jest w otoczeniu lasów, rzek i pól, tworząc idealne środowisko dla miłośników przyrody i spokoju[7].

Gmina Pątnów - położona jest w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego na Wyżynie Wieluńskiej, będącej częścią Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Należy do typowych gmin rolniczych. Dominujący udział na obszarze gminy mają grunty orne i leśne. Gmina wyróżnia się wewnętrznym zróżnicowaniem przestrzennym. Znaczna część gminy położona jest na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego i obejmuje pagórkowate tereny północno-wschodniej części Wyżyny Wieluńskiej. Główną cechą charakterystyczną terenu jest jego urozmaicona rzeźba terenu, którą można zaobserwować w rejonach parku krajobrazowego, jak również w dolinie rzeki Warty[8].

Gmina Skomlin - leży w południowo - zachodniej części powiatu wieluńskiego. Gmina położona jest na południowym krańcu Niziny Południowowielkopolskiej, na Wysoczyźnie Wieruszowskiej. Teren gminy jest w znacznej części płaski z nieznacznymi wzniesieniami Na terenie gminy panują korzystne warunki agroklimatyczne. Największą część obszaru gminy zajmują użytki rolne. W północnej części gminy znajdują się bogate ekosystemy, gdzie występują biologicznie czynne obszary pastwisk oraz niskie torfowiska[9].

[5] https://www.mokrsko.pl/ [dostęp dnia 05.12.23 r.]
[6] https://gmina.osjakow.pl/ [dostęp dnia 05.12.23 r.]
[7] Raport o Stanie Gminy Ostrówek za rok 2022
[8] https://old.patnow.pl/ [dostęp dnia 05.12.23 r.]
[9] Strategia Rozwoju Gminy Skomlin na lata 2016 – 2026

Gmina Wierzchlas - położona w południowo-wschodniej części powiatu wieluńskiego. Obszar Gminy Wierzchlas jest pełen pięknych krajobrazów i cennych zasobów przyrodniczych. Położony na Wyżynie Wieluńskiej, części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Znaczną część obszaru gminy pokrywają lasy, a szczególnie wyjątkowy jest Krzeczowski Przełom Warty, który jest częścią Załęczańskiego Parku Krajobrazowego[10].

Gmina Wieluń - położona jest na pograniczu mezoregionów fizycznogeograficznych: Wyżyny Wieluńskiej wchodzącej w skład Wyżyny Śląsko-Krakowskiej oraz Wysoczyzny Złoczewskiej i Kotliny Szczercowskiej należących do Niziny Południowowielkopolskiej. Wyżyna Wieluńska stanowi najwyższą część gminy, ma również najbardziej urozmaiconą rzeźbę terenu. Gmina ma charakter przemysłowo-rolniczy. Na terenie gminy występuje wiele obiektów i miejsc o charakterze zabytkowym[11].

Gmina Działoszyn – administracyjnie zlokalizowana jest na obszarze powiatu pajęczańskiego. Gmina położona jest na obszarze Prowincji Wyżyny Polskie, Podprowincji Wyżyna Śląsko-Krakowska, Makroregionie: Wyżyna Woźnicko-Wieluńska i Mezoregionie: Wyżyna Wieluńska. Rzeźba terenu ma charakter urozmaiconej płaskorówniny, z licznymi wzniesieniami i pagórkami. Posiada wiele unikatowych form przyrodniczych. Jest bogata w obiekty cenne pod względem kulturowym, historycznym i naturalnym. Tereny Gminy Działoszyn bogate są w różnorodne formy przyrodnicze, między innymi: wąwozy, parowy, jaskinie, a także pozostałości po działalności człowieka, np.: wyrobiska i kamieniołomy[12].

[10] Strategia Rozwoju Gminy Wierzchlas na lata 2021 – 2030
[11] https://www.um.wielun.pl/ [dostęp dnia 05.12.23 r.]
[12] https://www.dzialoszyn.pl/ [dostęp dnia 05.12.23 r.]

CZĘŚĆ II

SYNTEZA DIAGNOZY

Źródło fotografii: https://ewi24.net/wiadomosci/lodzkie/dozynki-gminy-biala-w-tym-roku-odbeda-sie-w-zablociu

Wnioski z diagnozy

Zgodnie z wymogami ustawowymi, przygotowanie dokumentu **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030** poprzedzone było opracowaniem **Diagnozy strategicznej do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030.** Wnioski z diagnozy zostały wykorzystane podczas tworzenia strategii.

Zawarte w niniejszym rozdziale podsumowanie diagnozy prezentuje najważniejsze dane i wnioski, wskazujące zarówno potrzeby, bariery i problemy obszaru Partnerstwa, jak i jego zasoby oraz potencjały. Końcowym etapem diagnozy jest jej synteza, która podsumowuje przeprowadzone analizy szczegółowe. Do syntezy ustaleń diagnostycznych wykorzystano metodę SWOT.

Zidentyfikowane w przeprowadzonej diagnozie wnioski posłużyły jako podstawa do wypracowania programowej części Strategii, zawierającej model struktury funkcjonalno-przestrzennej, cele strategiczne, kierunki działań oraz obszary współpracy pomiędzy samorządami.

Wnioski z analizy strefy przestrzennej i środowiskowej

Położenie i układ przestrzenno - administracyjny

- Peryferyjne położenie w strukturze województwa łódzkiego (położenie na pograniczu kilku województw) w połączeniu w korzystnym usytuowaniem względem głównych ośrodków miejskich stanowi realną szansę rozwoju obszaru.
- Cechą wyróżniającą obszar Partnerstwa jest położenie na pograniczu krain historycznych, państw i głównych jednostek administracyjnych Polski w różnych okresach historycznych. Wszystkie gminy tworzące Partnerstwo zlokalizowane są na obszarze historycznej Ziemi Wieluńskiej. Przez region wieluński już w średniowieczu przebiegały liczne szlaki handlowe, a obszar cechowało szczególne znaczenie na mapie komunikacyjnej Polski.
- Obszar Partnerstwa charakteryzuje się średnią gęstością zaludnienia na tle województwa łódzkiego. Gminy o najniższej liczbie osób przypadającej na 1 km^2 powierzchni to Konopnica (43 osoby na 1 km^2) oraz gminy: Osjaków i Ostrówek (odpowiednio 46 osób na 1 km^2, 44 osoby na 1 km^2). Najwyższa gęstość zaludnienia dotyczy gmin miejsko-wiejskich: Wieluń (229 osób na 1 km^2) i Działoszyn (96 osób na 1 km^2) oraz Gminy Biała (72 osoby na 1 km^2).

Infrastruktura komunikacyjna

- Obszar Partnerstwa charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną za pomocą transportu kołowego, przy jednocześnie słabo rozwiniętej infrastrukturze transportu kolejowego. Główne trasy, takie jak drogi krajowe i wojewódzkie, zapewniają skuteczne połączenia w regionie.
- Przez region ziemi wieluńskiej przebiega ważna droga o znaczeniu międzynarodowym - droga ekspresowa S8, stanowiąca część trasy E67, łączącej Europę Środkową z Finlandią. W północnej części Polski, S8 stanowi odcinek trasy *Via Baltica* łączący Polskę z Litwą, Łotwą i Estonią. W skali krajowej, S8 zapewnia dogodne połączenia obszaru Partnerstwa z Łodzią, Warszawą oraz Wrocławiem. Ponadto, przez analizowany obszar biegną drogi krajowe DK42, DK43, DK45, DK74 oraz drogi wojewódzkie DW481, DW486 i DW491.

- Istniejące połączenia komunikacyjne sprzyjają tworzeniu i wzmacnianiu wewnętrznych połączeń funkcjonalnych obszaru Partnerstwa (m.in. funkcja handlowa, turystyczna, mieszkaniowa), a także tworzeniu silnych związków funkcjonalnych z pobliskimi ośrodkami miejskimi.
- Planowana zgodnie z *Rządowym Programem Budowy Dróg Krajowych do 2030 r.* (z perspektywą do 2033 r.)[31] droga ekspresowa S11, która połączy Aglomerację Śląską z Wielkopolską może stać się szansą dla obszaru Partnerstwa na lepszą dostępność komunikacyjną z ważnym ośrodkiem miejskim jakim jest Poznań.
- Biorąc pod uwagę stopień nasycenia terenu drogami powiatowymi i gminnymi o nawierzchni utwardzonej, można stwierdzić, że ogólny stan dróg analizowanego obszaru jest stosunkowo dobry. Wysoki odsetek nawierzchni utwardzonej na drogach powiatowych i gminnych sprzyja dostępności obszarów wiejskich.
- Komunikacja kolejowa na obszarze ziemi wieluńskiej ma marginalne znaczenie. Pasażerski ruch kolejowy w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego (w której położony jest obszar Partnerstwa) utrzymywany jest na znacznie niższym poziomie niż w centralnej części regionu. Analizowany obszar nie posiada dogodnych połączeń kolejowych ze stolicą województwa – Łodzią. Żadna z dostępnych tras nie umożliwia przejazdu bez znaczącego nadkładania drogi. Regionalne kursy kolejowe na obszarze Partnerstwa realizowane są tylko w relacjach do Tarnowskich Gór w województwie śląskim.
- Przez obszar ziemi wieluńskiej przebiegają dwie linie kolejowe. W ramach linii kolejowej nr 181 na obszarze Partnerstwa funkcjonują stacje i przystanki osobowe w: Dzietrznikach (gm. Pątnów), Pątnowie, Wieluniu oraz Białej. Mimo, iż wskazane gminy posiadają dostęp do połączeń kolejowych, należy zaznaczyć, że łącząca je linia kolejowa nie jest powiązana z układem sieci kolejowej województwa. Co więcej, z informacji wskazywanych przez mieszkańców regionu wynika, że w ramach przystanku osobowego w Białej, aktualnie nie odbywają się zatrzymania przewoźników kolejowych[13]. W ramach linii kolejowej nr 131 natomiast nie jest prowadzony regularny ruch pasażerski. Aktualnie[32] na linii trwają prace modernizacyjne (w tym na stacji Działoszyn), w wyniku których planowane jest przywrócenie regionalnego ruchu pasażerskiego.
- Perspektywę poprawy sytuacji komunikacji kolejowej w regionie ziemi wieluńskiej daje planowana w ramach *Programu Uzupełnienia Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej - Kolej + do 2029* budowa nowej linii, łączącej Chorzów Siemkowice (LK 131) z Wieluniem (LK 181). Na skutek realizacji zamierzenia mieszkańcy południowej części województwa łódzkiego (w tym obszaru Partnerstwa) mają szansę na uzyskanie szybkiego i dogodnego połączenia kolejowego z Łodzią. Wzmocnione zostaną również powiązania komunikacyjne poszczególnych gmin tworzących Partnerstwo.
- Przebiegająca przez Gminę Działoszyn linia kolejowa nr 131 stanowi część ważnego międzynarodowego kolejowego ciągu transportowego, zwanego magistralą węglową.
- Obszar Partnerstwa cechuje się dość dobrą dostępnością do kilku portów lotniczych: w Łodzi, we Wrocławiu, w Katowicach oraz w Krakowie. Położenie w izochronie 120 minut dostępności portu lotniczego sprawia, że teren może być atrakcyjny dla zagranicznych inwestorów i przedsiębiorców.
- W porównaniu do innych regionów województwa łódzkiego ogólna długość dróg dla rowerów wypada stosunkowo dobrze. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy należące do Partnerstwa, Gmina Wieluń wyróżnia się najdłuższą siecią dróg rowerowych na 100 km^2, natomiast Gmina Osjaków posiada najwyższy wskaźnik długości dróg rowerowych na 10 tys. mieszkańców. Należy zauważyć, że niektóre gminy (Biała, Skomlin i Wierzchlas[33]) nie posiadają dróg rowerowych.

[13] informacje wskazane przez mieszkańców podczas konsultacji społecznych projektu *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030* – lipiec 2024 r.

Na analizowanym obszarze nie funkcjonuje system wypożyczalni rowerów publicznych, choć plany rozwoju elektromobilności w Gminie Wieluń i Gminie Działoszyn przewidują takie inicjatywy, w tym budowę centrów *bike&ride*, rozbudowę dróg rowerowych oraz stacji ładowania pojazdów elektrycznych.

- Transport publiczny realizowany na obszarze województwa łódzkiego obejmuje głównie północne i wschodnie rejony obszaru ziemi wieluńskiej. Gminy zlokalizowane w południowej oraz zachodniej części obszaru (Gmina Skomlin, Gmina Mokrsko, Gmina Biała) mają ograniczony dostęp do autobusowego transportu zbiorowego linii wojewódzkich. Jednak we wszystkich gminach wchodzących w skład partnerstwa kursuje PKS Wieluń umożliwiający przemieszczanie się transportem zbiorowym między gminami.
- Ważną rolę dla dostępności komunikacyjnej obszaru Partnerstwa pełni Dworzec PKS Wieluń, który obsługuje lokalne połączenia autobusowe, ale również te o zasięgu krajowym. PKS Wieluń realizuje kursy m.in. do Częstochowy, Łodzi, Sieradza, Wieruszowa, Pajęczna, a także Warszawy i Wrocławia. Poza PKS Wieluń komunikacja autobusowa w ramach analizowanego obszaru obsługiwana jest również poprzez PKP Polonus, PKS Sieradz, PKS Częstochowa, Inter-Trans oraz ABX2Bus.

Planowanie przestrzenne

- Pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obszaru ziemi wieluńskiej jest bardzo wysokie. Ogólny wskaźnik pokrycia planistycznego całego obszaru wynosi ok. 52% całkowitej powierzchni.
- Gminy Biała, Czarnożyły, Mokrsko, Osjaków oraz Konopnica są w całości (100%) lub niemal w całości (99,9%) pokryte planami miejscowymi. Następnie z wskaźnikiem 44,3% plasuje się Gmina Działoszyn, następnie Gmina Wieluń (28,9%), Gmina Pątnów (16,8%), Gmina Wierzchlas (15%), Gmina Ostrówek (3,5%). W Gminie Skomlin brak jest obowiązujących mpzp.
- Analiza wieloletnich danych GUS dotyczących udziału powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w ogólnej powierzchni gmin tworzących Partnerstwo pozwala stwierdzić, że dynamika pokrycia jest stopniowa i w ciągu ostatnich 10 lat nastąpił widoczny rozwój planowania przestrzennego. Największy wzrost pokrycia mpzp nastąpił w gminach: Wieluń i Wierzchlas
- Analiza wieloletnich danych GUS dotyczących udziału powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w ogólnej powierzchni gmin tworzących Partnerstwo pozwala stwierdzić, że w ciągu ostatnich 10 lat nie nastąpił znaczący rozwój planowania przestrzennego. W większości gmin, wskaźnik pokrycia planistycznego utrzymuje się na stałym poziomie lub jego wzrost był niewielki.
- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego niektórych gmin tworzących Partnerstwo nie były aktualizowane przez wiele lat. Oznacza to, że mogą nie odzwierciedlać faktycznego stanu przestrzennego gminy.

Pokrycie terenów

- Największy udział powierzchni gruntów rolnych dotyczy Gminy Biała, w której zajmują one łącznie ponad 90% ogólnej powierzchni. Udziałem gruntów rolnych powyżej 80% powierzchni gminy cechuje się Gmina Skomlin. Najniższy udział gruntów rolnych w ogólnej powierzchni jednostki dotyczy gmin Wierzchlas i Osjaków i wynosi niecałe 60%. Gminy te cechują się natomiast największym udziałem gruntów leśnych i zadrzewionych, które stanowią niemal 40% ich ogólnej powierzchni.

- Udział wód powierzchniowych w pokryciu terenu gmin obszaru ziemi wieluńskiej w większości nie przekracza 1%. Udział wód powierzchniowych stanowiących powyżej 1% ogólnej powierzchni gminy dotyczy gmin: Osjaków, Działoszyn, Konopnica i Wierzchlas.
- Prawie 80% wszystkich gruntów rolnych na obszarze ziemi wieluńskiej stanowią grunty orne. Udział gruntów ornych na obszarze Partnerstwa jest wyższy od średniej krajowej i wojewódzkiej (wynoszących odpowiednio 71% i 76%).
- Trwałe użytki zielone (obejmujące łąki i pastwiska trwałe) zajmują łącznie 14,6% gruntów rolnych na obszarze Partnerstwa. Wartość ta jest jednak niższa niż notowana ogółem dla Polski (19,8%). Gminy charakteryzujące się najwyższym udziałem trwałych użytków zielonych w powierzchni gruntów rolnych to: Gmina Ostrówek (ok. 24%), Gmina Osjaków (ok. 20%) oraz Gmina Skomlin (ok. 19%). Najmniejszą zaś Gmina Działoszyn (5%),
- Analizowany obszar cechuje się umiarkowaną lesistością, na poziomie 26,4%. Jest ona wyższa od średniej wojewódzkiej (21,4%), jednak nieco niższa od średniej ogółem dla Polski (26,4%). Oznacza to, że w skali województwa łódzkiego, region ziemi wieluńskiej posiada relatywnie więcej lasów w porównaniu do innych rejonów. W strukturze własnościowej lasów dominują lasy publiczne. Powierzchnia lasów utrzymuje się na stosunkowo stabilnym poziomie od wielu lat.
- Największe kompleksy leśne zlokalizowane są w południowej i wschodniej części analizowanego obszaru. Najwyższą lesistością wśród gmin należących do Partnerstwa cechują się gminy: Wierzchlas (37,9%), Osjaków (36,5%) i Pątnów (34,7%). Dość wysoka lesistość dotyczy również gmin: Działoszyn (28,2%), Ostrówek (27,2%) i Konopnica (26,3%). Najniższa lesistość dotyczy natomiast Gminy Biała (3,7%).
- Tereny zurbanizowane zajmują 4,1% udziału w strukturze pokrycia całości obszaru Partnerstwa. Jako obszary najbardziej zabudowane, z największym udziałem powierzchni utwardzonych uważane są miasta. Grunty zabudowane i zurbanizowane w miastach obszaru Partnerstwa przekraczają 40% ich ogólnej powierzchni. Największy udział w powierzchni obszarów zurbanizowanych mają tereny komunikacyjne (67,9%).

Krajobraz kulturowy ziemi wieluńskiej

- Region ziemi wieluńskiej posiada bardzo bogaty krajobraz kulturowy, wynikający z wielowiekowej historii, tradycji oraz dziedzictwa materialnego i duchowego. Jednym z ważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego jest historia obszaru.
- Wszystkie gminy tworzące Partnerstwo zlokalizowane są w obszarze historycznej Ziemi Wieluńskiej. Historia Ziemi Wieluńskiej ukazuje się jako niezwykle bogata, zaczynając od wczesnych śladów osadnictwa po różne ważne wydarzenia, takie jak tragiczne wydarzenia związane z II wojną światową. Historyczne dziedzictwo kształtuje unikalny charakter regionu.
- Kluczową rolę w rozwoju obszaru ziemi wieluńskiej odegrał szlak bursztynowy, który wpłynął na rozwój gospodarczy i kulturowy regionu. Jego wpływ pozostaje zauważalny w tradycjach, sztuce ludowej i świadomości społeczności, czyniąc go integralną częścią dziedzictwa regionu ziemi wieluńskiej.
- Pomimo wpływu zewnętrznych czynników, takich jak migracje i zmiany obyczajów, tradycja ziemi wieluńskiej jest silnie zakorzeniona w lokalnej społeczności. Sztuka ludowa, zachowane zabytki i aktywność zespołów folklorystycznych są kluczowymi elementami, które przyczyniają się do zachowania i promowania dziedzictwa kulturowego.
- Na obszarze Partnerstwa zlokalizowanych jest łącznie ponad 70 zabytków nieruchomych wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Łódzkiego. Na analizowanym obszarze znajduje się również największa ilość widniejących w Rejestrze stanowisk archeologicznych.

- Duża baza zabytków w postaci obiektów sakralnych, zespołów dworskich oraz zespołów klasztornych, daje możliwość wykreowania nowych atrakcji, a tym samym wzbogacenia oferty kulturowej.
- Należy zaznaczyć, że grupa XVI-wiecznych drewnianych (modrzewiowych) kościołów zlokalizowanych na analizowanym obszarze stanowi drugi po Podhalu pod względem wielkości zespół zabytkowych obiektów sakralnych o jednolitym stylu architektonicznym w Polsce. Dało to podstawy do wyłonienia unikatowych w architekturze drewnianej kościołów typu wieluńskiego, które stanowią istotny element atrakcyjności turystycznej regionu ziemi wieluńskiej.
- Bogata historia, silnie zakorzeniona tradycja oraz zabytki analizowanego obszaru stwarzają podstawy do zachowania oraz promocji dziedzictwa kulturowego ziemi wieluńskiej, przyciągając tym samym uwagę badaczy oraz miłośników historii i sztuki.

Potencjał turystyczny

- Turystyka odgrywa istotną rolę w regionie ziemi wieluńskiej, stanowiąc impuls do współpracy jednostek samorządu terytorialnego, tworzących Partnerstwo. Obszar Partnerstwa wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, a także dużym potencjałem kulturowym, co sprawia, że może przyciągnąć różne grupy odbiorców (turystów).
- Pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, region ziemi wieluńskiej charakteryzuje się urozmaiconym ukształtowaniem terenu, obejmującym zarówno formy krasowe jak i krajobraz polodowcowy. Wysoki udział obszarów leśnych oraz obszary chronione takie jak parki krajobrazowe, obszar Natura 2000 czy rezerwaty przyrody, sprawiają, że region jest atrakcyjny dla miłośników przyrody. Zróżnicowany pod względem przyrodniczym odcinek rzeki Warty stanowi ważną ostoję ptactwa wodno-błotnego, co stwarza również możliwości rozwoju turystyki ornitologicznej (*birdwatching*). Warta stanowi również cenne miejsce dla wędkarzy, a także dla miłośników turystyki aktywnej. Dzięki bogactwu form geologicznych, szczególnie kamieniołomów wapiennych i skamielin region ziemi wieluńskiej ma duży potencjał do rozwoju geoturystyki.
- Kolejnym czynnikiem przyciągającym turystów są walory historyczno-kulturowe regionu ziemi wieluńskiej reprezentowane przez zabytkowe drewniane kościoły i drewnianą architekturę, kościoły i kaplice, pałace, dwory, kamieniołomy i inne obiekty przemysłowe. Stanowią elementy istotne w rozwoju turystyki poznawczej, kulturowej lub religijnej.
- Warto zauważyć, że w regionie ziemi wieluńskiej można wykorzystać również rozwijający się trend zainteresowania tradycjami kulinarnymi i lokalnymi produktami. Nadwarciański chrzan oraz inne produkty wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych Województwa Łódzkiego wzbogacają ofertę gastronomiczną, co stwarza potencjał dla rozwoju turystyki tematycznej w tym zakresie.
- Głównymi centrami noclegowymi na obszarze Partnerstwa są tereny zlokalizowane w pobliżu rzeki Warty (przede wszystkim Gmina Pątnów i Gmina Osjaków, w których zlokalizowanych jest większość miejsc noclegowych). Brak miejsc noclegowych w niektórych gminach może być interpretowany jako obszary, w których potencjał turystyczny nie jest w pełni wykorzystany. W analizowanym obszarze obserwowana jest dość duża ilość gospodarstw agroturystycznych. Dalsze inwestycje w rozwój bazy noclegowej mogą przyczynić się do wzrostu atrakcyjności regionu ziemi wieluńskiej.
- Analiza dostępności bazy gastronomicznej w regionie ziemi wieluńskiej wskazuje jej słabe rozwinięcie. Istnieje zauważalna różnica w dostępności usług gastronomicznych między poszczególnymi gminami, gdzie w niektórych, takich jak Biała, Czarnożyły, Ostrówek, Konopnica, Mokrsko, nie zidentyfikowano żadnych obiektów gastronomicznych. Na obszarze Partnerstwa brakuje punktów gastronomicznych specjalizujących się w kuchni regionalnej i lokalnej. Warto zauważyć, że mimo ograniczonej bazy gastronomicznej, region podejmuje się promocji lokalnych

smaków poprzez organizację wydarzeń takich jak Festiwal Tradycyjnych Smaków Wieluń SLOW, Nadwarciański Dzień Chleba oraz Kiermasz Produktów Lokalnych. Działania te mogą stanowić istotny krok w kierunku rozwijania turystyki kulinarnej, przyciągając turystów zainteresowanych degustacją i poznawaniem tradycyjnych potraw regionu ziemi wieluńskiej. Wspieranie rozwinięcia infrastruktury gastronomicznej może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru.

- Region ziemi wieluńskiej oferuje zróżnicowane atrakcje turystyczne z potencjałem do dalszego rozwoju. Bogata sieć szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych) sprawia, że obszar jest atrakcyjny dla różnych grup turystów. Obszar położony jest na trasie Europejskich Szlaków Kulturowych – Szlaku Bursztynowym, Romańskim oraz ponadregionalnym Szlaku Zamków.
- Na obszarze Partnerstwa istnieje pewien stopień organizacji i promocji turystyki. Inicjatywy podejmowane przez lokalne grupy działania, takie jak ,,Kraina Wielkiego Łuku Warty", ,,Ziemia Wieluńsko-Sieradzka" czy Stowarzyszenie Agroturystyczne Ziemi Wieluńskiej działają w zakresie promocji oraz ukierunkowania na spójną wizję rozwoju obszarów. Współpraca międzygminna w ramach lokalnych grup działania ukierunkowana na rozwój turystyki wykorzystującej wspólne zasoby przyrodnicze i kulturowe jest widoczna, jednak ograniczona jest zasięgiem i uczestnictwem jednostek samorządowych. Istnieje potencjał do zwiększenia spójności działań i lepszej koordynacji, aby skuteczniej wykorzystać bogactwo kulturowe i przyrodnicze regionu ziemi wieluńskiej, a także jego promocji jako miejsca atrakcyjnego turystycznie w województwie, kraju i na świecie.

Uwarunkowania środowiskowe

- Region ziemi wieluńskiej jest zróżnicowany pod względem geograficznym, co spowodowane jest położeniem na styku różnych mezoregionów: Wysoczyzna Złoczewska, Międzyrzecze Pysznej i Niecieczy, Wyżyna Wieluńska, Wysoczyzna Wieruszowska. Każdy z nich charakteryzuje się unikalnymi cechami przyrodniczymi i krajobrazowymi.
- Różnorodność krajobrazu sprawia, że obszar Partnerstwa jest jednym z najciekawszych regionów krajobrazowych Polski Środkowej. Charakteryzuje się występowaniem zarówno form krasowych jak i moren i wąwozów pochodzenia polodowcowego. Rzeźba i ukształtowanie terenu przyczyniają się niewątpliwie do atrakcyjności turystycznej regionu.
- W regionie ziemi wieluńskiej wydobywane są surowce mineralne takie jak: kruszywo naturalne, wapienie, margle czy surowce ilaste.
- Gleby regionu ziemi wieluńskiej są zróżnicowane, z dominacją gleb brunatnych właściwych. W obszarze gmin Czarnożyły, Biała, Mokrsko, Wieluń i Skomlin przeważają gleby o wysokiej przydatności rolniczej, podczas gdy w obszarze gmin Osjaków i Ostrówek występują gleby niższej jakości.
- Sieć hydrograficzną regionu ziemi wieluńskiej tworzy Warta wraz z dopływami. W granicach obszaru Partnerstwa Warta płynie naturalnie korytem, tworząc łuk o długości ok. 40 km. Dopływy Warty przepływają głównie na obszarze powiatu wieluńskiego i stanowią je niewielkie cieki wodne. Są to: Wężnica, Oleśnica, Pyszna, Prosna, Ożarka i Struga Węglewska.
- W dolinie Warty, na obszarze gmin Konopnica, Osjaków, Wierzchlas, Pątnów i Działoszyn występuje zagrożenie powodziowe. Zagrożenie powodziowe dodatkowo występuje w dolinie Pysznej, na obszarze gmin: Ostrówek, Wieluń oraz częściowo Czarnożyły.
- Pod względem wód podziemnych, analizowany obszar zlokalizowany jest w zasięgu dwóch zbiorników wód podziemnych: Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 326 (Zbiornik Częstochowa - E) o charakterze krasowo-szczelinowym oraz Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 325 (Zbiornik Częstochowa - W) o charakterze porowo-szczelinowym.

- Zgodnie z *Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce*[125] region ziemi wieluńskiej zlokalizowany jest poza strefą występowania złóż wód termalnych w województwie łódzkim.
- Unikalne walory przyrodnicze i krajobrazowe regionu ziemi wieluńskiej chronione są przez różnorodne formy prawnej ochrony: rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszar Natura 2000, obszar chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne oraz stanowiska dokumentacyjne. Ochroną objęte są ekosystemy leśne, wapienne formacje skalne, jaskinie, a także siedliska rzadkich gatunków roślin i zwierząt.
- Blisko 17% powierzchni obszaru Partnerstwa jest objęte prawną ochroną przyrodniczą. Gminy, takie jak Konopnica, Pątnów, Wierzchlas i Działoszyn, wyróżniają się szczególnie wysokim udziałem obszarów chronionych, co jest związane z lokalizacją na ich terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki oraz obszaru Natura 2000 Załęczański Łuk Warty. Parki krajobrazowe, takie jak Międzyrzecza Warty i Widawki oraz Załęczański Park Krajobrazowy, odgrywają kluczową rolę w ochronie dolin rzecznych, meandrów, starorzeczy, wydm, i torfowisk. Te obszary są istotne zarówno pod względem przyrodniczym, jak i kulturowym. Załęczański Łuk Warty, będący obszarem Natura 2000, wyróżnia się różnorodnością siedlisk roślinnych i zwierzęcych. Stanowi on istotny obszar dla wielu gatunków roślin i zwierząt, w tym nietoperzy, co podkreśla znaczenie ochrony bioróżnorodności.
- W regionie ziemi wieluńskiej należy zwrócić również uwagę na liczne geostanowiska, stanowiące istotny element dziedzictwa geologicznego. Wśród nich wyróżnić można kamieniołomy, odsłonięcia geologiczne, źródła krasowe, jaskinie i występujące w nich formy krasowe. Obiekty takie są niezwykle istotne z punktu widzenia nauki, historii, kultury i krajoznawstwa. Wiele z tych obiektów nie jest udostępniona, zabezpieczona i przygotowana do ekspozycji. Integracja tych miejsc stanowi istotny krok w zachowaniu i promowaniu bogactwa geologicznego regionu ziemi wieluńskiej.
- Przez region ziemi wieluńskiej przebiegają fragment Głównego Korytarza Południowo-Centralnego: GKPDC-13 ,,Załęczański Łuk Warty" (obejmuje przeważający obszar Gminy Działoszyn oraz południowo-wschodnie obszary gmin Pątnów i Wierzchlas) oraz GKPdC-14 ,,Stawy Milickie – Bory Strobrawskie (przebiega przez południowe rejony gmin Skomlin i Mokrsko oraz południowo-zachodnią część Gminy Pątnów). Korytarze te stanowią najważniejsze drogi wędrówek i migracji gatunków w Polsce. Jednocześnie zapewniają łączność siedlisk i populacji w skali kontynentalnej. Na analizowanym obszarze dodatkowo wyróżnia się korytarze uzupełniające, które łączą obszary siedliskowe z korytarzami głównymi zapewniając wariantowość dróg przemieszczania się gatunków. Wśród nich na obszarze Partnerstwa występują: KPdC-16A ,,Lasy Kaliskie i Sieradzkie" (północne rejony gmin Ostrówek i Czarnożyły oraz w niewielkim zasięgu przez gminę Biała) oraz KPdC-22 ,,Dolina Warty" – (obszary gmin: Ostrówek, Osjaków i Wierzchlas oraz w niewielkim zasięgu Wieluń). Sieć korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym uzupełniają korytarze i węzły przyrodnicze mające regionalny i lokalny charakter. Są to m.in. tereny otwarte pól rolniczych czy też doliny niewielkich rzek i rowów.
- W regionie ziemi wieluńskiej źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego można podzielić na powierzchniowe, punktowe, liniowe oraz związane z rolnictwem. Istotnymi zakładami wpływającymi na emisję punktową są m.in. Zakłady Przetwórstwa Mięsnego Henryk Kania S.A., Zakład Konfekcjonowania Ziół "Flos", Cegielnia w Mokrsku, Energetyka Cieplna sp. z o.o. w Wieluniu, Spółdzielnia Dostawców Mleka w Wieluniu oraz Cementowania "Warta" S.A. w Trębaczewie. Problematyczna jest emisja powierzchniowa, szczególnie w sezonie grzewczym, wynikająca z indywidualnego ogrzewania i kotłowni zakładowych. Istotne znaczenia ma również przebieg dróg o znaczeniu krajowym i wojewódzkim. Ruch tranzytowy przez Wieluń wymaga budowy obwodnicy, by zmniejszyć natężenie ruchu samochodowego oraz związaną z nim emisję liniową.

- Region ziemi wieluńskiej posiada potencjał do rozwoju odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza w zakresie energii słonecznej i wiatrowej, czego wyrazem jest m.in. istniejący zespoły turbin wiatrowych – zwłaszcza na obszarze Gminy Czarnożyły.
- Stan wód powierzchniowych i gruntowych w regionie ziemi wieluńskiej nie jest zadowalający. Powodem tego może być przede wszystkim niekontrolowane odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków i stosowania nieszczelnych zbiorników bezodpływowych. Dodatkowe zagrożenie stanowi chemizacja rolnictwa. Do poprawy jakości wód w obszarze kluczowymi działaniami będzie monitorowanie i odpowiednie zarządzanie zasobami wodnymi a także działania edukacyjne wśród mieszkańców (m.in. rolników).
- W regionie ziemi wieluńskiej w ramach zagospodarowania odpadów funkcjonuje instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów oraz instalacja do kompostowania selektywnie zebranych odpadów biodegradowalnych. Obiekty zlokalizowane są w miejscowości Ruda (gm. Wieluń). Odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych na terenie gmin regionu ziemi wieluńskiej zajmują się firmy zewnętrzne. Z nieruchomości zamieszkałych odpady komunalne odbierane są w systemie pojemnikowym i przekazywane do Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Rudzie (gm. Wieluń), Instalacji Komunalnej w Dylowie A (gm. Pajęczno) oraz do Zakładu w Gotartowie (gm. Kluczbork, pow. kluczborski, woj. opolskie).
- W regionie ziemi wieluńskiej zauważalna jest częściowa współpraca międzygminna w zakresie gospodarki odpadami. W miejscowości Maręże (gm. Skomlin) zorganizowano międzygminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, z którego korzystają na mocy porozumienia gminy: Biała, Czarnożyły, Mokrsko, Skomlin oraz zlokalizowana na obszarze powiatu wieruszowskiego Gmina Sokolniki. Pozostałe gminy tworzące Partnerstwo regionu ziemi wieluńskiej prowadzą własne Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Warto rozważyć rozszerzenie współpracy w zakresie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Opracowanie wspólnych standardów i regulacji w zakresie gospodarki odpadami może ułatwić skuteczne zarządzanie odpadami w skali ponadlokalnej, a także przynieść korzyści finansowe i operacyjne dzięki m.in. wspólnemu wykorzystaniu zasobów (infrastruktura, transport odpadów, czy też programy recyklingu).
- W regionie ziemi wieluńskiej, w Rudzie (gm. Wieluń) działa czynne składowisko odpadów, na którym unieszkodliwiane są odpady komunalne. Na obszarze Gminy Biała (w miejscowości Młynisko Wieś) w 2020 roku w odpowiedzi na problem nielegalnego składowiska azbestu otwarto natomiast składowisko odpadów azbestowych.
- Pomimo ogólnego wzrostu ilości odpadów na obszarze Partnerstwa, wskaźnik ilości zebranych odpadów na 1 mieszkańca utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie w porównaniu ze średnią ogólnopolską i wojewódzką. Warto jednak podjąć działania edukacyjne, mające na celu podnoszenie świadomości dotyczącej gospodarki odpadami wśród mieszkańców, aby zahamować wzrost generowanych odpadów. W regionie ziemi wieluńskiej częściowo zauważalny jest już pozytywny trend w kierunku zrównoważonego zarządzania odpadami – udział odpadów selektywnie zebranych w niektórych gminach rośnie (gminy: Działoszyn, Wieluń, Konopnica i Skomlin), co świadczy o rosnącej świadomości społecznej i efektywności działań związanych z segregacją odpadów.
- Obszar Partnerstwa tj. 11 gmin: Wieluń, Działoszyn, Osjaków, Biała, Skomlin, Mokrsko, Pątnów, Wierzchlas, Konopnica, Ostrówek, Czarnożyły oraz powiat wieluński, w znacznej części klasyfikuje się jako obszar silnie zagrożony suszą. W gminach Mokrsko, Pątnów i Działoszyn występują częściowo obszary ekstremalnie zagrożone suszą.

Wnioski z analizy strefy gospodarczej

Finanse publiczne

- Mimo niedużej wartości dochodów własnych gmin obszaru Partnerstwa w przeliczeniu na 1 mieszkańca, jednostki, budujące Partnerstwo to gminy rozwijające się – w ostatnich 5 latach nastąpił duży wzrost wartości dochodów własnych na 1 mieszkańca. Największa dynamika wzrostu dotyczy Gminy Skomlin, gdzie wartość dochodów na 1 mieszkańca gminy wzrosła prawie 3-krotnie. Ponad 2-krotny wzrost odnotowano dla gmin Konopnica, Osjaków, Pątnów, Mokrsko, Biała oraz Ostrówek.
- Największy udział w dochodach ogółem gmin mają zadania z zakresu wsparcia rodziny i pomocy społecznej. Stosunkowo duży udział w dochodach ogólnych gmin ma również gospodarka komunalna i ochrona środowiska. Dochody z działalności usługowej i turystyki mają marginalny udział w ogólnych dochodach gmin Partnerstwa, przy czym dochody z turystyki czerpie wyłącznie Gmina Działoszyn i Gmina Osjaków. Mimo przewagi gruntów rolnych w pokryciu terenu regionu ziemi wieluńskiej, rolnictwo nie stanowi znaczącego udziału w dochodach analizowanych gmin (ok. 2% ogółu dochodów). W niniejszej kwestii wyróżnia się jednak Gmina Biała, której dochody z rolnictwa i łowiectwa stanowią blisko 12% ogólnego dochodu budżetu gminy.
- Na przestrzeni ostatnich 5 lat, wszystkie gminy tworzące Partnerstwo osiągnęły ponad 2-krotny wzrost wpływów do budżetów gmin z tytułu podatku PIT.
- Wartość wydatków budżetu gmin regionu ziemi wieluńskiej w przeliczeniu na 1 mieszkańca nie odbiega od średniej krajowej i wojewódzkiej. Obserwuje się natomiast dużą dynamikę wzrostu wskaźnika.
- Największy udział w wydatkach ogółem gmin Partnerstwa ma oświata i wychowanie. Stosunkowo duży udział wydatków dotyczy również zadań w zakresie pomocy społecznej, rodziny, gospodarki komunalnej i ochrony środowiska, administracji publicznej oraz transportu. Wydatki gmin tworzących Partnerstwo na turystykę oraz kulturę są niewielkie i stanowią ok. 1-2% ogółu wydatków budżetu gmin, przy czym gminy Działoszyn i Osjaków jako jedyne ponoszą wydatki na turystykę.
- Średni udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetu gmin ogółem stanowi ok. 21,8%, co jest wartością wyższą od średniej krajowej i wojewódzkiej. Wskazuje to na rozwojowy charakter jednostek. Największe wydatki inwestycyjne wśród gmin ziemi wieluńskiej odnotowano dla gmin Ostrówek i Czarnożyły, które na inwestycje przeznaczają ponad 30% ogólnej wartości wydatków. Najniższym udziałem wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem cechuje się Gmina Wierzchlas (11,8%).
- Wartość dochodów i wydatków z budżetu powiatu wieluńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w odniesieniu do innych powiatów województwa wypada dość dobrze. W odniesieniu do dochodów powiat wieluński plasuje się na piątym miejscu w województwie, natomiast w odniesieniu do wydatków na miejscu czwartym[131].
- Na rozwojowy charakter obszaru Partnerstwa wskazuje również udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem budżetu powiatu, który wynosi 20,7% i przewyższa średnią krajową i wojewódzką. Wśród powiatów województwa łódzkiego, powiat wieluński plasuje się pod tym względem na piątym miejscu.

Rynek pracy

- Analiza struktury rynku pracy na obszarze Partnerstwa wskazuje na stabilny udział ludności w wieku produkcyjnym. Ich liczba nieznacznie spada, jednak dynamika zmian utrzymuje się na podobnym poziomie co ogółem w Polsce i województwie łódzkim. Udział osób w wieku produkcyjnym w 2022 r. wynosił ok. 58%, co nie odbiega od średniej krajowej i wojewódzkiej.
- Powiat wieluński (stanowiący powierzchniowo największy udział w Partnerstwie) jest jednym z powiatów województwa łódzkiego o największej liczbie dostępnych ofert pracy w ciągu roku. W 2022 r. więcej ofert odnotowano jedynie w trzech powiatach województwa[141]. W ostatnich latach nastąpił gwałtowny wzrost dostępności nowych ofert pracy. W przypadku utrzymania trendu można spodziewać się spadku poziomu bezrobocia oraz ogólnego rozwoju gospodarczego na analizowanym terenie.
- Na wieluńskim rynku pracy wskazuje się zapotrzebowanie na następujące grupy zawodów: farmaceuci, kierowcy, lekarze (pediatrzy, psychiatrzy i lekarze medycyny pracy), pielęgniarki i położne, pracownicy służb mundurowych oraz pracownicy socjalni (pracownicy MOPS, GOPS i Domu Seniora). Deficyt wskazanych zawodów na rynku pracy wynika z braku wystarczającej liczby kandydatów poszukujących pracy w niniejszych branżach. W przypadku pracowników medycznych wśród powodów wskazuje się również starzejącą się kadrę przy jednoczesnym braku nowych kandydatów.
- Należy zauważyć, że wśród zawodów deficytowych w powiecie wieluńskim wymienia się również grupy zawodów, których braki wynikają z niedopasowania profilu kandydatów do wymagań pracodawców. Dotyczy to m.in. zawodów, do których wykonywania uprawnienia można uzyskać w funkcjonujących na lokalnym rynku szkołach zawodowych (branża elektryczna). W przypadku księgowości ze względu na zmieniające się na bieżąco przepisy istnieje potrzeba dokształcania i aktualizowania wiedzy kandydatów na stanowiska pracy.
- Stopa bezrobocia rejestrowanego na przestrzeni ostatnich pięciu lat w powiecie wieluńskim utrzymuje się stałym poziomie. Na koniec 2022 r. kształtowała się na poziomie 6,3, co stanowi jednak wartość powyżej średniej krajowej (5,2) i wojewódzkiej (6,3).
- Na przestrzeni ostatnich pięciu lat sukcesywnie spada liczba osób pozostających w długotrwałym bezrobociu[142]. Jedyną gminą na obszarze Partnerstwa, w której liczba osób długotrwale bezrobotnych wzrosła na przestrzeni lat 2018-2022 jest Gmina Działoszyn.
- Największy udział w liczbie bezrobotnych na obszarze ziemi wieluńskiej mają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz branżowym. Może to świadczyć o niedopasowaniu szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy.

Wynagrodzenie

- Zgodnie z tendencją krajową, średnie wynagrodzenie miesięczne brutto na obszarze Partnerstwa rośnie.
- Przeciętne wynagrodzenie na obszarze Partnerstwa stanowi ok. 82% średniego wynagrodzenia krajowego oraz ok. 88% średniego wynagrodzenia w województwie łódzkim. Oznacza to, że region wieluński na tle innych rejonów województwa wypada pod tym względem stosunkowo słabo.

Aktywność gospodarcza

- Analizowane wskaźniki rozwoju gospodarczego świadczą o niższym poziomie rozwoju regionu ziemi wieluńskiej względem średniej krajowej i wojewódzkiej. Dynamika ich wzrostu jest jednak dużo wyższa niż ogółem w Polsce i województwie łódzkim, co oznacza, że gminy regionu wieluńskiego sukcesywnie się rozwijają.
- Na podstawie analizowanych wskaźników (takich jak: liczba przedsiębiorstw w relacji do liczby ludności ogółem i liczby ludności w wieku produkcyjnym, liczba założonych nowych przedsiębiorstw w ciągu roku oraz liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym) można stwierdzić, że aktywność gospodarcza i skłonność do prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze Partnerstwa nie odbiega znacząco od średniej wojewódzkiej. Najwyższa aktywność gospodarcza dotyczy gmin: Wieluń, Działoszyn, Osjaków i Pątnów, najniższa natomiast gmin: Skomlin, Ostrówek i Czarnożyły.
- Ponad 40% ogólnej liczby przedsiębiorstw funkcjonujących w regionie ziemi wieluńskiej zlokalizowanych jest w Wieluniu. Powyżej 15% podmiotów funkcjonuje natomiast w Działoszynie. Najmniej podmiotów gospodarczych (niespełna 3% ogólnej liczby) zarejestrowanych jest w Gminie Skomlin.
- Na obszarze ziemi wieluńskiej różnorodność branż gospodarczych jest nieduża. Dominują podmioty gospodarcze sekcji G (*handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych*), sekcji F (*budownictwo*) oraz sekcji C (*przetwórstwo przemysłowe*), których udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych jest ponadprzeciętny względem danych dla Polski i województwa łódzkiego. W ramach przetwórstwa przemysłowego działają głównie przedsiębiorstwa trudniące się produkcją metalowych i wyrobów gotowych, naprawą, konserwacją i instalowaniem maszyn i urządzeń oraz produkcją artykułów spożywczych.
- Mimo niewielkiej liczby przedsiębiorstw działających w ramach sekcji H (*transport i gospodarska transportowa*), sekcji R (*działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją*), sekcji O (*administracja publiczna i obrona narodowa*) oraz sekcji B (*górnictwo i wydobycie*) obserwuje się ich ponadprzeciętny względem średniej krajowej i wojewódzkiej udział w ogólnej liczbie podmiotów.
- Na tle pozostałych JST tworzących Partnerstwo, Gmina Wieluń wyróżnia się dwukrotnie wyższym udziałem podmiotów sekcji M (*działalność profesjonalna, naukowa i techniczna*). Gminę Działoszyn wyróżnia natomiast sekcja H (*transport i gospodarka magazynowa*). Mimo znikomego udziału w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych sekcji I (*zakwaterowanie i usługi gastronomiczne*) na obszarze Partnerstwa, około dwukrotnie większy udział niniejszej branży odnotowano w gminach Osjaków i Ostrówek. Podobna sytuacja dotyczy sekcji A (*rolnictwo i leśnictwo, łowiectwo i rybactwo*), której gminy Konopnica, Wierzchlas, Pątnów i Biała mają ponad dwukrotny wyższy udział niż wartość uśredniona dla całego obszaru Partnerstwa.
- Na obszarze Partnerstwa dominują małe podmioty gospodarcze, zatrudniające mniej niż 10 pracowników.
- Kilka podmiotów gospodarczych z regionu ziemi wieluńskiej znalazło się na Liście Diamentów Forbesa 2022 uwzględniającej najszybciej rozwijające się przedsiębiorstwa w województwie łódzkim. Wśród nich znalazły się następujące firmy: Usługi Transportowe Handel Paliwami Płynnymi (gm. Wierzchlas), Victus Sp.j. (Działoszyn), Grupa Producentów Owoców Witamina Sp. z o.o. (gm. Biała), PPHU Sobpol Sp.j. (gm. Konopnica), PPU GAL-MAL Wieluń Sp. z o.o. (gm. Czarnożyły), Wielton Logistics Sp. z o.o. (Wieluń), Polmecanic Group Sp. z o.o. (gm. Skomlin), TIM Sp. z o.o. (Wieluń), Taberg Sp. z o.o. (Wieluń).

Atrakcyjność inwestycyjna

- Na obszarze gmin ziemi wieluńskiej nie funkcjonują instytucje otoczenia biznesu. Przedsiębiorcy z obszaru Partnerstwa mają jednak możliwość korzystania ze wsparcia instytucji funkcjonujących dla województwa łódzkiego.
- W regionie ziemi wieluńskiej funkcjonuje niewiele przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego.
- Przeprowadzona analiza atrakcyjności inwestycyjnej obszaru wskazuje na dość niską atrakcyjność inwestycyjną regionu ziemi wieluńskiej na tle kraju oraz województwa łódzkiego.
- Podstrefa Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Wieluniu stanowi potencjał w przyciągnięciu inwestorów. Ze względu na obecność SSE Wieluń stanowi silny ośrodek gospodarczy w regionie ziemi wieluńskiej.

Rolnictwo

- Rolnictwo odgrywa kluczową rolę w ekonomii regionu ziemi wieluńskiej, będąc głównym źródłem dochodu dla ponad 30% gospodarstw domowych, co stanowi istotną część lokalnej gospodarki.
- Powiat wieluński (mający przeważający udział w obszarze Partnerstwa) wyróżnia się jako jeden z obszarów z największą liczbą gospodarstw rolnych w województwie łódzkim (6,4% ogółu). W porównaniu do innych powiatów, jest trzeci pod względem liczby gospodarstw rolnych.
- Wysoki odsetek gospodarstw prowadzących samodzielną sprzedaż produktów rolnych może sugerować powiązanie rolników z lokalnym rynkiem, co może być szansą dla przedsiębiorczości w sektorze rolniczym.
- Specjalizacje w produkcji mleka i trzody chlewnej, jak również istnienie spółdzielni mleczarskiej, stanowią istotne elementy rozwoju lokalnego, kreując szanse zarówno dla rolników, jak i lokalnych przedsiębiorstw przetwórczych.
- Na obszarze Partnerstwa występuje niewielka specjalizacja rolnicza w produkcji mięsa. Większość produkcji trzody chlewnej koncentruje się w Gminie Mokrsko. Ograniczona liczba gospodarstw skoncentrowanych na tym sektorze stanowi jednak wyzwanie dla pełnego wykorzystania potencjału rolniczego regionu.
- Stosunkowo wysoki udział mechanizacji na tle regionu daje szanse na rozwój nowoczesnego rolnictwa. Mający przeważający udział na obszarze Partnerstwa powiat wieluński zajmuje jedną z wyższych pozycji w województwie łódzkim pod względem liczby maszyn rolniczych.
- Na podstawie danych Łódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Bartoszewicach (ŁODR), można wnioskować, że rolnictwo ekologiczne w regionie ziemi wieluńskiej nie jest jeszcze powszechne.
- Z uwagi na dobrą jakość gleb w większości gmin oraz dość dobrze rozwiniętą przedsiębiorczość rolnictwo może stanowić jedną z potencjalnych specjalizacji gospodarczych gmin ziemi wieluńskiej.
- Można stwierdzić, że rolnictwo w regionie ziemi wieluńskiej stanowi istotny element lokalnej tożsamości gospodarczej, oferując szereg możliwości rozwoju, ale jednocześnie stawiając pewne wyzwania, zwłaszcza w kontekście specjalizacji i zróżnicowania produkcji rolniczej.

Produkty lokalne

- Region ziemi wieluńskiej posiada wyjątkowe produkty lokalne, silnie powiązane z tradycją, które są przekazywane przez pokolenia. Produkty te stanowią ważny element lokalnej tożsamości, zarówno w kontekście gospodarczym, jak i kulturowym.
- Wśród produktów tradycyjnych można wyróżnić przede wszystkim nadwarciański chrzan, wyroby mięsne oraz kwaszone ogórki, które wpisane są na Listę Produktów Tradycyjnych Województwa Łódzkiego, prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Produkty lokalne regionu ziemi wieluńskiej aktywnie uczestniczą w działaniach promocyjnych. Udział w targach, nagrody na konkursach i obecność na różnych wydarzeniach promocyjnych świadczą o ich konkurencyjności na rynku.

Turystyka

- Wysokie walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe regionu ziemi wieluńskiej stanowią istotny czynnik decydujący o znaczeniu turystyki dla rozwoju gospodarczego obszaru Partnerstwa. Istnieje zauważalny potencjał wzrostu sektora turystycznego, co może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności regionu.
- W ostatnich pięciu latach zanotowano około 30% wzrost liczby obiektów związanych z zakwaterowaniem. Jest to pozytywny sygnał rozwijającego się sektora, jednakże liczba obiektów noclegowych na analizowanym obszarze wypada przeciętnie w porównaniu z innymi rejonami województwa łódzkiego, co może oznaczać, że wciąż jest niewystarczająca.
- Stabilna liczba miejsc gastronomicznych wskazuje na równomierny rozwój sektora gastronomii w regionie, ale może być jednocześnie sygnałem ograniczonego dynamicznego rozwoju sektora związanego z wyżywieniem. Konieczne jest skierowanie uwagi na strategie zachęcające do inwestycji i innowacyjnych podejść w dziedzinie gastronomii, aby sprostać zmieniającym się oczekiwaniom turystów.
- Niewielka liczba podmiotów związanych z organizacją turystyki sygnalizuje potrzebę zwiększenia inicjatyw w tej dziedzinie. Możliwości rozwoju w tym obszarze mogą przyczynić się do bardziej kompleksowej oferty turystycznej.

Wnioski z analizy strefy społecznej

Sytuacja demograficzna

- Region ziemi wieluńskiej liczy łącznie 84 782 mieszkańców, co stanowi ok. 3,6% ludności województwa łódzkiego. Powiat wieluński, stanowiący przeważający udział w obszarze Partnerstwa jest dziewiątym najbardziej zaludnionym powiatem województwa łódzkiego.
- Wszystkie jednostki gminne odnotowały spadek liczby ludności w ciągu ostatnich pięciu lat. Spadek liczby ludności ogółem dla całego obszaru wynosił ok. 5,3%. Największy spadek dotyczył Gminy Działoszyn (ze spadkiem liczby ludności na poziomie ponad 8%), oraz Gmin Wieluń i Pątnów (w których spadek wynosił ok. 6%).
- Przyrost naturalny od wielu lat utrzymuje się na ujemnym poziomie, przy czym liczba urodzeń w ciągu ostatnich pięciu lat zmniejszyła się o ponad 20%. Najniższy wskaźnik przyrostu naturalnego dotyczy gmin: Czarnożyły, Wieluń, Ostrówek i Skomlin. Gminy te narażone są na intensyfikację zjawisk depopulacyjnych.
- Malejąca liczba mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej związana jest z ujemnym przyrostem naturalnym oraz emigracją związaną z czynnikami ekonomicznymi (tj. bezrobocie, niska atrakcyjność rynku pracy). Mimo, że obszar wyróżnia się wyższym udziałem osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do średniej krajowej, to odnotowuje się trend spadkowy w tej grupie wiekowej.
- Saldo migracji ogółem na obszarze Partnerstwa jest ujemne, co utrzymuje się od kilku lat. Region ziemi wieluńskiej charakteryzuje się wyższym tempem ubytku ludności przez migrację w porównaniu do województwa łódzkiego i Polski. Dodatnie saldo migracji dotyczy tylko kilku gmin: Ostrówek, Skomlin, Mokrsko i Konopnica. Może to być związane z pewnym stopniem przyciągania nowych mieszkańców.
- Prognozy demograficzne nie przewidują korzystnej sytuacji w regionie ziemi wieluńskiej, zakładając spadek liczby ludności o około 5% do 2030 roku.
- Średni współczynnik obciążenia demograficznego był niższy niż dla całości województwa łódzkiego oraz wyższy niż dla Polski i w 2022 r. osiągnął wartość 71%. W całej Polsce obserwowany jest trend wzrostowy niniejszego zjawiska, jednak w obszarze Partnerstwa przybiera on znacznie wyższe tempo.
- Analiza wskaźnika obciążenia demograficznego w regionie ziemi wieluńskiej wskazuje na istnienie wyraźnych wyzwań związanych z równowagą między grupami wiekowymi. Wartość wskaźnika wynosząca 71% oznacza, że liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym jest relatywnie wysoka w porównaniu do populacji w wieku produkcyjnym. Stawia to obszar Partnerstwa w obliczu trudności związanych z utrzymaniem zrównoważonego rozwoju społeczności, szczególnie w kontekście prognozowanego spadku liczby ludności.
- Obszar Partnerstwa boryka się z kompleksem wyzwań demograficznych, obejmujących ujemny przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa oraz utratę ludności związaną z migracjami. Konieczne jest zatem podjęcie w miarę możliwości działań na rzecz zatrzymania niniejszych trendów poprzez inwestycje w rozwój gospodarczy, poprawę warunków życia i pracy, a także promocję obszaru jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania. Istotne jest również monitorowanie procesów migracyjnych i próba zrozumienia motywacji mieszkańców, co pozwoli na skierowanie działań w celu zatrzymania odpływu ludności oraz przyciągnięcia nowych mieszkańców.

Szkolnictwo i wychowanie

- W regionie ziemi wieluńskiej wzrasta liczba dzieci objętych opieką w żłobkach. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat ich liczba wzrosła aż o ponad 55%. Tak duży wzrost liczby dzieci w żłobkach wskazuje na rosnące zainteresowanie tą formą opieki nad dziećmi. Może również wskazywać na znaczącą poprawę dostępności miejsc w żłobkach w regionie ziemi wieluńskiej.
- Liczba dzieci w wieku przedszkolnym utrzymuje tendencję spadkową, co wynika przede wszystkim ze zmian demograficznych. Liczba przedszkoli na obszarze Partnerstwa utrzymuje się na tym samym poziomie na przestrzeni lat. Niemniej jednak zauważalny jest wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, co może sugerować wzrost dostępności miejsc w placówkach czy też poprawę infrastruktury przedszkolnej.
- Liczba uczniów szkół podstawowych w odniesieniu do ogólnej liczby dzieci w danej grupie wiekowej (współczynnik skolaryzacji brutto) w ostatnich latach maleje, zwłaszcza w szkołach zlokalizowanych na terenach wiejskich. Oznacza to zmniejszony popyt na usługi edukacyjne oferowane w poszczególnych gminach regionu ziemi wieluńskiej.
- Przestrzenna analiza rozkładu wskaźnika skolaryzacji wskazuje, że największy potencjał edukacyjny dotyczy gmin Wierzchlas, Wieluń i Działoszyn, w których wskaźnik w kilku latach przekroczył 100%, (co oznacza, że kształciły się w niej dzieci spoza jednostki) i dalej (mimo lekkiego spadku) utrzymuje się na dość dobrym poziomie. Gminą z najniższym wskaźnikiem skolaryzacji jest Gmina Skomlin. Generalnie, w ciągu ostatnich pięciu lat, współczynnik skolaryzacji w każdej z gmin obszaru Partnerstwa sukcesywnie się zmniejszał. Niższa wartość współczynnika skolaryzacji dla szkół podstawowych wskazuje, że duża część uczniów obszaru Partnerstwa realizuje edukację poza swoimi gminami.
- Niski współczynnik skolaryzacji dla liceów ogólnokształcących (poniżej 100) wskazuje, że część uczniów z obszaru Partnerstwa realizuje edukację na tym poziomie poza obszarem Partnerstwa.
- Najczęściej wybieranym typem szkoły ponadpodstawowej w regionie ziemi wieluńskiej są technika, w których edukuje się prawie 50% łącznej liczby uczniów kształcących się w szkołach ponadpodstawowych. Najmniejszą popularnością wśród szkół ponadpodstawowych cieszą się szkoły branżowe. Uczniowie szkół branżowych stanowią ok. 17% ogólnej liczby uczniów szkół ponadpodstawowych. Może to oznaczać m.in. niedostosowanie kierunków kształcenia do rynku pracy.
- W obszarze Partnerstwa funkcjonują szkoły policealne. Jest to Policealna Szkoła Zawodowa "Edukator" w Wieluniu oraz Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Zespole Szkół im. Marii Skłodowskiej-Curie w Działoszynie. W 2022 roku nastąpił jednak duży spadek absolwentów, co może oznaczać, że zainteresowanie tego typu szkołami maleje.
- Na obszarze Partnerstwa działalność prowadzi filia uczelni wyższej: Ośrodek Regionalny Akademii Humanistyczno – Ekonomicznej w Łodzi. Studenci jednak częściej wybierają uczelnie zlokalizowane w większych ośrodkach miejskich – we Wrocławiu, Łodzi, Warszawie, Częstochowie, Katowicach.
- Z pozostałych placówek o charakterze oświatowym i wychowawczym na obszarze Partnerstwa można wyróżnić m.in. Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w Wieluniu, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Gromadzicach oraz Zespół Szkół Specjalnych w Wieluniu.
- Przychody związane z sektorem edukacyjnym w przeliczeniu na jednego mieszkańca w obszarze Partnerstwa są mniejsze niż średnie wartości dla całego województwa łódzkiego i Polski. To sygnalizuje, że obszar wymaga podejmowania konkretnej akcji lub działań w celu poprawy sytuacji finansowej w sektorze edukacyjnym.
- Gminami regionu ziemi wieluńskiej o najwyższych dochodach w dziale oświaty i wychowania w 2022 r. roku była gminy: Wieluń, Działoszyn oraz Wierzchlas. Najniższe dochody w tym zakresie osiągnęły natomiast gminy: Skomlin, Ostrówek, Osjaków.

- W kwestii wydatków z budżetów gmin na utrzymanie szkół, w przeliczeniu na ilość szkół znajdujących się na terenie danej gminy największe wydatki poniosła gmina Skomlin, następnie Wieluń i Działoszyn. Najmniejsze zaś w Gminie Ostrówek, Konopnica i Czarnożyły.

Ochrona zdrowia

- Dostęp do usług medycznych w regionie ziemi wieluńskiej zapewnia szpital powiatowy - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wieluniu, gminne ośrodki zdrowia oraz instytucje prywatne.
- Dostępność opieki zdrowotnej w regionie ziemi wieluńskiej jest porównywalna z poziomem ogólnokrajowym i ogólnowojewódzkim, co świadczy o stabilności systemu. Pomimo relatywnie dobrej sytuacji, wskaźnik dostępności łóżek w szpitalu powiatowym w Wieluniu wypada słabiej niż średnia krajowa i wojewódzka, co może stanowić potencjalne wyzwanie w obszarze hospitalizacji i zwiększenia zdolności obsługi pacjentów.
- Na obszarze Partnerstwa zauważalna jest istotna rola sektora prywatnego w świadczeniu usług medycznych. Większość placówek opieki zdrowotnej na analizowanym obszarze to podmioty niepubliczne. Jedynie 6 z 49 ośrodków zdrowia funkcjonujących w obszarze Partnerstwa to placówki publiczne podlegające samorządowi terytorialnemu.
- Partnerstwo regionu ziemi wieluńskiej charakteryzuje się relatywnie niską dostępnością usług zaopatrzenia w produkty lecznicze. Liczba ogólnodostępnych aptek utrzymuje się na niemal stałym poziomie na przestrzeni lat, z niewielkimi różnicami w poszczególnych gminach. Wskaźnik liczby mieszkańców przypadających na jedną aptekę wypada jednak niekorzystnie w porównaniu zarówno ze średnią wojewódzką jak i krajową. Zauważalny jest również nierównomierny zasięg terytorialny rozmieszczenia aptek na analizowanym obszarze – ponad 50% z nich zlokalizowanych jest na obszarze Gminy Wieluń. Jedyną gminą obszaru Partnerstwa, na której brak jest ogólnodostępnej apteki jest Gmina Mokrsko. Uzupełniającą rolę w kwestii zaopatrzenia w leki pełnią punkty apteczne (obecne w każdej z gmin Partnerstwa).
- W regionie ziemi wieluńskiej zauważalna jest potrzeba zwiększenia liczby personelu medycznego w celu sprostania rosnącym potrzebom opieki zdrowotnej. Na tle średnich wojewódzkiej i krajowej, obszar Partnerstwa wypada mniej korzystnie biorąc pod uwagę wskaźnik liczby lekarzy w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców. Mimo stabilności liczby lekarzy i niewielkiej tendencji wzrostowej, wskaźnik liczby lekarzy na 10 000 mieszkańców stanowi jedynie niecałe 50% średniej wojewódzkiej i niecałe 60% średniej krajowej.
- Analiza danych NFZ wskazuje na wyzwanie w dostępie do niektórych specjalizacji opieki zdrowotnej. Widoczne jest wysokie zapotrzebowanie na usługi ortopedyczne, rehabilitacyjne, diabetologiczne i pulmonologiczne, o czym świadczy wydłużony czas oczekiwania na wizyty i badania w tym zakresie.
- Na przestrzeni lat zauważalny jest znaczący wzrost wydatków z budżetów gmin i powiatu na ochronę zdrowia. Może to świadczyć o zaangażowaniu finansowym w świadczeniu usług zdrowotnych dla mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej. Największe wydatki w tym zakresie (w przeliczeniu na 1 mieszkańca) w 2022 r. poniosła Gmina Wierzchlas. Następnie Gmina Wieluń i Gmina Osjaków. Najmniejszy wskaźnik wydatków w odniesieniu do liczby mieszkańców dotyczy gmin Biała i Skomlin. Trzykrotny wzrost wydatków na ochronę zdrowia ponoszonych przez powiat wieluński w okresie pięciu lat może wskazywać na zwiększone zaangażowanie w poprawę funkcjonowania szpitala. Niemniej jednak, na obszarze Partnerstwa należy zagwarantować, aby środki finansowe były efektywnie finansowane na poprawę dostępu oraz zwiększenie jakości usług medycznych dla lokalnej społeczności.

Pomoc społeczna

- Opieką społeczną na obszarze Partnerstwa z poziomu powiatu zajmuje się Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wieluniu, które stanowi jednostkę koordynującą działania na tym obszarze. Ponadto w ramach każdej z gmin tworzących Partnerstwo funkcjonują Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej.
- W regionie ziemi wieluńskiej funkcjonują również placówki, zapewniające całodobową opiekę i pomoc potrzebującym. Są to m.in.: Środowiskowy Dom Samopomocy Mokrsko, Dom Pomocy Społecznej „Dom Seniora-Wieluń", Dom Pomocy Społecznej w Skrzynnie (gm. Ostrówek), Dom Seniora Załęcze (gm. Pątnów), Dom Pomocy Społecznej w Bobrownikach (gm. Działoszyn)
- Instytucjonalną pieczę zastępczą na analizowanym obszarze sprawuje Dom Dziecka im. Św. Urszuli Ledóchowskiej w Komornikach w Gminie Mokrsko.
- Udział osób korzystających z opieki społecznej w regionie ziemi wieluńskiej jest równy ze średnim udziałem w kraju i nieco wyższy niż ogółem w województwie łódzkim. Przeprowadzona analiza wskazuje jednak tendencję malejącą w liczbie beneficjentów opieki społecznej każdego roku. Kluczowe jest jednak monitorowanie tej dynamiki i podejmowanie działań mających na celu podnoszenie jakości i dostępności do usług z zakresu pomocy społecznej, co ma kluczowe znaczenie m.in. ze względu na zdiagnozowane starzenie się społeczeństwa regionu ziemi wieluńskiej.
- W odniesieniu do udziału beneficjentów środowiskowej opieki społecznej w odniesieniu do liczby mieszkańców obserwuje się różnicowanie przestrzenne. Najwyższy ich udział odnotowano w Gminie Skomlin, podczas gdy w Gminie Mokrsko (gdzie wartość analizowanego wskaźnika jest najniższa) jest on radykalnie niższy. Wskazuje to na potrzebę dostosowania i zoptymalizowania programów wsparcia w niektórych obszarach regionu ziemi wieluńskiej.
- Wyzwaniem regionu ziemi wieluńskiej z uwagi na starzejące się społeczeństwo jest rozwój infrastruktury społecznej. Na obszarze Partnerstwa funkcjonuje tylko jedno przedsiębiorstwo o statusie podmiotu społecznego. Świadczy to o potrzebie zwiększenia inicjatyw wspierających rozwój tego sektora. W budynkach użytku publicznego często brakuje udogodnień lub dostępności dla osób z ograniczoną mobilnością. Pomimo wskazanych wyzwań, pozytywnym aspektem jest zaangażowanie samorządów lokalnych w programy i inicjatywy wspierające osoby starsze i niepełnosprawne. Zalecane jest podejmowanie dalszych działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, budowa infrastruktury społecznej oraz dostosowanie obiektów do potrzeb różnych grup społecznych.

Bezpieczeństwo publiczne

- Za ochronę bezpieczeństwa mieszkańców obszaru Partnerstwa oraz za utrzymywanie bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Wieluniu, wspomagana przez Posterunki Policji w Białej i Osjakowie. Na terenie Gminy Działoszyn znajduje się Komisariat Policji, który wchodzi w skład Komendy Powiatowej Policji w Pajęcznie.
- Poziom bezpieczeństwa na obszarze Partnerstwa wzmacniany jest przez Komendę Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Wieluniu. Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza znajduje się w Wieluniu. System ratowniczo-gaśniczy w regionie ziemi wieluńskiej wzmacniany jest przez Ochotnicze Straże Pożarne. 23 z tych jednostek należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG).
- W Gminie Wieluń od 1992 roku funkcjonuje Straż Miejska.

Kultura

- W regionie ziemi wieluńskiej zauważalne jest zaangażowanie społeczności w działalność kulturalną, co odzwierciedla rosnąca liczba członków wszelkiego rodzaju grup artystycznych, funkcjonujących na analizowanym obszarze.
- Kluczową rolę w rozwijaniu aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru Partnerstwa pełnią instytucje takie jak: domy kultury, biblioteki oraz muzea, a także organizacje takie jak grupy artystyczne czy koła gospodyń wiejskich. Obiekty te oferują dużą różnorodność działań, obejmujących zarówno zajęcia muzyczne i wokalne, artystyczne, rękodzielnicze, spotkania jak i organizację imprez kulturalnych, wystaw, wernisaży i koncertów.
- Wyzwaniem w obszarze kultury jest m.in. brak dostosowania niektórych obiektów kultury do potrzeb osób niepełnosprawnych. Brakuje odpowiednich przystosowań przy wejściach do budynków centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Podobna sytuacja jest w przypadku muzeów znajdujących się na terenie Partnerstwa.
- Szczególną wartością w regionie ziemi wieluńskiej jest dziedzictwo folklorystyczne, które nadaje obszarowi Partnerstwa niepowtarzalny charakter. Tradycje i podtrzymywanie tożsamości kulturowej kultywowane są przez liczne zespoły folklorystyczne i Koła Gospodyń Wiejskich. Grupy te aktywnie angażują się w przeróżne wydarzenia, przypominając o lokalnych tradycjach, kuchni, zwyczajach. Festiwale folklorystyczne, m.in. takie jak Powiatowy Przegląd Folkloru Ziemi Wieluńskiej są ważnym elementem kultywowania tradycji i przyciągają uwagę zarówno lokalnej społeczności jak i osób spoza regionu.
- O zaangażowaniu społeczności lokalnej w różnorodne inicjatywy świadczy również wzrost w ostatnich latach o ok. 30% organizowanych wydarzeń o charakterze kulturalnym. Bogactwo kulturowe regionu podkreśla różnorodność imprez o znaczeniu ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym. Są to przede wszystkim koncerty, spektakle oraz festiwale (w tym folklorystyczne). Najwięcej wydarzeń kulturalnych w 2022 roku odbywało się w gminach: Wieluń, Mokrsko i Biała. Żadna impreza kulturalna nie została zorganizowana zaś w Gminie Skomlin i Gminie Wierzchlas.
- Obszar Partnerstwa koncentruje się na obchodach świąt i rocznic historycznych (m.in. takich jak Dzień Niepodległości czy rocznice związane z II wojną światową). Podkreśla to silne zakorzenienie regionu ziemi wieluńskiej w historii Polski. Inicjatywy, takie jak Wieluński Bieg Pokoju i Pojednania są przykładem angażowania społeczności w ważne wydarzenia i inicjatywy w sposób aktywny i symboliczny.
- Kultura i zaangażowanie lokalnej społeczności stanowią duży potencjał dla rozwoju obszaru Partnerstwa. Jednostki samorządu terytorialnego aktywnie angażują się w rozwój sektora kulturalnego. W ciągu ostatnich pięciu lat wielkość wydatków na kulturę wzrosła o ok. 15%, co może świadczyć o świadomym podejściu jednostek do promocji dziedzictwa kulturowego i wsparcia instytucji kulturalnych.
- Najwyższe wydatki w tym obszarze obserwuje się w Gminie Wieluń, Biała i Działoszyn, co może przekładać się na lepszą dostępność i różnorodność oferowanych usług kulturalnych. Warto zauważyć, że najniższe wydatki w Gminie Wierzchlas, Konopnica i Skomlin niekoniecznie muszą oznaczać niższą jakość oferowanych usług, lecz mogą sugerować potencjalną potrzebę zwiększenia inwestycji w sektorze kultury w tych obszarach.

Aktywność społeczna

- W regionie ziemi wieluńskiej zarejestrowana jest duża liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Najwięcej z nich działa na obszarze Gminy Wieluń, najmniej zaś w gminach: Skomlin, Biała, Ostrówek i Czarnożyły. Wśród nich wyróżnia się stowarzyszenia na rzecz aktywności gospodarczej, społecznej, fizycznej, a także związane z historią, tradycją i promocją regionu ziemi wieluńskiej.
- Mimo licznych działań edukacyjnych i integracyjnych dla lokalnej społeczności realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, zaangażowanie społeczności w konsultacje społeczne dotyczące wdrażania dokumentów strategicznych i planistycznych pozostaje niewielkie. Warto zwrócić uwagę na potrzebę zwiększenia uczestnictwa mieszkańców w takich procesach, co mogłoby wpłynąć na lepsze zrozumienie lokalnych potrzeb i podniesienie efektywności realizowanych zadań publicznych.

Sport i rekreacja

- Lokalizacja i sąsiedztwo obszaru względem terenów naturalnych takich jak doliny rzek, parki krajobrazowe, lasy tworzy potencjał do rozwoju sportu i kreowania się na mapie regionu jako ważny ośrodek oferujący aktywny sposób spędzania wolnego czasu.
- Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa np. w mieście Wieluń oraz w pozostałych gminach obszaru Partnerstwa, tworzy potencjał rozwoju inicjatyw sportowych. Żeby wzmacniać ten potencjał zasadne jest spojrzenie na kompleksowość oferty oraz wybranie ścieżki specjalizacji sportowej.
- Ważną kwestią jest popularyzacja zdrowego stylu życia. Na obszarze Partnerstwa jest to spełniane poprzez organizowanie wszelkiego rodzaju inicjatyw sportowych.

Analiza SWOT

Końcowym etapem diagnozy jest jej synteza, która podsumowuje przeprowadzone analizy szczegółowe. Do syntezy ustaleń diagnostycznych wykorzystano metodę SWOT.

Analiza SWOT to metoda, która pozwala wyłonić kluczowe informacje o potrzebach rozwojowych danej jednostki w oparciu o wiedzę z diagnozy. Wskazując szanse, zagrożenia, a także mocne i słabe strony pozwala przekształcić wiedzę diagnostyczną w precyzyjne wytyczne do dalszych działań rozwojowych jednostki. Analiza zawiera istotne obszary funkcjonowania danej jednostki, dla których konieczne są działania pozwalające na poprawę sytuacji (w oparciu o słabe strony i zagrożenia) oraz te, które wymagają kontynuacji rozwoju, a wynikają z mocnych stron i szans.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę szczegółową została wykonana analiza SWOT, która wyłoniła słabe i mocne strony, zagrożenia i szanse dla rozwoju regionu ziemi wieluńskiej. Analizy nie przeprowadzono jednak w typowy sposób wskazując ww. elementy bezpośrednio. W pierwszej kolejności wyłoniono kluczowe czynniki rozwoju powiatu, które podzielono na potencjały oraz deficyty rozwojowe. W kolejnym etapie prac, zespół składający się z przedstawicieli poszczególnych gmin oraz powiatu, tworzących Partnerstwo ocenił stopień oddziaływania poszczególnych czynników rozwojowych. Ocenie poddano też przewidywany poziom rozwoju poszczególnych czynników w perspektywie czasu obowiązywania opracowanej strategii. W taki sposób oceniane czynniki umieszczone zostały w czterech obszarach odpowiadających tradycyjnej metodzie SWOT – mocnych stron, słabych stron, szans oraz zagrożeń. Przy wykorzystaniu tej metody, w zależności od przewidywanej intensyfikacji działań rozwojowych, a także przyszłych uwarunkowań, mocne i słabe strony mogą stać się zarówno szansami, jak i zagrożeniami dla rozwoju powiatu. Ważnym atutem tego podejścia jest również wskazanie wagi oraz gradacyjne określenie poszczególnych priorytetów rozwojowych. Wszystkie czynniki oceniane są z większą precyzją.

W analizie przyjęto skalę od -10 (dla czynników z najmniejszym priorytetem) do +10 (dla najistotniejszych czynników rozwojowych). W ocenie aktualnej sytuacji wartości ujemne oznaczają, że czynnik jest słabą stroną, a wartości dodatnie mocną stroną w rozwoju powiatu. Wartości zbliżone do 0 są neutralne. Analogicznie prezentuje się sytuacja przy ocenie przewidywanego stanu rozwoju czynników, w tym przypadku w 2030 roku. Zmiany w kierunku dodatnim sugerują wzrost szans rozwojowych w danym czynniku, natomiast w kierunku ujemnym, że dane obszary rozwojowe mogą w przyszłości stanowić zagrożenie dla funkcjonowania i rozwoju regionu ziemi wieluńskiej.

Wskazane poniżej czynniki rozwojowe w podziale na potencjały i deficyty obejmują swym zakresem wszystkie obszary funkcjonowania powiatu, które w diagnozie uznano za kluczowe dla rozwoju oraz w których wskazano potrzebę zmian. Są wśród nich czynniki środowiskowe, przestrzenne, społeczne, gospodarcze. Odpowiednio ocenione i zhierarchizowane umożliwią dobór adekwatnych celów i kierunków rozwojowych.

Do potencjałów w kluczowych obszarach funkcjonowania obszaru Partnerstwa zalicza się następujące czynniki:

Tabela 1. *Potencjały rozwojowe obszaru Partnerstwa.*

Lp.	RODZAJ POTENCJAŁU	OCENA	
		OBECNIE	DO 2030 ROKU
P. 1	Potencjał: Położenie na pograniczu krain historycznych - historyczny obszar ziemi wieluńskiej o szczególnym znaczeniu na mapie komunikacyjnej i handlowej Polski	5,0	7,0
P. 2	Potencjał: Dobra dostępność komunikacyjna za pomocą transportu kołowego	3,0	8,0
P. 3	Potencjał: Przebieg ważnej drogi o znaczeniu międzynarodowym - droga ekspresowa S8, stanowiąca część trasy E67, łączącej Europę Środkową z Finlandią	4,0	8,0
P. 4	Potencjał: Planowana budowa drogi ekspresowej S11, łączącej Aglomerację Śląską z Wielkopolską	2,0	8,0
P. 5	Potencjał: Stosunkowo dobry stan dróg powiatowych i gminnych	4,5	8,0
P. 6	Potencjał: Przebieg linii kolejowej nr 131, stanowiącej część tzw. magistrali węglowej	2,0	8,0
P. 7	Potencjał: Planowana budowa nowej linii kolejowej, łączącej Chorzew Siemkowice z Wieluniem	1,0	8,0
P. 8	Potencjał: Położenie w izochronie 120 minut dostępności portów lotniczych (Łódź, Wrocław, Katowice, Warszawa)	3,0	5,0
P. 9	Potencjał: Stosunkowo dobra dostępność dróg rowerowych (w porównaniu do innych regionów województwa łódzkiego)	1,0	6,0
P. 10	Potencjał: Dostępność ośrodka edukacyjnego kształcącego na poziomie wyższym: Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna	2,0	5,0
P. 11	Potencjał: Bliskość ośrodków szkolnictwa wyższego (Wrocław, Łódź, Częstochowa, Opole, Warszawa, Kraków, Katowice)	4,0	4,0
P. 12	Potencjał: Wysoki stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w większości gmin	8,0	9,0
P. 13	Potencjał: Urozmaicony krajobraz i ukształtowanie terenu - Jura Wieluńska	8,0	10,0
P. 14	Potencjał: Potencjał środowiskowo-przyrodniczy (doliny rzek Warty i Prosny, obszary chronione: Obszar Natura 2000, rezerwaty przyrody, Załęczański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Międzyrzecze Warty i Widawki, zespoły przyrodniczo krajobrazowe Osjakowski, Działoszyński oraz Wzgórza Ożarowskie, użytki ekologiczne, pomniki przyrody)	6,0	8,0
P. 15	Potencjał: Trendy społeczne w zakresie zainteresowania ekologią i obcowania z naturą, wzmacniające dążenie do poprawy jakości środowiska	5,0	7,0
P. 16	Potencjał: Obserwowany w kraju wzrost popytu na turystykę weekendową	6,0	8,0
P. 17	Potencjał: Potencjał bazy turystycznej (sieć rozwiniętych szlaków turystycznych, funkcjonujące gospodarstwa agroturystyczne)	4,0	7,0
P. 18	Potencjał: Dziedzictwo kulturowe i zabytki	3,0	7,0
P. 19	Potencjał: Bogate tradycje historyczno-kulturalne	8,0	9,0
P. 20	Potencjał: Wysoki poziom tożsamości lokalnej (ziemia wieluńska jako jednorodność kulturowa)	5,0	6,5
P. 21	Produkty lokalne: np. nadwarciański chrzan, produkty przetwórstwa mlecznego, Lokalne spółdzielnie mleczarskie), stanowiące potencjał promocyjny i kształtujący lokalną tożsamość	2,5	5,0
P. 22	Współpraca lokalna - np. LGD ,,Kraina Wielkiego Łuku Warty", LGD Ziemia Wieluńsko - Sieradzka, Wojewódzkie Święto Chrzanu, Stowarzyszenie Agroturystyczne Ziemi Wieluńskiej i inne	6,0	8,0
P. 23	Potencjał: Dobra baza rolnicza - wysoki udział gruntów rolnych, niewielki udział nieużytków, kultura zasiewu, tradycje rolnicze, dobra jakość gleb	7,0	7,0
P. 24	Potencjał: Trend dotyczący popytu na ekologiczne produkty rolnicze i zdrową żywność	5,0	7,0

Lp.	RODZAJ POTENCJAŁU	OCENA	
		OBECNIE	DO 2030 ROKU
P. 25	Potencjał: Dostrzegalne przejawy specjalizacji produkcji i hodowli zwierzęcej (produkcja mleka - gm. Wieluń, gm. Ostrówek, gm. Osjaków oraz hodowla trzody chlewnej - gm. Mokrsko, warzywa i owoce - gm. Biała, gm. Osjaków)	6,0	7,5
P. 26	Potencjał: Położenie w ramach wyznaczonego w Strategii Województwa Łódzkiego 2030 OSI Obszar Zielonej Gospodarki	1,0	5,0
P. 27	Potencjał: Sprzyjające warunki do rozwoju OZE	4,0	8,0
P. 28	Potencjał: Położenie większości gmin w ramach wyznaczonego w Strategii Województwa Łódzkiego 2030 OSI Obszar Nowej Energii	3,0	6,0
P. 29	Potencjał: Dostępność złóż kruszywa naturalnego, wapieni, surowców ilastych oraz związanych z tym działalności gospodarczych (kopalnictwo, cegielnictwo, ceramika, cementownia)	2,0	4,0
P. 30	Potencjał: Obecność Podstrefy ŁSSE w Wieluniu	3,0	6,5
P. 31	Potencjał: Funkcjonowanie prężnie działających przedsiębiorstw, tworzących stałe miejsca pracy (m.in. Wielton, Spółdzielnia Dostawców Mleka, Grupa Producentów Owoców ,,Witamina", Victus, Zasada Rowery, Zugil i inne)	5,0	9,0
P. 32	Potencjał: Brak zakładów przemysłowych emitujących znaczące zanieczyszczenia do powietrza	5,0	6,0
P. 33	Potencjał: Sukcesywny spadek liczby osób bezrobotnych	6,0	7,5
P. 34	Potencjał: Jeden z regionów o największej dostępności ofert pracy w województwie łódzkim	7,0	8,5
P. 35	Potencjał: Funkcjonowanie NGO's	7,0	9,0
P. 36	Potencjał: Dynamika wzrostu gospodarczego w porównaniu ze średnią krajową i wojewódzką	6,0	6,5

Analizie szczegółowej poddano potencjały, które stanowią największe perspektywy rozwojowe obszaru Partnerstwa. Wyróżniono następujące czynniki:

P.2 (3;8) **Dobra dostępność komunikacyjna za pomocą transportu kołowego –** obszar Partnerstwa charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną. Sama jakość dróg w obszarze wypada bardzo dobrze na tle innych powiatów województwa łódzkiego. Udział dróg utwardzonych także jest znaczący. Przez obszar Partnerstwa przebiega wiele dróg o znaczeniu krajowym, wojewódzkim i regionalnym. Rozwój sieci komunikacyjnej może stanowić znaczący czynnik napędzający rozwój. Do 2030 roku może przyczynić się do wzrostu gospodarczego, przyciągnięcia inwestorów, rozwinięcia sektora turystycznego, zwiększenia zatrudnienia, poprawy infrastruktury turystycznej i lokalnej regionu ziemi wieluńskiej.

P.3 (4;8) **Przebieg ważnej drogi o znaczeniu międzynarodowym - droga ekspresowa S8, stanowiącej część trasy E67, łączącej Europę Środkową z Finlandią** – wykorzystanie położenia związanego z przebiegiem drogi S8 może przyciągnąć inwestycje, wspierać rozwój logistyki, turystyki, przemysłu, a tym samym generować wzrost gospodarczy.

P.12 (8;9) **Stosunkowo wysoki stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w większości gmin –** obszar Partnerstwa wyróżnia się bardzo wysokim wskaźnikiem pokrycia planistycznego, wynoszącym ogółem ok. 52%. Prawie połowa gmin pokryta jest planami w 100%. Jest to bardzo ważny czynnik zrównoważonego rozwoju, efektywnego wykorzystania terenu, przyciągania inwestorów, lepszej organizacji infrastruktury, ochrony środowiska i poprawy jakości życia mieszkańców.

P.13 (8;10) **Urozmaicony krajobraz i ukształtowanie terenu - Jura Wieluńska -** szczególną kwestią jest fakt położenia obszaru Partnerstwa na pograniczu krain historycznych, państw i głównych jednostek administracyjnych Polski w różnych okresach historycznych. Wszystkie gminy tworzące Partnerstwo zlokalizowane są w obszarze historycznej Ziemi Wieluńskiej. Głównym walorem naturalnym ziemi wieluńskiej jest urozmaicone (jak na Polskę Środkową) ukształtowanie terenu. Różnorodność form ukształtowania powierzchni i znaczące różnice wysokości występujące między wzniesieniami w terenie, powoduje, że obszar Partnerstwa zdecydowanie wyróżnia się na tle innych obszarów. Stwarza to potencjał rozwoju poprzez atrakcyjność turystyczną (w tym tematyczną – np. geoturystyki), rozwój agroturystyki, inwestycje rekreacyjne, a także identyfikację regionu.

P.14 (6;8) **Potencjał środowiskowo-przyrodniczy (doliny rzek Warty i Prosny, obszary chronione: Obszar Natura 2000, rezerwaty przyrody, Załęczański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Międzyrzecze Warty i Widawki, zespoły przyrodniczo krajobrazowe Osjakowski, Działoszyński oraz Wzgórza Ożarowskie, użytki ekologiczne, pomniki przyrody)** – stanowi atrakcyjność dla turystyki ekologicznej, edukacji środowiskowej i zachowania bioróżnorodności. Zrównoważone wykorzystanie tego potencjału może przyczynić się do rozwoju obszaru poprzez turystykę, ochronę środowiska, zrównoważone rolnictwo i inwestycje w infrastrukturę ekoturystyczną.

P.17 (4;7) **Potencjał bazy turystycznej (sieć rozwiniętych szlaków turystycznych, funkcjonujące gospodarstwa agroturystyczne) –** obszar Partnerstwa obecnie nie posiada bardzo dobrze rozwiniętej bazy turystycznej. Posiada jednak bogatą sieć szlaków turystycznych pieszych i rowerowych, a także szlak konny. Ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe, a także dziedzictwo kulturowe istnieje ogromny potencjał do jej rozbudowy. Inwestycje w infrastrukturę turystyczną i promocja regionu ziemi wieluńskiej mogą przyczynić się do rozwoju obszaru Partnerstwa i dzięki wzrostowi ruchu turystycznego zatrzymywania kapitału w regionie, co z kolei wiąże się z poprawą jakości życia lokalnej społeczności.

P.18 (3;7) **Dziedzictwo kulturowe i zabytki -** wspólne dziedzictwo kulturowe obszaru funkcjonalnego może stać się elementem łączącym gminy we wspólne działania na rzecz ich zachowania a także budowania wspólnej marki i promocji wartości. Duża baza zabytków w postaci obiektów sakralnych, zespołów dworskich oraz zespołów klasztornych, daje możliwość wykreowania nowych atrakcji, a tym samym wzbogacenia oferty kulturowej. Wyróżniającym się obiektem zabytkowym na obszarze Partnerstwa jest grupa XVI wiecznych kościołów wieluńskich, które są drugim (po Podhalu) pod względem wielkości zespołem tego typu w kraju.

P.19 (8;9) **Bogate tradycje historyczno-kulturalne -** bogate tradycje historyczno-kulturalne stanowią potencjał rozwoju obszaru Partnerstwa do 2030 roku. Historia, tradycje i dziedzictwo materialne i duchowe tworzą unikalny krajobraz kulturowy. Kultywowanie tradycji, obchody świąt i rocznic, a także zachowanie stroju ludowego, wzmacniają tożsamość kulturową. Wprowadzenie tych elementów do działań rozwojowych może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności obszaru, przyciągając turystów, promując lokalną historię i wzmacniając więzi społeczności lokalnej. Folklor stanowi swego rodzaju manifestację zakorzenionych tradycji i historii społeczności lokalnej.

P.21 (2,5;5) **Produkty lokalne: np. nadwarciański chrzan, produkty przetwórstwa mlecznego, lokalne spółdzielnie mleczarskie), stanowiące potencjał promocyjny i kształtujący lokalną tożsamość** – region ziemi wieluńskiej posiada silnie powiązane z tradycją produkty lokalne. Wśród nich można wyróżnić m.in. nadwarciański chrzan, wyroby mięsne oraz kwaszone ogórki, które wpisane są na Listę Produktów Tradycyjnych Województwa Łódzkiego, prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Produkty lokalne stanowią potencjał promocyjny i kształtują lokalną tożsamość regionu ziemi wieluńskiej. Produkty tradycyjne mogą przyciągać turystów zainteresowanych doświadczeniem kuchni i tradycji danego regionu, co wspiera rozwój turystyki kulinarnej. Wpis na listę wojewódzką kształtuje

pozytywny wizerunek regionu, co może przyczynić się do przyciągania inwestycji, turystów i podnoszenia prestiżu lokalnego rynku. Dodatkowo, można traktować to jako swego rodzaju certyfikat jakości i oryginalności, co ułatwia promocję na szerszym rynku, także poza granicami kraju.

P.27 (4;8) **Sprzyjające warunki do rozwoju OZE –** potencjał rozwoju obszaru związany jest z korzystnymi warunkami dla rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE), zwłaszcza poprzez równinne ukształtowanie powierzchni (z miejscowymi łagodnymi stokami o ekspozycji południowej) i duży udział gruntów bezleśnych w niektórych rejonach obszaru Partnerstwa. Potencjał OZE w obszarze Partnerstwa może przyspieszyć rozwój energetyki odnawialnej, przyczynić się do zrównoważonego rozwoju, wzrostu samowystarczalności energetycznej obszaru, a także wspomagać dywersyfikację gospodarki.

P.28 (3;6) **Położenie większości gmin w ramach wyznaczonego w Strategii Województwa Łódzkiego 2030 OSI Obszar Nowej Energii** – dużą część analizowanego obszaru Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 wskazuje jako teren należący do tzw. Obszaru Nowej Energii. Jest to obszar transformacji wynikający z ewentualnego wygaszenia kombinatu górniczo-energetycznego w Bełchatowie, mającego kluczowe znaczenie dla produkcji energii elektrycznej z wydobycia i spalania węgla brunatnego. W związku z tym, region ziemi wieluńskiej ma szansę stać się miejscem innowacyjnych przedsięwzięć związanych z energią, przyciągać inwestorów, tworzyć nowe miejsca pracy oraz przyczynić się do zrównoważonego rozwoju obszaru.

P.31 (5;9) **Funkcjonowanie prężnie działających przedsiębiorstw, tworzących stałe miejsca pracy (m.in. Wielton, Spółdzielnia Dostawców Mleka, Grupa Producentów Owoców ,,Witamina", Victus, Zasada Rowery, Zugil i inne) –** przedsiębiorstwa działające na obszarze Partnerstwa stanowią rynek pracy dla lokalnej społeczności jak i ludności spoza obszaru, przyczyniają się do rozwoju gospodarki, stymulują inwestycje, wspierają edukację a także mogą promować obszar jako miejsce atrakcyjne do życia i działalności biznesowej.

P.35 (7;9) **Funkcjonowanie NGO's –** na terenie obszaru Partnerstwa zlokalizowanych jest wiele organizacji pozarządowych. Aktywność ludności może istotnie wpłynąć na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru. Angażowanie społeczności lokalnej, wspieranie inicjatyw rozwojowych, kształtowanie pozytywnego wizerunku może wpłynąć na przyciągnięcie inwestorów oraz turystów.

P.26 (1;5) **Położenie w ramach wyznaczonego w Strategii Województwa Łódzkiego 2030 OSI Obszar Zielonej Gospodarki –** Strategia Województwa Łódzkiego 2030 wyznacza gminy o dominującej funkcji rolniczej, przyrodniczej oraz predysponowane do rozwoju turystyki ze względu na: potencjał endogeniczny środowiska przyrodniczego (doliny rzek, obszary cenne przyrodniczo i krajobrazowo) i dziedzictwa kulturowego (obszary i obiekty zabytkowe), a także zagospodarowanie turystyczne. Położenie gmin regionu ziemi wieluńskiej w ramach OSI Obszar Zielonej Gospodarki otwiera perspektywy dla zrównoważonego rozwoju, wykorzystania potencjału turystycznego, ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego oraz promowania gospodarki opartej na wartościach ekologicznych. Inwestycje w tym zakresie mogą prowadzić do ogólnego wzrostu gospodarczego obszaru, w tym wzmocnienia jego konkurencyjności na tle innych regionów, a także do podniesienia jakości życia mieszkańców.

Do deficytów w kluczowych obszarach funkcjonowania obszaru Partnerstwa należą natomiast:

Tabela 2. *Deficyty rozwojowe obszaru Partnerstwa.*

Lp.	RODZAJ DEFICYTU	OCENA	
		OBECNIE	DO 2030 ROKU
D. 1	Deficyt: Peryferyjne położenie w strukturze województwa łódzkiego	-5,0	1,0
D. 2	Deficyt: Marginalne znaczenie komunikacji kolejowej	-8,0	3,0
D. 3	Deficyt: Brak pasażerskich linii kolejowych połączonych z układem sieci kolejowej województwa, a tym samym brak dogodnego połączenia kolejowego ze stolicą województwa	-10,0	3,0
D. 4	Deficyt: Ograniczona dostępność do autobusowego transportu zbiorowego niektórych obszarów ziemi wieluńskiej	-2,0	3,0
D. 5	Deficyt: Brak rozwiązań z zakresu elektromobilności	-9,0	3,0
D. 6	Deficyt: Starzejące się społeczeństwo	-5,0	-8,0
D. 7	Deficyt: Odpływ młodych ludzi i wykształconej kadry do większych ośrodków gospodarczych	-7,0	-6,0
D. 8	Deficyt: Występowanie deficytu poszczególnych zawodów przyszłości XXI w., ze względu na brak odpowiednio wykwalifikowanej kadry	-8,0	-4,0
D. 9	Deficyt: Rozdrobnienie struktury agrarnej	-8,0	-7,0
D. 10	Deficyt: Niski udział upraw ekologicznych i innowacji w produkcji rolniczej	-7,0	-3,0
D. 11	Deficyt: Możliwość występowania lokalnych zagrożeń powodziowych w zlewniach/ Lokalne podtopienia terenów zurbanizowanych (miejskich)	-5,0	-3,0
D. 12	Deficyt: Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i rekreacyjna terenów nadrzecznych	-5,0	-1,0
D. 13	Deficyt: Brak kompleksowej oferty turystycznej i spójnej dla obszaru informacji turystycznej	-9,0	-4,0
D. 14	Deficyt: Słabe oznakowanie w przestrzeni miejsc atrakcyjnych turystycznie	-8,0	-2,0
D. 15	Deficyt: Niewystarczające zaplecze gastronomiczno-noclegowe	-7,0	-1,0
D. 16	Deficyt: Mała ilość rozpoznawalnych produktów turystycznych	-9,0	-2,0
D. 17	Deficyt: Brak identyfikacji, rozpoznawalnej marki regionu ziemi wieluńskiej	-10,0	-1,0
D. 18	Deficyt: Zagrożenie dla rolnictwa i środowiska ze strony pobliskiej kopalni węgla brunatnego Bełchatów (m.in. lej depresji) a także potencjalnego uruchomienia w przyszłości eksploatacji złoża Złoczew. Obecność zakładów wpływających na stan środowiska - m.in. Cementowania Warta w Działoszynie.	-5,0	-2,0
D. 19	Deficyt: Niewystarczające działania umożliwiające zmianę kwalifikacji zawodowej osób dorosłych	-7,0	1,0
D. 20	Deficyt: Niski poziom zamożności mieszkańców - średnie wynagrodzenia niższe względem innych rejonów województwa	-6,0	1,0
D. 21	Deficyt: Niska atrakcyjność inwestycyjna regionu na tle kraju i województwa	-9,0	2,0
D. 22	Deficyt: Brak instytucji otoczenia biznesu	-9,0	-2,0
D. 23	Deficyt: Niewystarczająca promocja w zakresie oferty inwestycyjnej	-9,0	2,0
D. 24	Deficyt: Jakość powietrza w okresie grzewczym - niskie parametry urządzeń grzewczych, niewystarczająca świadomość społeczna	-7,0	2,0
D. 25	Deficyt: Dostępność przestrzeni oraz obiektów publicznych	-9,0	-3,0

W przypadku deficytów rozwojowych do szczegółowej analizy wyróżniono następujące czynniki:

D.2 (-8;3) **Marginalne znaczenie komunikacji kolejowej**, w tym:

D.3 (-10;3) **Brak pasażerskich linii kolejowych połączonych z układem sieci kolejowej województwa, a tym samym brak dogodnego połączenia kolejowego ze stolicą województwa -** Wieluń, który stanowi najważniejszy ośrodek w południowo-zachodnich rejonach województwa nie posiada dogodnych połączeń kolejowych ze stolicą województwa – Łodzią. Żadna z dostępnych tras nie umożliwia przejazdu bez znaczącego nadkładania drogi. Brak efektywnych połączeń kolejowych utrudnia mobilność mieszkańców oraz ogranicza potencjał gospodarczy obszaru. Istotne w tym zakresie będzie zrealizowanie inwestycji planowanej w ramach Programu Uzupełnienia Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej - Kolej + do 2029 budowa nowej linii, łączącej Chorzów Siemkowice (LK 131) z Wieluniem (LK 181). Planowane rozwiązanie obejmujące budowę nowej linii kolejowej, dostosowanie częstotliwości połączeń należy połączyć z inwestycjami na rzecz integracji kolei z innymi środkami transportu oraz rozwój stacji przesiadkowych. Istotnym uzupełnieniem działań mających na celu poprawę dostępności obszaru przez transport kolejowy jest wdrożenie systemu Park&Ride, które zapewnia parkingi dla samochodów osobowych w pobliżu stacji kolejowych. Poprawa dostępności transportu kolejowego wpłynie na rozwój gospodarczy i społeczny regionu.

D.5 (-9;3) **Brak rozwiązań z zakresu elektromobilności –** na obszarze Partnerstwa obecnie brak jest rozwiązań związanych z elektromobilnością. Ważne jest, aby tworzyć stacje ładowania pojazdów elektrycznych, stosowanie elektrycznych pojazdów do komunikacji zbiorowej. Takie rozwiązania będą sprzyjać rozwojowi mobilności i poprawie stanu środowiska dla całości obszaru.

D. 7 (-7;-6) **Odpływ młodych ludzi i wykształconej kadry do większych ośrodków gospodarczych** - jeśli chodzi o zawody, do których wymagane jest wykształcenie wyższe to większość uczniów wybiera uczelnie znajdujące się poza obszarem, a także najczęściej poza województwem łódzkim. Wśród absolwentów największą popularnością cieszył się Wrocław, następnie m.in. Warszawa, Katowice. Filie uczelni wyższych znajdujących się na terenie obszaru Partnerstwa są wybierane w niewielkim stopniu. Poprawa lokalnej atrakcyjności edukacyjnej, zawodowej (przede wszystkim w ramach szkół branżowych) i społeczno-kulturalnej a także tworzenie nowych miejsc pracy może zatrzymać odpływ młodych ludzi i wykształconej kadry, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju obszaru Partnerstwa.

D. 8 (-8;-4) **Występowanie deficytu poszczególnych zawodów przyszłości XXI w. , ze względu na brak odpowiednio wykwalifikowanej kadry** – najczęściej wybieranym typem szkoły ponadpodstawowej w obszarze Partnerstwa są technika. Szkoły branżowe cechują się najmniejszą popularnością. Powodem może być nieodpowiednia oferta kierunkowa, brak doradztwa zawodowego, przekonanie o brakach dalszego rozwoju czy kariery po szkole branżowej. Poprawa atrakcyjności szkół branżowych, dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz ścisła współpraca ze środowiskiem biznesowym są kluczowe dla zmniejszenia deficytu wykwalifikowanej kadry w obszarze Partnerstwa.

D. 9 (-8;-7) **Rozdrobnienie struktury agrarnej** - obszar Partnerstwa cechuje rozdrobnienie struktury agrarnej. Na obszarze ziemi wieluńskiej dominują małe gospodarstwa, zajmujące obszarowo użytki rolne o powierzchni poniżej 5 ha. Problematyczne też jest ich scalanie. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa jest zatem wyzwaniem, w ramach którego można m.in. podejmować działania na rzecz wdrażania i promowania innowacyjnych technologii rolniczych, programów szkoleniowych i doradczych, zachęt do współpracy między rolnikami (tworzenie spółdzielni, grup producenckich), zachęcania do stosowania ekologicznych metod rolnictwa czy też wspierania produkcji i promocji lokalnych produktów rolniczych.

D.13 (-9; -4) **Brak kompleksowej oferty turystycznej i spójnej dla obszaru informacji turystycznej** – region ziemi wieluńskiej nie rozwija wspólnej, zintegrowanej oferty turystycznej. Aby wzmocnić turystykę w obszarze Partnerstwa, konieczne jest stworzenie spójnej oferty, łączącej unikalne walory krajobrazowe z atrakcjami turystycznymi. Współpraca między lokalnymi podmiotami, rozwój infrastruktury, promocja online oraz szkolenia dla przedsiębiorców są kluczowe dla budowania pozytywnego wizerunku całego regionu. Zakładanie punktów informacji turystycznej, aktywny udział w wydarzeniach branżowych oraz wsparcie finansowe dla inicjatyw turystycznych dodatkowo przyczynią się do przyciągania turystów.

D.17 (-10, -1**) Brak identyfikacji, rozpoznawalnej marki regionu ziemi wieluńskiej** – obecnie brak jest wspólnej marki, która mogłaby wyróżniać cały obszar ziemi wieluńskiej. Brak jednoznacznej, rozpoznawalnej marki utrudnia promocję obszaru i przyciągnięcie uwagi z zewnątrz. Wspólne dziedzictwo kulturowe obszaru funkcjonalnego może stać się elementem łączącym gminy we wspólne działania na rzecz ich zachowania, a także budowania wspólnej marki i promocji wartości.

D.21 (-9,2) **Niska atrakcyjność inwestycyjna regionu na tle kraju i województwa, w tym:**

D.22 (-9,-2) **Brak instytucji otoczenia biznesu**

D.23 (-9,2) **Niewystarczająca promocja w zakresie oferty inwestycyjnej**

D.24 (-7,2) **Jakość powietrza w okresie grzewczym - niskie parametry urządzeń grzewczych, niewystarczająca świadomość społeczna** - istotnym problemem omawianego obszaru (szczególnie w sezonie grzewczym) jest emisja powierzchniowa, pochodząca z niskich emitorów, w wyniku spalania paliw kopalnych w domowych paleniskach i lokalnych kotłowniach. Poprawa sytuacji wymaga skoncentrowanych działań edukacyjnych, mających na celu zwiększenie świadomości społecznej. Ważne jest promowanie alternatywnych i bardziej ekologicznych rozwiązań grzewczych, a także uświadamianie społeczności co do wpływu emisji na jakość powietrza. Działania te mogą obejmować kampanie informacyjne, szkolenia oraz wsparcie dla mieszkańców w modernizacji systemów grzewczych.

D. 25 (-9,-3) **Dostępność przestrzeni oraz obiektów publicznych** – na obszarze Partnerstwa znajdują się przeróżne obiekty publiczne, m.in.: muzea, biblioteki, domy kultury. Dostęp do nich niestety jednak jest często ograniczony, szczególnie dla osób z niepełnosprawnościami. Ważne jest, aby dostęp do nich był odpowiedni na równi dla wszystkich.

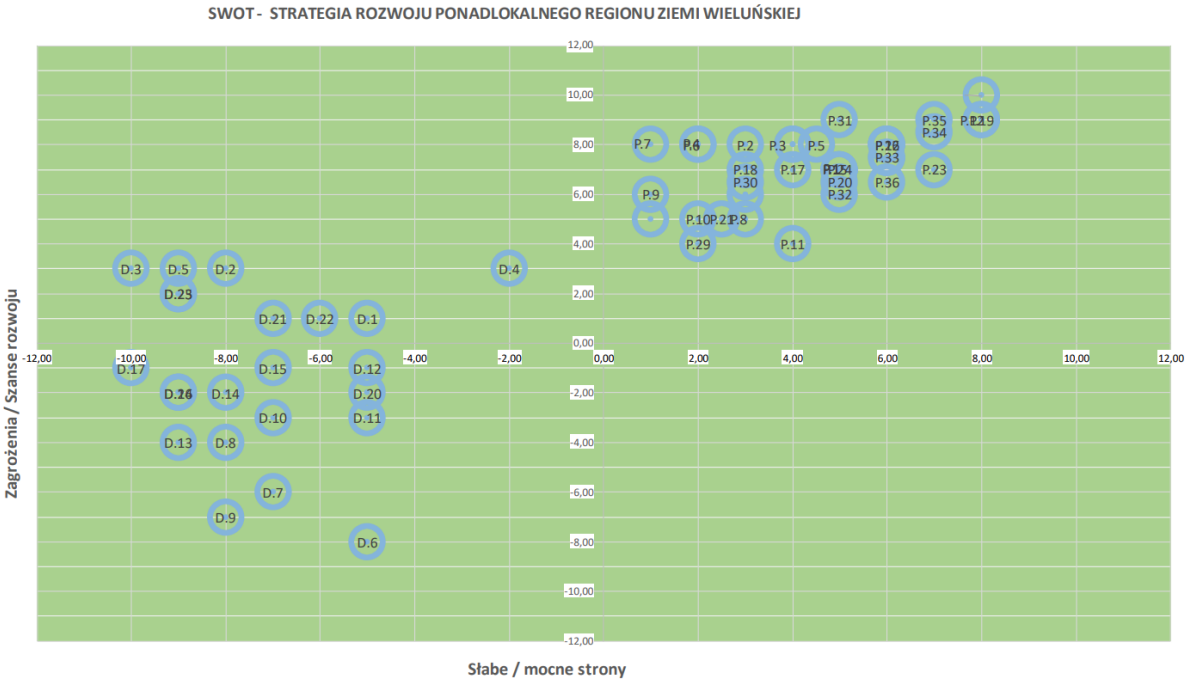

***Rysunek 1**. Analiza SWOT - czynniki rozwojowe obszaru Partnerstwa.*
Źródło: opracowanie własne

W ocenie czynników rozwojowych w czytelny sposób rozkłada się podział na słabe i silne strony oraz na szanse i zagrożenia. Większość czynników wskazanych jako deficytowe ocenione zostały jako słabe strony. Czynniki będące potencjałami wskazywane są jako mocne strony. Wszystkie potencjały, a także część deficytów stanowią przyszłe szanse rozwoju regionu ziemi wieluńskiej. Część deficytów wymagać jednak będzie działań, które przekształcą je z zagrożeń w szanse, a które w okresie obowiązywania strategii mogą być trudne w realizacji.
Wśród wyróżnionych potencjałów występuje różnorodność. Szczególnie tutaj wyróżnić możemy potencjał historyczno – kulturowy i krajobrazowy. Warto również zaznaczyć, że wszystkie potencjały są silnymi stronami oraz szansami dla rozwoju obszaru Partnerstwa. Co więcej w wielu przypadkach prognozowany jest wzrost znaczenia tych potencjałów. Położenie geograficzne i uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe sprawiają, że region może stać się atrakcyjny turystycznie.
Wśród deficytów także występuje dość duża różnorodność. Przekształcenie deficytów w szanse rozwojowe wymagało będzie wielu skoordynowanych działań obejmujących różnorodne sfery funkcjonowania obszaru Partnerstwa. Znacznej uwagi wymaga sfera turystyczna – mimo wskazania wśród potencjałów zasobów, czynniki związane z ofertą turystyczną widnieją w deficytach.

Obszar ziemi wieluńskiej ma zróżnicowany potencjał rozwojowy i deficyty, które wymagają uwagi i działań na różnych obszarach. **Główne problemy obejmują deficyty w zakresie infrastruktury komunikacyjnej, mobilności, demografii, edukacji, turystyki, środowiska oraz promocji i identyfikacji regionalnej**. Aby rozwijać obszar ziemi wieluńskiej w **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030** konieczne jest skoncentrowanie się na poprawie infrastruktury komunikacyjnej, promocji turystyki, tworzeniu miejsc pracy, wspieraniu edukacji, stymulowaniu innowacji oraz zwiększaniu atrakcyjności obszaru dla mieszkańców i inwestorów. Wśród kluczowych kierunków działań powinna znaleźć się współpraca lokalna, rozwijanie produktów lokalnych, promowanie ekologii, inwestycje w infrastrukturę, wsparcie przedsiębiorstw oraz marketing terytorialny (promocja) regionu ziemi wieluńskiej. Istotną kwestią powinno stać się również monitorowanie trendów demograficznych, dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz inwestowanie w nowoczesne i ekologiczne rozwiązania w obszarze transportu i energetyki.

CZĘŚĆ III

ELEMENTY STRATEGICZNE

Źródło fotografii: https://powiat.wielun.pl/Powiat_w_obiektywie.html

Wizja i misja rozwoju

Celem **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030** jest określenie kierunków rozwoju wyznaczonego obszaru funkcjonalnego oraz zdefiniowanie kluczowych działań, które powinny być podejmowane przez władze samorządowe, aby osiągnąć pożądany stan docelowy w określonym czasie. Z tego względu podczas tworzenia niniejszego dokumentu niezbędnym jest określenie misji i wizji dla regionu ziemi wieluńskiej, które stanowią pewien wzorzec procesu rozwoju, kierunki i sposoby działania władz aż do 2030 roku.

Wizja przedstawia przyszłościowy obraz, wyobrażenie obszaru, czyli najbardziej pożądany stan docelowy do którego powinny dążyć władze samorządowe jednostek terytorialnych tworzących Partnerstwo w perspektywie najbliższych lat. Warunkiem osiągnięcia takiego stanu jest podjęcie szeregu działań w oparciu o posiadane zasoby, których implementacja przyczyni się do konsekwentnego wzrostu społeczno-gospodarczego, a tym samym poziomu życia mieszkańców i świadczonych na ich rzecz usług publicznych oraz wzrostu konkurencyjności obszaru Partnerstwa. Z tego względu, misja rozwoju obszaru wyznacza pewne ramy, sposoby osiągnięcia stanu docelowego, czyt. wizji.

MISJA REGIONU ZIEMI WIELUŃSKIEJ:

Region ziemi wieluńskiej do 2030 roku stanie się obszarem wyspecjalizowanym gospodarczo na bazie posiadanych zasobów, kładącym nacisk na rozwój lokalnych grup producenckich a także zachowanie lokalnej tożsamości i tradycji. Misją Partnerstwa jest dążenie do równowagi między postępem gospodarczym a ochroną środowiska i dziedzictwa kulturowego.

WIZJA REGIONU ZIEMI WIELUŃSKIEJ:

W 2030 roku region ziemi wieluńskiej jest postrzegany jako atrakcyjne miejsca do życia i pracy, gdzie przedsiębiorczość mieszkańców jest silnie wspierana, a gospodarka rozwija się w oparciu o tradycyjne i lokalne zasoby. Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego jest priorytetem, co przekłada się na atrakcyjność regionu zarówno dla mieszkańców, turystów jak i inwestorów. Społeczność regionu ziemi wieluńskiej jest silna, zintegrowana i gotowa do podjęcia wyzwań przyszłości. Marka regionu ziemi wieluńskiej inwestycyjnego i turystycznego jest rozpoznawana na szeroką skalę, przyciągając nowych inwestorów, turystów i ludzi zainteresowanych współpracą. Region ziemi wieluńskiej do 2030 roku to miejsce, w którym tradycja i nowoczesność tworzą harmonijną jedność, a wspólnota rozwija się z poszanowaniem dla środowiska i kultury.

Cele strategiczne

5+ Wśród najważniejszych wniosków, które zostały wypracowane na podstawie przeprowadzonej diagnozy strategicznej oraz diagnozujących podstawowe problemy warsztatów SWOT, wyłaniają się 4 główne obszary rozwoju obszaru Partnerstwa, takie jak:

***Rysunek 2**. Obszary rozwoju regionu ziemi wieluńskiej (opracowanie własne).*

Dla każdego z powyższych obszarów określono cele strategiczne, które stanowią odzwierciedlenie potrzeb regionu ziemi wieluńskiej w sferze gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej, społecznej oraz instytucjonalnej. Zdefiniowane cele, wykorzystując posiadane zasoby (potencjały) służyć będą eliminowaniu barier (deficytów) rozwojowych obszaru. Cele rozwoju skupiają się na eliminowaniu istniejących barier na rzecz wykorzystania ponadlokalnych atutów obszaru Partnerstwa, które prowadzą do zrównoważonego rozwoju. Cele, poprzez swoje założenia nawiązują do określonej wizji.

Poszczególnym obszarom rozwoju przypisano następujące cele strategiczne:

I CEL STRATEGICZNY - GOSPODARKA:
WYSPECJALIZOWANY REGION ZIEMI WIELUŃSKIEJ

II CEL STRATEGICZNY - PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO:
ZASOBY PONADLOKALNIE DOSTĘPNE

III CEL STRATEGICZNY - SPOŁECZEŃSTWO:
WSPÓLNOTA SILNA SPOŁECZNIE

IV CEL STRATEGICZNY – MARKETING I ZARZĄDZANIE:
EFEKTYWNIE I ODPOWIEDZIALNIE ZARZĄDZANE PARTNERSTWO

I CEL STRATEGICZNY
WYSPECJALIZOWANY GOSPODARCZO REGION ZIEMI WIELUŃSKIEJ

1.1. Wysokotowarowe rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze

1.2. Obszar Nowej Energii

1.3. Dywersyfikacja gospodarcza – Turystyka i Kultura

1.4. Wzmocnienie potencjału specjalizacji i budowanie świadomości w zakresie specjalizacji

1.5. Pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców i stworzenie perspektyw rozwojowych

I cel strategiczny jest nawiązaniem do *Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030*[14] i określa obszary, pozwalające na optymalizację działań na rzecz rozwoju gospodarczego regionu ziemi wieluńskiej. Założeniem jest rozwój i wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej regionu z wykorzystaniem posiadanych zasobów i potencjałów. Wytypowanie wiodących specjalizacji gospodarczych pozwoli na zbudowanie przewagi konkurencyjnej na arenie krajowej i międzynarodowej, a także pozwoli na tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy.

Bazując na ww. dokumencie wojewódzkim, a także przeprowadzonej Diagnozie strategicznej wytypowano następujące specjalizacje gospodarcze regionu ziemi wieluńskiej:

- energetyka, w tym odnawialne źródła energii,
- innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze.

Potencjał rozwojowy rolnictwa w województwie łódzkim oraz międzynarodową przewagę konkurencyjną w tym zakresie podkreśla również *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*[15], zakładając rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności.

Założenie rozwoju gospodarczego Partnerstwa w oparciu o energetykę i odnawialne źródła energii wynika również z położenia znacznej części regionu ziemi wieluńskiej w zasięgu obszaru transformacji, wynikającego z ewentualnego wygaszenia kombinatu górniczo-energetycznego w Bełchatowie, mającego kluczowe znaczenie dla produkcji energii elektrycznej z wydobycia i spalania węgla brunatnego. Zasięg obszaru transformacji (obejmujący gminy: Czarnożyły, Konopnica, Osjaków, Ostrówek, Wieluń, Wierzchlas oraz Działoszyn) wyznaczony został w *Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego*[16].

Zgodnie z założeniami wojewódzkiego planu sprawiedliwej transformacji oraz strategii rozwoju województwa, głównymi wyzwaniami dla tego obszaru jest rozwój innowacyjnej i zdywersyfikowanej gospodarki. To zadecydowało o ujęciu w ramach I celu strategicznego dywersyfikacji gospodarczej poprzez oparcie rozwoju gospodarczego również o turystykę i kulturę regionu ziemi wieluńskiej. Walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz dziedzictwo kulturowe i kultywowanie tradycji niewątpliwie dają możliwość wzmocnienia konkurencyjności gospodarczej regionu.

1.1. Wysokotowarowe rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze

Rolnictwo jest jednym z głównych obszarów dotychczasowej aktywności gospodarczej obszaru ziemi wieluńskiej. Podobnie jak w wielu innych regionach, charakteryzuje się przede wszystkim rozdrobnieniem i niską opłacalnością produkcji. Rozwój tego obszaru opierać się powinien na działaniach zmierzających zarówno do rozwoju rolnictwa towarowego, jak i rolnictwa wielofunkcyjnego i ekologicznego.

W celu zwiększenia konkurencyjności rolnictwa na rynku gospodarczym kluczowe będzie podjęcie działań związanych zarówno z modernizacją technologiczną i wprowadzeniem innowacji w rolnictwie jak i zwiększaniem skali współpracy rolników.

Ze względu na obecność obszarów chronionych i cennych przyrodniczo, wskazaniem jest rozwijanie systemu rolnictwa zrównoważonego, produkcja wysokiej jakości żywności, w tym produkcji ekologicznej. Nowoczesne technologie i sposoby zarządzania są bardziej efektywne i przynoszą większe zyski, jednocześnie ograniczając niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne.

[14] *Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030+* przyjętej na podstawie Uchwały Zarządu Województwa Łódzkiego nr 270/24 z dnia 5 marca 2024 roku

[15] *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030* przyjęta Uchwałą Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 roku

[16] załącznik do uchwały Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 nr 108/24 w sprawie przyjęcia zmiany programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 z dnia 30 stycznia 2024 r.

ELEMENTY STRATEGICZNE

Oferta rolnicza regionu ziemi wieluńskiej powinna opierać się o wysokiej jakości produkty pochodzące z lokalnych gospodarstw (z uwzględnieniem mających coraz większe znaczenie specjalizacji takich jak: pszczelarstwo, winiarstwo, ogrodnictwo). Istotnym elementem będzie również promocja lokalnych produktów oraz wypracowanie odpowiednich modeli organizacyjno-marketingowych w tym zakresie. Cel zakłada wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym. Wykorzystanie założeń koncepcji Gospodarki Obiegu Zamkniętego (GOZ) w rolnictwie pozwoli na ograniczenie strat i marnowania żywności.

Zintegrowane i spójne działania podejmowane w skali ponadlokalnej stanowią dużą szansę na stworzenie z obszaru Partnerstwa konkurencyjnego wytwórcy żywności ekologicznej, przynoszącego znaczące korzyści ekonomiczne. Realizacja celu zapewni szerokie wsparcie rozwojowe obszaru Partnerstwa, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich.

Kierunki działań:

1.1.1. Wzmacnianie konkurencyjności rolnictwa na rynku gospodarczym

- wprowadzanie nowych technologii i innowacji w rolnictwie, w tym wspieranie mechanizacji i automatyzacji w gospodarstwach
- rozwój i wzmacnianie roli specjalizacji takich jak: pszczelarstwo, winiarstwo, ogrodnictwo
- zwiększanie skali współpracy rolników, poprzez ułatwienie organizacji grup producentów rolnych
- wzmacnianie powiązań gospodarstw rolnych z zakładami przetwórstwa rolno-spożywczego
- wdrażanie w rolnictwie idei gospodarki obiegu zamkniętego (m.in. opracowanie polityki wykorzystywania odpadów rolnych oraz pozostałości z sektora rolno-spożywczego)
- rozwój i promocja systemu rolnictwa zrównoważonego
- promowanie nabywania i spożywania lokalnych produktów wśród mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej (wspieranie krótkich łańcuchów dostaw żywności)
- tworzenie systemu doradztwa dla rolników w zakresie technologii, prawa i finansów, w tym również pomoc doradcza i informacyjna w zakresie skorzystania z zewnętrznych źródeł finansowania
- wspieranie działań prowadzących do scalania gospodarstw rolnych

1.1.2. Dążenie do wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych

- wspieranie lokalnych producentów żywności w rozwoju i doskonaleniu produkcji poprzez dostarczanie pomocy technicznej, szkoleń i infrastruktury
- wspieranie produkcji wysokiej jakości żywności, w tym rozwój gospodarstw ekologicznych, opartych o produkty tradycyjne i lokalne poprzez m.in.: wspieranie rolników prowadzących gospodarstwa ekologiczne w uzyskiwaniu niezbędnych certyfikatów, organizowanie szkoleń i warsztatów dla rolników produkujących i przetwarzających żywność ekologiczną, pomoc w pozyskiwaniu funduszy na rozwój gospodarstw ekologicznych itp.
- umocnienie marketingowe istniejących produktów lokalnych i tradycyjnych, poprzez szerokie eksponowanie ich oznaczeń, organizowanie kampanii promocyjnych, wydarzeń targowych i festiwali promujących lokalne wyroby
- dążenie do rozpowszechnienia na skalę ponadregionalną wydarzeń związanych z prezentacją i promocją lokalnych i tradycyjnych wyrobów

- wspieranie rozwoju lokalnych rynków spożywczych poprzez tworzenie zorganizowanych grup producenckich i zacieśnianiu współpracy między dostawcami a odbiorcami
- rozwój lokalnych rynków i targowisk
- zachęcanie dla producentów do stosowania produkcji zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju
- organizowanie programów edukacyjnych i kampanii informacyjnych dotyczących korzyści z nabywania lokalnych produktów oraz prowadzenia zrównoważonych praktyk produkcji rolniczej
- pomoc lokalnym producentom w wprowadzeniu towarów na dalsze rynki zbytu m.in. poprzez umożliwienie prowadzenia profesjonalnego marketingu produktów rolnych i spożywczych, udziału w targach międzynarodowych, tworzenia klastrów i sieci współpracy
- prowadzenie działań promocyjnych i edukacyjnych na rzecz wsparcia dystrybucji produktów lokalnych i tradycyjnych – podkreślanie znaczenia lokalnych wytwórców i dostawców w rozwoju gospodarczym

Obszar Nowej Energii 1.2.

Cel opiera się na założeniach *Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030*[17], która jako jedną z kluczowych specjalizacji regionu mającą szansę wzmocnić i rozwinąć region gospodarczo wskazuje energetykę, w tym odnawialne źródła energii. Potencjał rozwoju obszaru związany jest z korzystnymi warunkami dla rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE), zwłaszcza poprzez równinne ukształtowanie powierzchni (z miejscowymi łagodnymi stokami o ekspozycji południowej) i duży udział gruntów bezleśnych w niektórych rejonach obszaru Partnerstwa.

Znaczna część regionu ziemi wieluńskiej to tereny należące do wskazanej w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*[18] tzw. Obszaru Nowej Energii. Wynika to z założeń *Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego*[19], który wskazuje region ziemi wieluńskiej jako obszar transformacji wynikający z ewentualnego wygaszenia kombinatu górniczo-energetycznego w Bełchatowie, mającego kluczowe znaczenie dla produkcji energii elektrycznej z wydobycia i spalania węgla brunatnego.

Niniejszy cel skupia się na wsparciu samorządów lokalnych w wypracowaniu nowego modelu rozwoju gospodarczego w zakresie energetyki. W ramach Strategii rozwoju ponadlokalnego zakłada się stopniowe przekształcania systemu energetycznego poprzez zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii (zarówno w ramach zaopatrzenia w ciepło, energię jak i w zakresie funkcjonowania komunikacji zbiorowej), termomodernizacje obiektów budowlanych, rozwój budownictwa energooszczędnego i pasywnego.

[17] *Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030* przyjętej na podstawie Uchwały 672/23 z dnia 28 lipca 2023 r. (dostęp dnia 9.05.2024)
[18] *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 przyjęta Uchwałą Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 2021 roku.*
[19] załącznik do uchwały Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 nr 108/24 w sprawie przyjęcia zmiany programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 z dnia 30 stycznia 2024 r.

Kierunki działań:

1.2.1. Dążenie do przekształcenia systemu energetycznego na wspierający transformację w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu

- wspieranie budowy instalacji wykorzystujących do pozyskiwania energii źródła odnawialne (m.in. instalacje fotowoltaiczne, instalacje wiatrowe, biogazownie rolnicze itp.)
- popularyzacja i rozwój technologii magazynowania energii elektrycznej pochodzącej z OZE (np. inteligentnych stacji transformatorowych z hybrydowym magazynem energii)
- powołanie klastra energii, obejmującego gminy regionu ziemi wieluńskiej
- wsparcie budowy sieci gazowej w gminach regionu ziemi wieluńskiej
- inicjowanie działań na rzecz zwiększania udziału odnawialnych źródeł energii w komunikacji (np. promowanie korzystania z elektrycznych samochodów, punkty ładowania pojazdów elektrycznych, niskoemisyjny/elektryczny transport publiczny)
- podejmowanie działań promocyjnych i edukacyjnych na rzecz popularyzacji wśród mieszkańców pojazdów nisko i zero-emisyjnych a także publicznego transportu zbiorowego

1.2.2. Wspieranie realizacji budownictwa pasywnego i energooszczędnego

- działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej budynków (m.in. poprzez termomodernizacje, rozwój budownictwa pasywnego itp.)
- organizacja kampanii informacyjnych i edukacyjnych dla społeczeństwa, aby zwiększyć świadomość na temat korzyści płynących z budownictwa pasywnego i energooszczędnego
- organizowanie zachęt lub pomoc w uzyskaniu wsparcia finansowego dla inwestorów i właścicieli budynków, decydujących się na budowę lub modernizację budynków zgodnie z zasadami budownictwa energooszczędnego
- nawiązywanie współpracy między sektorem publicznym, prywatnym oraz instytucjami badawczymi na rzecz wspólnego podejmowania i rzecz promocji i rozwoju pasywnego i energooszczędnego budownictwa

1.3. Dywersyfikacja gospodarcza – Turystyka i Kultura

Zgodnie z założeniami wojewódzkiego planu sprawiedliwej transformacji[20] oraz strategii rozwoju województwa – do najważniejszych wyzwań regionu ziemi wieluńskiej (jak i całego województwa łódzkiego) jest dążenie do stworzenia innowacyjnej i zdywersyfikowanej gospodarki.

W ramach niniejszego celu ujęto działania przyczyniające się w istotny sposób do dywersyfikacji gospodarki regionu ziemi wieluńskiej z wykorzystaniem turystyki, produktów lokalnych oraz dziedzictwa kulturowego zarówno w odniesieniu do obszarów miejskich jak i wiejskich. Walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz dziedzictwo kulturowe i kultywowanie tradycji niewątpliwie dają możliwość wzmocnienia konkurencyjności gospodarczej regionu.

Pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, region ziemi wieluńskiej charakteryzuje się urozmaiconym ukształtowaniem terenu, obejmującym zarówno formy krasowe jak i krajobraz

[20] załącznik do uchwały Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 nr 108/24 w sprawie przyjęcia zmiany programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 z dnia 30 stycznia 2024 r.

polodowcowy. Wysoki udział obszarów leśnych oraz obszary chronione takie jak parki krajobrazowe, obszar Natura 2000 czy rezerwaty przyrody, sprawiają, że region jest atrakcyjny dla miłośników przyrody. Zróżnicowany pod względem przyrodniczym odcinek rzeki Warty stanowi ważną ostoję ptactwa wodno-błotnego, co stwarza również możliwości rozwoju turystyki ornitologicznej (*birdwatching*). Warta stanowi również cenne miejsce dla wędkarzy, a także dla miłośników turystyki aktywnej. Bogactwo form geologicznych, szczególnie kamieniołomów wapiennych i skamielin w regionie ziemi wieluńskiej stwarza duże możliwości dla rozwoju geoturystyki. Poza pełnieniem funkcji atrakcji turystycznej, geoturystyka ma duży potencjał edukacyjny, umożliwiając turystom zrozumienie procesów geologicznych, historii Ziemi i znaczenia ochrony georóżnorodności. Bogata historia, tradycyjna architektura, lokalna sztuka, rzemiosło oraz folklor dają natomiast możliwość rozwoju turystyki kulturowej. Elementem turystyki kulturowej jest również turystyka kulinarna, związana ze smakowaniem potraw i produktów lokalnych, połączonym ze zwiedzaniem oraz poznawaniem historii i kultury miejsca. Rozszerzenie oferty z zakresu turystyki kulinarnej nie tylko wpłynie na wydłużenie sezonu, ale również na rozwój turystyki wiejskiej w gminach regionu ziemi wieluńskiej. W kwestii turystyki kulturowej warto również rozważyć rozwój turystyki archeologicznej, która obejmuje zwiedzanie stanowisk i wykopalisk archeologicznych, oglądanie eksponatów, ale również zapoznanie się ze sposobami dawnego życia w regionie poprzez udział w festynach i innych formach odtwarzania przeszłości.

Mimo dużego potencjału turystycznego obszaru Partnerstwa, obecnie turystyka nie jest wystarczająco rozwiniętym obszarem ziemi wieluńskiej. Niezbędne jest zatem podjęcie działań zmierzających do wzbogacenia i zróżnicowania w przestrzeni oferty turystycznej w regionie, w taki sposób, aby przyjezdni mieli możliwość zwiedzić cały obszar ziemi wieluńskiej i korzystać z różnorodnej oferty spędzania wolnego czasu. Jednostki samorządu terytorialnego tworzące wspólny obszar funkcjonalny nie powinny konkurować o turystów, dostęp do środków finansowych, organizację ważnych wydarzeń turystycznych, rekreacyjnych czy kulturowych, lecz powinny stworzyć wspólną, kompleksową i spójną ofertę turystyczną. Można to osiągnąć m.in. poprzez podejmowanie działań w zakresie tworzenia sieciowych, zintegrowanych terytorialnie produktów turystycznych, co pozwoli w pełni wykorzystać i połączyć zasoby obszaru Partnerstwa.
Mimo dużego potencjału turystycznego obszaru Partnerstwa, problemem jest brak uporządkowania walorów turystycznych w pakiety produktowe. Połączenie zestawu atrakcji i usług oferowanych przez poszczególne gminy stanowi podstawę dla budowania motywów podróży wśród turystów odwiedzających region ziemi wieluńskiej. Rekomendowanym produktem turystycznym dla gmin regionu ziemi wieluńskiej jest turystyka weekendowa, oparta o posiadane walory przyrodnicze i kulturowe.

Kreowanie współpracy w zakresie funkcji turystycznej między jednostkami samorządu terytorialnego lokalnego tworzących Partnerstwo daje szansę na stworzenie marki turystycznej regionu ziemi wieluńskiej, która będzie identyfikowana z walorami przyrodniczymi i historyczno-kulturowymi obszaru.

Kierunki działań:

1.3.1. Wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych do rozwoju turystyki zrównoważonej (m.in. turystyki przyrodniczej, poznawczej, ekologicznej, edukacyjnej, rodzinnej i aktywnej)

- sieciowanie oferty turystycznej regionu ziemi wieluńskiej (m.in. stworzenie sieci przystani kajakowych wzdłuż rzeki Warty, stworzenie systemu tras turystycznych regionu ziemi wieluńskiej)
- dążenie do stworzenia wspólnej oferty turystycznej nadwarciańskich gmin regionu ziemi wieluńskiej

- wsparcie rozwoju infrastruktury turystycznej poprzez inwestycje obejmujące bazę noclegową, bazę gastronomiczną, ścieżki i szlaki turystyczne, miejsca do wypoczynku i piknikowania, punkty i wieże widokowe, place zabaw, miejsca biwakowe z odpowiednimi udogodnieniami sanitarnymi oraz inne miejsca przeznaczone do uprawiania różnych form aktywności rekreacyjnej i sportowej
- modernizacja, uzupełnienie oraz spójne oznakowanie istniejących szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, *nordic walking*, wodnych, konnych), a także realizacje nowych szlaków wraz z zapewnieniem sprzętu do uprawiania tej formy turystyki
- wykorzystanie zasobów geologicznych regionu ziemi wieluńskiej jako atrakcji turystycznej i edukacyjnej (w tym m.in. tworzenie produktów i atrakcji turystyczno-edukacyjnych opartych na geoturystyce, zwiększenie dostępności i przygotowania istniejących miejsc dla zwiedzających)
- wykorzystanie zasobów przyrodniczych i jakości środowiska do rozwoju turystyki medycznej i welness, agroturystyki oraz innych form turystyki zrównoważonej
- nawiązywanie współpracy między sektorem publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi w celu wspólnego promowania i rozwoju turystyki zrównoważonej opartej na walorach przyrodniczych

1.3.2. Wykorzystanie walorów historyczno-kulturowych do rozwoju turystyki

- zagospodarowanie i adaptacja na nowe funkcje (np. kulturalne, edukacyjne, turystyczne i rekreacyjne) obiektów historycznych, w tym zabytkowych
- tworzenie tras historycznych, obejmujących najważniejsze historyczne i kulturowe atrakcje regionu ziemi wieluńskiej, w tym modernizacja, uzupełnienia i spójne oznakowanie istniejących szlaków opartych o zasoby historyczne i kulturowe
- rozszerzanie oferty z zakresu turystyki kulturowej, w tym kulinarnej
- tworzenie tras kulinarnych, obejmujących odwiedzanie lokalnych gospodarstw agroturystycznych, winnic, producentów lokalnej i tradycyjnej żywności i innych miejsc związanych z kulinariami regionu ziemi wieluńskiej
- organizacja wydarzeń kulturalnych promujących lokalną kulturę i tradycje (m.in. festiwale, koncerty, pokazy sztuki ludowej, imprezy gastronomiczne i inne)
- wspieranie i promocja lokalnych rzemieślników, artystów i folkloru poprzez organizowanie targów, wystaw i warsztatów, pozwalających turystom na zakup tradycyjnych wyrobów regionu ziemi wieluńskiej
- promowanie posiadanych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym opracowanie wspólnej mapy zabytków, zachęcającej turystów do eksploracji i poznawania historii regionu ziemi wieluńskiej
- włączanie lokalnej społeczności w proces tworzenia i promocji oferty turystycznej opartej o walory historyczno-kulturowe

1.3.3. Budowanie rozpoznawalnej marki turystycznej regionu ziemi wieluńskiej i sieciowanie usług turystycznych

- kreowanie skutecznej i trwałej współpracy w zakresie funkcji turystycznej między jednostkami samorządu terytorialnego lokalnego regionu ziemi wieluńskiej
- stworzenie spójnej marki turystycznej regionu ziemi wieluńskiej, która będzie identyfikowana z walorami przyrodniczymi i historyczno-kulturowymi obszaru, w tym opracowanie identyfikacji wizualnej marki

- budowanie nowych produktów turystycznych (w tym związanych m.in. z turystyką weekendową, agroturystyką, lokalnymi produktami spożywczymi, zasobami przyrodniczymi, geologią oraz historią i kulturą regionu ziemi wieluńskiej)
- opracowanie i wdrażanie odpowiednich programów rozwoju różnych form turystyki, skorelowanych ze sobą w sferze organizacyjnej, inwestycyjnej i marketingowej
- doskonalenie metod zarządzania turystyką przez ośrodki gminne i starostwo powiatowe,
- podnoszenie kompetencji pracowników zatrudnianych w obszarze turystyki, profesjonalizacja kadr,
- inicjowanie trwałej współpracy jednostek samorządu terytorialnego z branżą turystyczną
- inicjowanie współpracy pomiędzy organizatorami tych samych oraz pokrewnych form turystyki
- agregowanie i wewnętrzna wymiana doświadczeń oraz dobrych praktyk w zakresie turystyki
- wzmocnienie współpracy podmiotów publicznych, prywatnych i organizacji pozarządowych w dziedzinie turystyki
- utworzenie miejsca pełniącego rolę forum wymiany informacji i współpracy w sektorze turystyki
- stworzenie narzędzi internetowych umożliwiających łączenie lokalnych aktywności turystycznych w ofertę ponadlokalną, w tym zintegrowany kalendarz wydarzeń turystycznych i kulturowych w regionie ziemi wieluńskiej, adresowany do odbiorców w regionie i jego otoczeniu (wydarzenia o ponadlokalnej atrakcyjności),
- opracowanie wspólnego, spójnego systemu wizualizacji i oznakowania szlaków turystycznych, miejsc i wydarzeń
- zamieszczanie informacji w przestrzeni o miejscach i atrakcjach turystycznych, zgodnie z opracowanym systemem wizualizacji oznakowanych miejsc
- stworzenie spójnego i kompleksowego systemu informacji turystycznej regionu ziemi wieluńskiej
- wspieranie lokalnych inicjatyw turystycznych, projektów społecznych i wydarzeń kulturalnych budujących pozytywny wizerunek regionu ziemi wieluńskiej
- opracowanie strategii komunikacji promującej walory przyrodnicze i kulturowe regionu ziemi wieluńskiej

Wzmocnienie potencjału specjalizacji gospodarczych i budowanie świadomości w tym zakresie

1.4.

Niniejszy cel operacyjny zakłada zbudowanie świadomości potencjału do rozwoju wskazanych w ramach I celu strategicznego specjalizacji gospodarczych. Odbywać się to będzie przede wszystkim poprzez zrzeszanie podmiotów gospodarczych w sieci współpracy, wymianę doświadczeń, podejmowanie wspólnych projektów a także podnoszenie świadomości przedsiębiorców działających w branżach kluczowych dla rozwoju regionu.

Efektem realizacji poszczególnych działań zaproponowanych w ramach niniejszego celu będzie zbudowanie pozytywnego wizerunku regionu jako miejsca atrakcyjnego dla inwestycji, i rozwoju sektorów specjalizacji związanych z m.in. rolnictwem (w tym zrównoważonym), produktami lokalnymi i tradycyjnymi, energią odnawialną oraz turystyką, historią i kulturą. Konkretne działania mogą obejmować promocję lokalnych firm, tworzenie wspólnej strategii marketingowej, powoływanie klastrów tematycznych itp.

Zintegrowane i spójne działania podejmowane w skali ponadlokalnej stanowią dużą szansę na stworzenie z obszaru Partnerstwa miejsca atrakcyjnego dla nowych inwestycji, przynoszącego

znaczące korzyści ekonomiczne. Realizacja celu zapewni szerokie wsparcie rozwojowe obszaru Partnerstwa.

Kierunki działań:

1.4.1. Rozwijanie sektorów specjalizacji związanych z rolnictwem ekologicznym, produktami lokalnymi i tradycyjnymi, energią odnawialną, turystyką i kulturą

- wsparcie przedsiębiorców na potrzeby rozwoju wybranej specjalizacji gospodarczej (m.in. poprzez organizowanie programów szkoleniowych i edukacyjnych, doradztwo biznesowe, finansowe i marketingowe, zachęty i dotacje na rozwój działalności itp.)
- wsparcie dla zdobywania uprawnień i umiejętności zawodowych (w tym rozwój nowych profili zawodowych) w zakresie potrzeb przyszłych inteligentnych specjalizacji regionu np. poprzez tworzenie programów kształcenia w obszarze specjalizacji regionu ziemi wieluńskiej
- tworzenie klastrów tematycznych
- wzmacnianie relacji gospodarczych w zakresie rozwoju współpracy lokalnych przedsiębiorców

1.4.2. Budowanie wizerunku regionu ziemi wieluńskiej jako miejsca atrakcyjnego dla inwestycji i przedsiębiorczości

- promowanie kluczowych branż i obszarów specjalizacji regionu ziemi wieluńskiej w ramach targów i wydarzeń na poziomie krajowym i międzynarodowym
- promowanie potencjału biznesowego i inwestycyjnego regionu ziemi wieluńskiej poprzez organizowanie wydarzeń branżowych takich jak targi, konferencje, seminaria i spotkania biznesowe z udziałem przedstawicieli lokalnych firm, inwestorów i przedsiębiorców
- stworzenie spójnej strategii marketingowej wraz z harmonogramem działań marketingowych z wykorzystaniem różnorodnych platform komunikacji (np. media społecznościowe, reklamy, prasa, strony internetowe i inne)
- pozyskiwanie dotacji na rozwój działalności gospodarczej w sektorach specjalizacji regionu ziemi wieluńskiej

1.4.3. Budowanie współpracy międzysektorowej i międzyinstytucjonalnej

- podejmowanie działań na rzecz zrzeszania podmiotów w sieci współpracy, m.in. poprzez tworzenie klastrów, stowarzyszeń i porozumień między przedsiębiorcami
- wspieranie działań na rzecz wzajemnej komunikacji w ramach specjalizacji i integracji środowiska w obszarze kluczowych branż
- inicjowanie oraz wspieranie współpracy i transferu wiedzy między nauką a biznesem w obszarach kluczowych specjalizacji gospodarczych w regionie ziemi wieluńskiej (m.in. poprzez przygotowanie oferty współpracy sektora nauki i biznesu, wspieranie projektów rozwojowo-badawczych oraz innowacyjnych rozwiązań, a także organizowanie spotkań, konferencji i seminariów mających na celu integrację przedsiębiorstw i instytucji naukowo-badawczych)

Pobudzanie przedsiębiorczości mieszkańców i stworzenie perspektyw rozwojowych

1.5.

Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców stanowi nieodłączny element ożywienia lokalnej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy. Dążąc do osiągnięcia zadowalającego poziomu gospodarczego, władze gminne i powiatowe powinny obejmować działania mające na celu stworzenia przyjaznych warunków prowadzenia działalności gospodarczej.
Założone kierunki działania obejmują zarówno lepsze przygotowanie mieszkańców do prowadzenia działalności gospodarczej, ale również zmniejszenie bezrobocia, lepsze dostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy oraz wsparcie dla osób powracających na rynek pracy.

Niezwykle ważna jest również promocja gospodarcza obszaru, zarówno w wymiarze krajowym jak międzynarodowym. Odpowiednie działania pozwolą zwiększyć konkurencyjność funkcjonujących w regionie ziemi wieluńskiej podmiotów gospodarczych, a także przyciągnąć nowych inwestorów. W tej kwestii warto skorzystać z pomocy eksperckiej, powołując instytucję, której rolą będzie zewnętrzna promocja regionu. Dobrym rozwiązaniem będzie również opracowanie ponadlokalnego programu promocji gospodarczej obszaru Partnerstwa.

Kierunki działań:

1.5.1. Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej

- opracowanie wspólnych, zintegrowanych planów inwestycyjnych
- opracowanie wspólnego wykazu wolnych terenów i obiektów inwestycyjnych
- tworzenie nowych terenów inwestycyjnych, uzbrajanie terenów przeznaczonych pod inwestycje
- poprawa dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych
- wspieranie dostępu przedsiębiorców do nowoczesnych technologii oraz sieci współpracy
- stworzenie platformy do wymiany doświadczeń i współpracy między przedsiębiorcami
- inicjowanie współpracy lokalnych przedsiębiorców z instytucjami otoczenia biznesu
- stworzenie systemu informacji i doradztwa dla przedsiębiorców
- podejmowanie działań na rzecz ułatwiania procesu inwestycyjnego i tworzenia korzystnego środowiska biznesowego
- promocja gospodarcza regionu w wymiarze krajowym i międzynarodowym, powołanie instytucji zajmujących się promocją gospodarczą regionu, organizowanie kampanii promocyjnych i wydarzeń tematycznych promujących lokalnych przedsiębiorców

1.5.2. Pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców ziemi wieluńskiej

- tworzenie programów i zachęt dla nowo powstających przedsiębiorstw, w tym małych firm
- inicjowanie działań na rzecz umożliwienia mieszkańcom zdobycia wiedzy i umiejętności do prowadzenia własnej działalności gospodarczej (np. organizacja szkoleń, warsztatów, kursów)
- opracowanie spójnego systemu informacji i doradztwa dla osób bezrobotnych
- inicjowanie współpracy szkół ponadpodstawowych z lokalnymi przedsiębiorcami w celu określenia aktualnych potrzeb rynku pracy i wymaganych kompetencji przez potencjalnych pracodawców

- utworzenie Centrum Kształcenia Zawodowego ukierunkowanego na praktyczną naukę zawodów niezbędnych na lokalnym runku pracy a także dającym możliwość przekwalifikowania się osób dorosłych
- dążenie do rozwijania umiejętności praktycznych w szkołach ponadpodstawowych, m.in. poprzez inwestycje w nowoczesne zaplecze edukacyjne, pracownie oraz inne narzędzia i technologie używane w danym zawodzie
- regularne przeglądanie i aktualizowanie programów nauczania w szkołach branżowych, by dostosować je do aktualnych potrzeb runku pracy i nowych trendów w branżach
- stworzenie warunków opieki nad dziećmi dla osób powracających na rynek pracy (np. żłobki, przedszkola, punkty przedszkolne, kluby dziecięce)

II CEL STRATEGICZNY
ZASOBY PONADLOKALNE DOSTĘPNE

2.1. Ochrona zasobów przyrodniczych i kształtowanie krajobrazu

2.2. Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i kształtowanie spójnego krajobrazu kulturowego

2.3. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru

2.4. Rewaloryzacja, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni

2.5. Poprawa jakości środowiska i wzmocnienie odporności na zmiany klimatu

Cel strategiczny II realizowany będzie poprzez działania podnoszące jakość przestrzeni z uwzględnieniem najcenniejszych zasobów przyrody, dziedzictwa kulturowego oraz ochrony jakości środowiska. Zakłada się zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej regionu ziemi wieluńskiej, powstanie atrakcyjnych przestrzeni a także utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego oraz kulturowego.

Ochrona zasobów przyrodniczych i kształtowanie krajobrazu

2.1.

Region ziemi wieluńskiej cechują wysokie w skali województwa walory przyrodnicze i krajobrazowe. Zaproponowane w niniejszym celu kierunki działań stanowią podstawę do utrzymania i ochrony posiadanych zasobów przyrodniczych. Założeniem jest przede wszystkim kształtowanie spójnego ponadlokalnego systemu obszarów chronionych, którego strategicznymi elementami w gminach regionu ziemi wieluńskiej będą: Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Załęczański Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Prosny, Osjakowski Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Wzgórza Ożarowskie oraz proponowane do realizacji w przyszłości[21] Obszar Chronionego Krajobrazu Pajęczańsko-Gidelski oraz Załęczański Obszar Chronionego Krajobrazu. Realizacja celu wpłynie na zachowanie bioróżnorodności i unikalnych cech krajobrazowych regionu. Dążenie do utrzymania zdrowego i czystego środowiska o naturalnym krajobrazie wpłynie natomiast na poprawę jakości życia mieszkańców. Działania takie dają również szansę na wzrost znaczenia turystycznego regionu ziemi wieluńskiej, co zapewni ekonomiczny rozwój obszaru.

Zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi zapewni ich długoterminowe zabezpieczenie dla przyszłych pokoleń, a jednocześnie zwiększy świadomość ekologiczną wśród lokalnej społeczności.

Kierunki działań:

2.1.1. Utrzymanie i ochrona posiadanych walorów przyrodniczych i krajobrazowych

- kształtowanie spójnego ponadlokalnego systemu obszarów chronionych
- opracowanie wspólnych ram działań w zakresie kontynuacji i wzmocnienia działań ochronnych dla zasobów przyrodniczych i krajobrazu, w tym na terenach objętych formami ochrony przyrody
- opracowanie wspólnych ram działań w zakresie monitoringu i oceny stanu środowiska naturalnego oraz krajobrazu w celu identyfikacji obszarów wymagającej szczególnej ochrony i działań konserwacyjnych
- wspieranie i realizacja projektów mających na celu zachowanie bioróżnorodności i utrzymanie ekosystemów w naturalnym stanie
- promowanie dolesień nieużytków rolnych oraz gruntów niskich klas bonitacyjnych

2.1.2. Promowanie zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi

- organizowanie programów edukacyjnych i informacyjnych wśród mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej, mających na celu zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat ochrony zasobów przyrodniczych
- realizowanie kampanii promocyjnych i działań informacyjnych na temat znaczenia zachowania i ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu ziemi wieluńskiej

[21] Obszary chronione proponowane w ramach Planu zagospodarowania województwa łódzkiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi – podjętego uchwałą nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r.

Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i kształtowanie spójnego krajobrazu kulturowego

Fundamentem przyjętych kierunków działań zawartych w niniejszym celu jest położenie obszaru Partnerstwa w historycznym obszarze Ziemi Wieluńskiej, charakteryzującym się wielowiekową historią, tradycją oraz dziedzictwem materialnym i duchowym. Kluczową rolę w zachowaniu i promowaniu dziedzictwa kulturowego regionu ziemi wieluńskiej odgrywa bogata historia i znaczące wydarzenia, które ukształtowały lokalną tożsamość.

Cel zakłada działania o charakterze inwestycyjnym, skupiające się na ochronie i konserwacji cennych zabytków oraz zwiększeniu ich dostępności, co może przyczynić się do wzrostu zainteresowania regionem. Niezwykle ważne jest przy tym dokumentowanie posiadanych zasobów dziedzictwa kulturowego, które pozwoli na ich lepszą ochronę oraz promocję, zapewniając ich zachowanie dla przyszłych pokoleń. Szczególne znaczenie w tym zakresie ma kultura niematerialna, obejmująca zwyczaje, obrzędy, folklor i rzemiosło ludowe, które są kluczowe dla utrzymania tożsamości lokalnej regionu ziemi wieluńskiej.

Kierunki działań:

2.2.1. Zwiększanie dostępności i jakości zasobów dziedzictwa kulturowego

- wspieranie prac konserwatorskich, restauratorskich i zabezpieczających przy zabytkach nieruchomych oraz w ich otoczeniu, umożliwiających zachowanie dotychczasowych funkcji zabytków, a także służących nadaniu im nowych funkcji,
- modernizacja i renowacja zabytków oraz obiektów kultury, poprzez poprawę infrastruktury i zapewnienie dostępności dla zwiedzających
- wspieranie prac związanych z wykopaliskami archeologicznymi

2.2.2. Promowanie i dokumentowanie posiadanych zasobów dziedzictwa kulturowego

- utrwalenie wizerunku krajobrazu kulturowego, poprzez tworzenie szlaków kulturowych, prowadzących przez najważniejsze miejsca historyczne i kulturowe regionu ziemi wieluńskiej, zachęcając turystów do odkrywania jego dziedzictwa (np. modernizacja trasy dawnej kolejki wąskotorowej wraz z działaniami na rzecz ocalenia jej historii)
- prowadzenie działań na rzecz dokumentowania kultury tradycyjnej i niematerialnej, obejmującej zwyczaje, obrzędy, folklor czy rzemiosło ludowe
- opracowanie wspólnej monografii cyfrowej zabytków, służących jako dokumentacja historyczna i edukacyjna dla społeczności lokalnej oraz turystów
- prowadzenie kampanii promocyjnych na rzecz zabytków i wydarzeń kulturalnych i historycznych regionu ziemi wieluńskiej
- organizowanie programów edukacyjnych zwiększających świadomość historyczną i kulturową mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej oraz prowadzenie zachęt do ochrony i doceniania posiadanego dziedzictwa
- włączanie lokalnych przedsiębiorców i społeczności do działań na rzecz ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego

- inicjowanie tworzenia partnerstw współpracy między instytucjami kulturowymi, organizacjami pozarządowymi i władzami lokalnymi w celu ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego regionu

2.3. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej obszaru

Zwiększania dostępności komunikacyjnej obszaru powinno odbywać się zarówno w wymiarze zewnętrznym, jak i wewnętrznym, poprzez poprawę połączeń międzygminnych. Realizacja niniejszego celu odbywać się będzie poprzez poprawę infrastruktury drogowej a także rozwój wysokiej jakości transportu zbiorowego.

W zakresie stworzenia dobrej jakości połączeń komunikacyjnych w regionie ziemi wieluńskiej warto podjąć działania, w rezultacie których opracowana zostanie rzetelna diagnoza stanu istniejącego dróg i połączeń komunikacyjnych. W tym celu zakłada się opracowanie wspólnego dla obszaru Partnerstwa programu dostępności komunikacyjnej (strategii mobilności), obejmującego zarówno diagnozę jak i inicjatywy na rzecz poprawy w tym zakresie.

Aby stworzyć dobrej jakości połączenia komunikacyjne należy przede wszystkim realizować działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa na istniejących drogach, m.in., poprawy parametrów technicznych oraz stanu dróg powiatowych i gminnych o znaczeniu ponadlokalnym, tj. tworzących połączenia międzygminne lub zapewniających dostęp do głównego ośrodka administracyjnego – miasta Wieluń.

Trudność realizacyjna pojawia się natomiast w przypadku krajowej i wojewódzkiej infrastruktury drogowej, a także infrastruktury kolejowej. Zadania z tego zakresu stanowią kompetencje instytucji krajowych lub wojewódzkich. Działania na rzecz poprawy stanu dróg wojewódzkich i krajowych czy też uruchomienia połączeń kolejowych regionu ziemi wieluńskiej z większymi ośrodkami miejskimi (np. Łódź, Wrocław) będzie wymagało zatem współpracy na wyższych szczeblach, licznych działań lobbystycznych oraz uzgodnień technicznych. Jest to jednak niezwykle ważne w zakresie poprawy dostępności obszaru Partnerstwa (zarówno drogowej jak i kolejowej), ale również z uwagi na zachowanie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru.

Wzmocnienie dostępności terytorialnej obszaru Partnerstwa będzie miało wpływ na jego ogólny rozwój, w tym przyciągnięcie nowych inwestorów.

Niniejszy cel skupia się również na rozwoju alternatywnych form transportu, tj. komunikacji rowerowej oraz publicznej komunikacji zbiorowej. W regionie ziemi wieluńskiej zakłada się powstanie sieci bezpiecznych, międzygminnych połączeń rowerowych a także funkcjonowanie wysokiej jakości transportu zbiorowego dostosowanego do oczekiwań użytkowników.

Kierunki działań:

2.3.1. Utrzymanie dobrej jakości połączeń komunikacyjnych

- monitorowanie stanu dróg i innych elementów infrastruktury drogowej w celu identyfikacji usterek i przygotowania planów inwestycyjnych
- modernizacja, rozbudowa, przebudowa i rozwój infrastruktury drogowej zapewniającej połączenia międzygminne, w tym poprawa dostępności do ośrodka administracyjnego Wieluń z terenu pozostałych gmin oraz poprawa dostępności do najbliższych miejskich ośrodków lokalnych

- inwestowanie w utrzymanie i naprawy dróg oraz infrastrukturę towarzyszącą (np. oświetlone przejścia dla pieszych, sygnalizacje świetlne itp.), w celu zapewnienie bezpiecznego i komfortowego ruchu pojazdów i pieszych
- stworzenie sieci czytelnych i bezpiecznych połączeń rowerowej komunikacji międzygminnej oraz opracowanie masterplanu ścieżek rowerowych
- opracowanie programu dostępności komunikacyjnej (strategii mobilności) regionu ziemi wieluńskiej, obejmującego diagnozę stanu istniejącego oraz inicjatywy na rzecz jego poprawy
- podejmowanie działań lobbystycznych i współpracy międzysamorządowej w zakresie zadań leżących w gestii kompetencyjnej instytucji krajowych i wojewódzkich (np. poprawa stanu i modernizacja dróg krajowych i wojewódzkich, poprawa bezpieczeństwa na drogach, uzupełnienie infrastruktury towarzyszącej, pasy zieleni, nasadzenia przydrożne, budowa obwodnic w ciągu dróg krajowych i wojewódzkich i inne)

2.3.2. Stworzenie atrakcyjnej i konkurencyjnej oferty przewozowej publicznego transportu zbiorowego

- podnoszenie konkurencyjności transportu zbiorowego poprzez organizowanie sprawnego, zgodnego z oczekiwaniami użytkowników systemu przemieszczenia się osób
- prowadzenie analiz potrzeb transportowych w obszarze ponadlokalnym, identyfikowanie preferencji podróżujących, godzin szczytu, tras podróży itp.
- podejmowania działań na rzecz poprawy dostępności transportu zbiorowego, m.in. międzygminnych połączeń autobusowych
- podejmowanie działań na rzecz podnoszenia jakości i efektywności systemu transportowego przez zakup nisko i zeroemisyjnego taboru, inwestycje w nowe przystanki itp.
- integrowanie publicznego transportu zbiorowego z innymi środkami transportu, m.in. poprzez tworzenie zintegrowanych i przyjaznych pasażerom węzłów przesiadkowych (np. rozwój systemu Park&Ride, Bike&Ride)
- podejmowanie działań lobbystycznych w zakresie dążenia do uruchomienia połączeń kolejowych regionu ziemi wieluńskiej z większymi ośrodkami miejskimi, m.in. Łódź, Wrocław.

2.4. Rewaloryzacja, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni

Cel operacyjny 2.4. skupia się na kształtowaniu oraz określeniu polityki przestrzennej w regionie ziemi wieluńskiej. Zaproponowane kierunki działań stanowią podstawę do tworzenia, poprawy oraz rozwoju działań związanych z planowaniem przestrzennym. Założeniem działań planistycznych jest racjonalne gospodarowanie przestrzenią, zapewniające równowagę między interesami publicznymi i prywatnymi a wymogami ochrony środowiska naturalnego.

Realizacja niniejszego celu uwzględnia również działania obejmujące przywracania wartości użytkowej, estetycznej i ekologicznej terenów zdegradowanych lub zaniedbanych, poprzez ich modernizację, renowację oraz adaptację do pełnienia nowych funkcji. Ponadto, zaproponowane kierunki działań skupiają się również na tworzeniu nowych przestrzeni publicznych, takich jak parki, place zabaw, place, bulwary i inne miejsca spotkań społecznych.

Spodziewanym efektem realizacji niniejszego celu jest wzrost atrakcyjności regionu (w tym inwestycyjnej), poprawy komfortu życia oraz ochrony środowiska, tworząc zrównoważone obszary, przyjazne mieszkańcom i odwiedzającym.

Kierunki działań:

2.4.1. Poprawa ładu przestrzennego poprzez rozwój planowania przestrzennego

- wzmocnienie roli samorządu w rozwoju przestrzennym obszaru Partnerstwa
- opracowywanie dokumentów planistycznych gmin, w tym planów ogólnych, wynikających z reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego
- wykorzystanie wsparcia eksperckiego w zakresie osiągnięcia ładu przestrzennego poprzez ustalenia dokumentów planistycznych gmin (w tym planów ogólnych)
- tworzenie zintegrowanych planów inwestycyjnych
- poszerzanie wiedzy pracowników samorządów lokalnych na temat polityki przestrzennej

2.4.2. Rewaloryzacja istniejących obszarów zdegradowanych i zaniedbanych

- prowadzenie analiz stanu istniejących obszarów zurbanizowanych (poprzemysłowych, rekreacyjnych, terenów zieleni publicznej i innych) w celu identyfikacji obszarów wymagających rewaloryzacji i poprawy jakości przestrzeni
- Przebudowa i rewaloryzacja terenów zdegradowanych i zaniedbanych (w tym pustostanów i niszczejących obiektów) w celu adaptacji na nowe, funkcjonalne obszary, takie jak: parki, tereny rekreacyjne, miejsca kultury.

2.4.3. Poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni publicznej

- projektowanie i budowa nowoczesnych, funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych (np. place, parki, skwery, bulwary i inne)
- tworzenie nowych terenów zieleni publicznej, parków, ogrodów społecznych, placów zabaw, amfiteatrów i innych terenów pełniących funkcję miejsc spotkań społecznych i wypoczynku dla mieszkańców

2.5. Poprawa jakości środowiska i wzmocnienie odporności na zmiany klimatu

Cel obejmuje działania ukierunkowane na utrzymanie odpowiedniej jakości środowiska naturalnego. Obecnie, jakość środowiska jest istotnym atutem regionu ziemi wieluńskiej, stanowiącym potencjał dla rozwoju ekonomicznego. Uwzględnione w celu działania skupiają się na integrowaniu i wspólnym koordynowaniu działań na rzecz ochrony środowiska i wzmacnianiu odporności na zmiany klimatu. Podejmowanie przez jednostki samorządu terytorialnego wspólnych inicjatyw i projektów w zakresie ochrony środowiska daje szansę na skuteczniejsze zarządzania zasobami, większe możliwości finansowe i zwiększoną efektywność podjętych działań.

Poza działaniami bezpośrednio ukierunkowanymi na ochronę środowiska oraz dostosowanie się do zmian klimatycznych i ich negatywnych skutków, władze lokalne i inne instytucje publiczne powinny

również podejmować inicjatywy związane ze zwiększaniem świadomości mieszkańców o ich wpływie na środowisko. W tym zakresie niezbędne jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz kształtowanie odpowiednich postaw ukierunkowanych na ochronę i poszanowanie środowiska naturalnego.

Kierunki działań:

2.5.1. Integrowanie i koordynowanie działań z zakresu ochrony środowiska i wzmacniania odporności na zmiany klimatu na poziomie ponadlokalnym

- opracowanie wspólnej polityki w zakresie zarządzania odpadami (np. wspólna strategia zarządzania odpadami, w tym optymalizacji wykorzystania surowców wtórnych)
- opracowywanie spójnych planów działania na rzecz ochrony zasobów wodnych (np. stworzenie wspólnego systemu ewidencji, monitoringu i kontroli gospodarki ściekowej, wspólnej polityki odbioru osadów z przydomowych oczyszczalni ścieków oraz wykorzystania osadów ściekowych itp.)
- opracowywanie spójnych planów działania na rzecz ochrony jakości powietrza
- wspólne pozyskiwanie środków finansowych z funduszy europejskich na projekty i programy dotyczące ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu
- opracowanie zintegrowanych planów adaptacji do zmian klimatu
- opracowanie zintegrowanej inwentaryzacji terenów przyległych do rzeki Warty uwzględniającej analizę praw własności terenów oraz ocenę możliwości technicznych, środowiskowych i prawnych w celu wdrażania efektywnego systemu retencji wody

2.5.2. Podejmowanie wspólnych działań na rzecz ochrony środowiska i wzmacniania odporności na zmiany klimatu

- podejmowanie wspólnych inicjatyw w zakresie poprawy infrastruktury odpadowej, stworzenie ponadlokalnego systemu gospodarki odpadami (np. modernizacja infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK w Skomlinie o znaczeniu ponadlokalnym, dążenie do stworzenia nowych zintegrowanych PSZOK)
- wspólne inwestycje z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym
- podejmowanie wspólnych inwestycji w zakresie ochrony jakości wód poprzez ograniczenie dopływu zanieczyszczeń z różnych źródeł (np. modernizacja i budowa systemów kanalizacyjnych i wodociągowych, usuwanie nadmiernych osadów z oczyszczalni ścieków itp.)
- podejmowanie wspólnych inwestycji w infrastrukturę ochrony jakości powietrza (np. program wymiany źródeł ciepła na bardziej ekologiczne, zwiększanie efektywności energetycznej budynków, wsparcie dla rozwoju OZE)
- podejmowanie wspólnych inwestycji w zakresie adaptacji do zmian klimatu (np. systemy retencji wodnej, systemy nawadniania obszarów rolniczych, instalacje błękitno-zielonej infrastruktury, działania na rzecz poprawy stanu ekologicznego wód, tworzenie nowych terenów zielonych itp.)
- organizowanie programów edukacyjnych, kampanii promocyjnych oraz działań informacyjnych na rzecz poprawy świadomości ekologicznej i podnoszenia kompetencji społeczności w zakresie ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu, z udziałem różnych instytucji edukacyjnych, organizacji pozarządowych i sektora biznesu.

III CEL STRATEGICZNY
WSPÓLNOTA SILNA SPOŁECZNIE

3.1. Doskonalenie jakości usług społecznych

3.2. Budowanie tożsamości lokalnej i integracja społeczeństwa

3.3. Wzmacnianie społeczności lokalnej

III cel strategiczny skupia się na społeczności lokalnej, obejmując działania z zakresu zaspokajania potrzeb mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej poprzez doskonalenie usług społecznych, wzmacnianie więzi społecznych, integrowanie mieszkańców oraz wzrost ich aktywności i udziału w rozwoju obszaru Partnerstwa.

Doskonalenie jakości i poprawa dostępności infrastruktury społecznej w regionie ziemi wieluńskiej

3.1.

Wyzwaniem dla obszaru Partnerstwa jest spadek liczby mieszkańców oraz starzejące się społeczeństwo. Poza czynnikami gospodarczymi i tworzeniem wysokiej jakości miejsc pracy istotnym czynnikiem zachęcającym ludzi młodych do pozostania na terenie Partnerstwa jest dostęp do wysokiej jakości usług społecznych. Cel operacyjny 3.1. skupia się na poprawie jakości życia mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej poprzez podnoszenie standardu oraz zapewnianie lepszego dostępu do obiektów i usług społecznych, takich jak edukacja, opieka zdrowotna, pomoc społeczna czy też kultura, sport i rekreacja. Zakłada się zarówno utrzymanie i poprawę jakości funkcjonowania istniejących obiektów jak również budowę nowych obiektów.

Biorąc pod uwagę starzejące się społeczeństwo, opieka nad osobami starszymi (a także niepełnosprawnymi) będzie coraz bardziej wymagająca, ze względu na rosnące potrzeby zdrowotne i społeczne. Konieczne jest zatem dostosowanie obiektów, infrastruktury oraz przestrzeni publicznych do potrzeb seniorów, w tym likwidacja barier architektonicznych oraz rozbudowa i modernizacja domów opieki oraz placówek dziennego pobytu.

W kwestii zapobiegania wykluczeniu społecznemu różnych grup zalecane jest podejmowanie działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Cel uwzględnia zarówno dążenie do zwiększania ilości miejsc w placówkach, rozszerzania ich oferty jak i rozwój przedsiębiorstw społecznych i mieszkań treningowych i wspomaganych, które pomagają włączyć się osobom dotkniętym wykluczeniem społecznym w życie społeczne i zawodowe.

Cel obejmuje również działania na rzecz stworzenia warunków sprzyjających rozwijaniu pasji, aktywności fizycznej oraz twórczości artystycznej mieszkańców. W ten sposób przyczyni się do budowy silniejszej i bardziej zintegrowanej społeczności regionu ziemi wieluńskiej.

Kierunki działań:

3.1.1. Integrowanie i koordynowanie działań z zakresu doskonalenia jakości usług społecznych

- stworzenie platformy komunikacyjnej, umożliwiającej wymianę informacji i koordynację działań w Partnerstwie oraz między różnymi instytucjami odpowiedzialnymi za świadczenie usług społecznych
- rozwijanie sieci współpracy między różnymi placówkami (np. szkoły, placówki opieki zdrowotnej, organizacje pozarządowe itp.) w celu zapewnienia spójności i kompleksowości oferowanych usług

3.1.2. Zapewnienie wysokiej jakości edukacji, opieki nad dziećmi i usług zdrowotnych

- podejmowanie działań na rzecz poprawy dostępności do miejsc opieki nad dziećmi do 3 lat (tworzenie nowych oraz modernizacja i doposażenie istniejących żłobków)
- wspieranie oddolnych inicjatyw w zakresie opieki nad dziećmi do 3 lat
- podejmowanie działań na rzecz modernizacji i doposażenia placówek edukacyjnych i wychowawczych, w tym budowa lub modernizacja przyszkolnych hal, sal gimnastycznych, boisk sportowych i placów zabaw
- podejmowanie działań na rzecz organizowania zajęć dodatkowych dla uczniów
- podejmowanie działań na rzecz rozbudowy, modernizacji i doposażenia placówek medycznych (ośrodków zdrowia, szpitala powiatowego)

- zwiększenie ilości aptek/punktów aptecznych w poszczególnych gminach obszaru Partnerstwa
- wspieranie innowacji w sektorze zdrowia i edukacji (np. badań, projektów pilotażowych, szkoleń dla pracowników itp.)
- podejmowanie działań promocyjnych, zachęcających mieszkańców do udziału w programach profilaktyki zdrowotnej

3.1.3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu

- podejmowanie działań na rzecz dostosowania obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni do potrzeb seniorów oraz osób niepełnosprawnych, m.in. poprzez likwidowanie barier architektonicznych
- organizowanie programów integracyjnych i aktywizacyjnych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, ubogich rodzin)
- budowa, rozbudowa i modernizacja domów opiekuńczych, dziennych miejsc pobytu dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz osób o szczególnych potrzebach, w tym dążenie do zwiększenia liczby miejsc w placówkach
- rozszerzanie działalności obiektów socjalnych (lub innych) poprzez oferty wielowymiarowego wsparcia i pomocy realizowanego we współpracy międzysektorowej (np. usługi opiekuńcze, specjalistyczne, asystenckie, opieka psychologiczna dla członków rodziny sprawujących całodobową opiekę nad osobami niepełnosprawnymi, usługi w zakresie dożywiania i dostarczania posiłków)
- podejmowanie inicjatyw międzypokoleniowych (np. utworzenie Centrum Aktywności Wielopokoleniowej, organizowanie spotkań seniorów z dziećmi z domu dziecka itp.)
- wspieranie reintegracji społecznej i zawodowej (np. powołanie Centrum Integracji Społecznej, zintegrowany program reintegracji zawodowej dla kobiet, rozwój przedsiębiorstw społecznych, budowa mieszkań treningowych i wspomaganych)
- tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych
- wspieranie organizacji pozarządowych NGO's i instytucji ekonomii społecznej, działających na rzecz ograniczenia wykluczenia społecznego
- podjęcie działań promocyjnych i rozpowszechniających oferty bezpłatnej pomocy dla osób potrzebujących (np. działalności prowadzonej przez PCK tj. bezpłatna pomoc psychologiczna, dofinansowania do zakupu leków oraz innych instytucji)
- zabezpieczenie dzieci pozbawionych opieki rodziców poprzez utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego z miejscami interwencyjnymi
- rozwijanie usług w ramach turystyki senioralnej oraz dążenie do dostosowania oferty turystycznej do potrzeb grupy turystów w wieku 60+

3.1.4. Wzmocnienie służb ratowniczych

- podejmowanie działań na rzecz modernizacji infrastruktury służb ratowniczych takich jak straż pożarna, policja, służba zdrowia
- organizowanie szkoleń i programów rozwoju zawodowego dla pracowników służb ratowniczych dla podniesienia ich kwalifikacji i zwiększenia skuteczności działania

3.1.5. Rozwijanie lokalnego potencjału kulturowego oraz sportowego i rekreacyjnego

- podejmowanie działań na rzecz rozbudowy lub modernizacji i doposażenia istniejących obiektów kulturowych (centrów kultury, świetlic wiejskich, muzeów itp.)
- zwiększanie dostępności do obiektów infrastruktury kulturalnej (np. budowa hali widowiskowej, sali koncertowo-konferencyjnej itp.)
- rozwijanie infrastruktury sportowej poprzez budowę nowych hal, boisk sportowych, basenów, placów zabaw, skateparków, lodowisk i innych obiektów, zapewniających mieszkańcom dostęp do różnorodnych aktywności sportowych
- organizowanie wydarzeń sportowych i kulturalnych o charakterze ponadlokalnym
- podejmowanie działań na rzecz rozszerzania oferty istniejących obiektów kultury oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych

3.2. Budowanie tożsamości lokalnej, integracja społeczeństwa i wzmacnianie ich zaangażowania w rozwój Partnerstwa

Intencją celu operacyjnego 3.2. jest kształtowanie wspólnej tożsamości społeczności lokalnej poprzez aktywne angażowanie mieszkańców w działania partnerskie. Zakłada się dążenie do integracji społecznej mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej oraz wzmacnianie ich zaangażowania w inicjatywy rozwojowe obszaru Partnerstwa. Podejmowane inicjatywy powinny sprzyjać wzmacnianiu poczucia tożsamości ponadlokalnej i przynależności regionu ziemi wieluńskiej jako grupy o wspólnych celach i wizji rozwoju.

Aby krzewić tożsamość lokalną mieszkańców regionu ziemi wieluńskiej jako etnograficznego podregionu kulturowego o bogatej historii, z rozwiniętym folklorem i tradycjami, istotne jest podejmowanie różnorodnych działań mających na celu ochronę, upowszechnienie i promowanie lokalnej kultury. Edukacja kulturowa, organizacja festiwali folklorystycznych, zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wspieranie lokalnych rzemieślników i producentów to kluczowe elementy, które mogą wzmacniać więzi społeczne i budować świadomość lokalnej tożsamości mieszkańców obszaru Partnerstwa.

Kierunki działań:

3.2.1. Kształtowanie tożsamości lokalnej z wykorzystaniem wspólnego dziedzictwa kulturowego, historii i kultury

- kreowanie spójnej tożsamości wizualnej regionu ziemi wieluńskiej (logo, slogan) – inicjowanie działań na rzecz powstania marki regionu ziemi wieluńskiej
- wspieranie folkloru regionu ziemi wieluńskiej i produktów lokalnych i tradycyjnych do krzewienia tożsamości lokalnej
- organizowanie wspólnych wydarzeń kulturowych: festiwali, koncertów, wystaw, targów, wydarzeń sportowych i wydarzeń kulturalnych promujących produkty lokalne, historię, kulturę i tradycje regionu ziemi wieluńskiej
- wspieranie lokalnych artystów, rzemieślników i twórców, poprzez organizowanie warsztatów, wystaw, przeglądów artystycznych, targów i festiwali

- wspieranie organizacji pozarządowych (NGO's), zajmujących się m.in. wspieraniem i upamiętnianiem historii, tradycji i zwyczajów ziemi wieluńskiej

3.2.2. Wspieranie ponadlokalnej partycypacji społecznej i inicjatyw społecznych

- pobudzanie otwartości mieszkańców na współpracę ponadlokalną i zwiększanie poczucia przynależności mieszkańców obszaru Partnerstwa do regionu jako grupy, np. poprzez organizowanie ponadlokalnych spotkań i konsultacji społecznych dla mieszkańców obszaru Partnerstwa a także instytucji pozarządowych, umożliwiających wyrażanie potrzeb, opinii i pomysłów na rozwój regionu ziemi wieluńskiej
- powołanie ponadlokalnej roboczej grupy mieszkańców złożonej z przedstawicieli każdej JST tworzącej Partnerstwa (tzw. rady mieszkańców ziemi wieluńskiej)
- podejmowanie działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych na rzecz zwiększenia świadomości mieszkańców w kwestii możliwości współudziału w rozwoju obszaru Partnerstwa (partycypacji społecznej)
- wzmacnianie i wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców
- organizowanie akcji wolontariatu i zachęcanie mieszkańców do udziału na rzecz społeczności lokalnej, np. w zakresie pomocy osobom starszym
- opracowanie i wdrażanie ponadlokalnego programu aktywizacji społecznej, wspierającego umiejętności społeczne i aktywność obywatelską oraz zachęcanie mieszkańców do uczestnictwa w życiu społecznym regionu ziemi wieluńskiej
- utworzenie platformy dla mieszkańców do dyskusji na temat ponadlokalnych inicjatyw
- prowadzenie kampanii informacyjnych na temat istniejących projektów, celów i korzyści płynących z zaangażowania społeczności w wymiarze ponadlokalnym
- wykorzystanie doradztwa eksperckiego w zakresie komunikacji społecznej na potrzeby opracowania i wdrażania w JST zasad partycypacji, podejmowania wspólnych decyzji i wspólnego planowania rozwoju

3.3. Wzmacnianie społeczności lokalnej

Realizacja celów i założeń Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej doprowadzi do wzmocnienia konkurencyjności gospodarczej i spójności społecznej obszaru Partnerstwa. Podtrzymanie konkurencyjności gospodarki uzależnione jest jednak od dostępności na rynku pracy wykwalifikowanych kadr pracowniczych.

Wzmacnianie społeczności lokalnej odbywać się będzie przede wszystkim poprzez doskonalenie infrastruktury edukacyjnej, rozwijanie oferty edukacyjnej odpowiadającej potrzebom lokalnego rynku pracy oraz stworzenie możliwości przekwalifikowujących dla osób dorosłych. Należy skupić się przede wszystkim na umożliwieniu zdobycia kwalifikacji i odpowiednich umiejętności do wykonywania zawodów w zakresie planowanych do rozwoju specjalizacji gospodarczych a także nabycia kompetencji dostosowanych do postępujących zmian technologicznych i preferencji rynku pracy.

Poprawa jakości funkcjonowania sfery społecznej w regionie wymagać będzie również wykorzystania nowoczesnych środków komunikacji. Samorządy powinny dążyć do rozwijania e-usług oraz poprawy dostępności do szerokopasmowego Internetu na obszarze całego obszaru Partnerstwa. Z uwagi na starzejące się społeczeństwo zaleca się również prowadzenie działań na rzecz przeciwdziałania wykluczenia cyfrowego, m.in. osób starszych.

Kierunki działań:

3.3.1. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych mieszkańców

- podnoszenie jakości kształcenia, wzmocnienie istniejącej infrastruktury i jakości oferty edukacyjnej, w tym doskonalenie kadr edukacyjnych
- stworzenie oferty edukacyjnej dostosowanej do potrzeb lokalnego rynku pracy, w tym tworzenie warunków do przekwalifikowania osób w wieku produkcyjnym, zgodnie z potrzebami rozwijanych specjalizacji regionu (np. stworzenie centrum kształcenia zawodowego, współorganizowanie i promowanie kursów i szkoleń dokształcających i przekwalifikowujących pracowników)
- podejmowanie działań na rzecz ograniczenia deficytu wykwalifikowanej kadry (np. programy stypendialne dla uczniów)
- wspieranie i promowanie dostępu do edukacji dla różnych grup wiekowych i społecznych (np. uniwersytety trzeciego wieku, kursy i szkolenia)
- podejmowanie działań na rzecz wyrównania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży

3.3.2. Budowanie społeczeństwa informacyjnego

- podejmowanie działań na rzecz likwidowania deficytów w infrastrukturze komunikacyjnej, m.in. zapewnienie dostępu do Internetu światłowodowego
- współorganizowanie i promowanie szkoleń wzmacniających kompetencje cyfrowe różnych grup społecznych
- podejmowanie działań na rzecz rozwoju i poszerzenia zakresu elektronicznych usług publicznych (np. utworzenie centrum teleopieki świadczącego usługi opiekuńcze, rozwój e-usług dla administracji, aplikacja e-zdrowie, e-opieka itp.)
- wspieranie inicjatyw zakładania platform umożliwiających wymianę informacji między mieszkańcami regionu ziemi wieluńskiej
- współorganizowanie i promowanie szkoleń wzmacniających kompetencje cyfrowe różnych grup społecznych (np. seniorów)
- opracowanie systemu wsparcia osób starszych w zakresie korzystania z e-usług, w tym związanych z cyfryzacją opieki zdrowotnej (np. poprzez punkty pomocy zlokalizowane na terenach gmin, w których z pomocą pracownika można zarejestrować się m.in. w systemie usług zdrowotnych)

IV CEL STRATEGICZNY
EFEKTYWNIE I ODPOWIEDZIALNIE ZARZĄDZANE PARTNERSTWO

4.1. Współpraca międzygminna i zarządzanie rozwojem

4.2. Promocja regionu ziemi wieluńskiej

IV cel strategiczny dotyczy działań organizacyjnych i administracyjnych na rzecz zarządzania rozwojem i współpracy między jednostkami samorządowymi oraz promocji terytorialnej.

Oczekiwanym rezultatem realizacji celu będzie udoskonalona sprawność administracyjna, podniesione kompetencje pracowników, zintegrowany system planowania i zarządzania rozwojem, podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego, efektywniejsze wykorzystanie środków UE oraz racjonalne gospodarowanie przestrzenią. Rozwój współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego, przedsiębiorcami, uczelniami i mieszkańcami przysłuży się do przynoszącej rezultaty realizacji założonych celów rozwojowych, wzmocnienia konkurencyjności, podniesienia jakości życia oraz aktywizacji mieszkańców oraz zbudowania wspólnej marki regionu ziemi wieluńskiej.

Współpraca międzygminna i zarządzanie rozwojem

4.1.

Kluczową rolę w sprawnej i skutecznej realizacji zadań o charakterze ponadlokalnym odgrywa stworzenie efektywnych mechanizmów zarządzania rozwojem oraz tworzenie struktur koordynacji w ramach Partnerstwa.

Kierunki działań:

4.1.1. Podnoszenie jakości funkcjonowania instytucji publicznych w zakresie zarządzania rozwojem

- doskonalenie sprawności administracji (m.in. profesjonalizacja kadry, procedur, procesów współpracy)
- budowanie kompetencji w zakresie zarządzania rozwojem, zarządzania projektem itp. poprzez szkolenia i warsztaty dla pracowników instytucji publicznych
- rozwijanie i wdrażanie mechanizmów międzygminnej partycypacji społecznej
- identyfikacja obszarów wspólnych interesów i planowanie i wdrażanie wspólnych programów i projektów
- wspólne poszukiwanie i aplikowanie o środki finansowe z różnych źródeł, m.in. takich jak fundusze europejskie, programy rządowe czy granty międzynarodowe
- nawiązywanie współpracy samorządów lokalnych z instytucjami edukacyjnymi, przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi

4.1.2. Tworzenie struktur koordynacji rozwoju Partnerstwa i wymiany doświadczeń

- opracowanie wspólnych standardów i procedur komunikacji oraz zarządzania projektami realizowanymi w ramach Partnerstwa
- powołanie specjalnej grupy roboczej ds. koordynacji rozwoju Partnerstwa, odpowiedzialnej za planowanie, monitorowanie i ocenę postępów w realizacji wspólnych inicjatyw (np. powołanie Biura Rozwoju Ponadlokalnego)
- organizowanie regularnych spotkań przedstawicieli JST tworzących Partnerstwo w celu budowania relacji, wymiany doświadczeń i dobrych praktyk rozwiązywania wspólnych problemów
- stworzenie platformy dla Partnerów regionu ziemi wieluńskiej, służącej wymianie informacji, doświadczeń, planowania wspólnych projektów oraz monitorowania postępów w projektach międzygminnych
- organizowanie spotkań informacyjnych i edukacyjnych dla partnerów w celu zrozumienia ich roli i zaangażowania w procesy rozwoju Partnerstwa
- rozwijanie mechanizmów transparentności i uczciwego podziału zasób i odpowiedzialności za realizację zaplanowanych w ramach Partnerstwa działań

Promocja regionu ziemi wieluńskiej

Mimo powiązań relacji gospodarczych i przyrodniczych a także jedności kulturowej jednostek samorządu terytorialnego regionu ziemi wieluńskiej, aktualnie brak jest identyfikacji i rozpoznawalnej marki. W ramach realizacji celu operacyjnego 4.2. oczekiwanym rezultatem jest zwiększenie rozpoznawalności regionu ziemi wieluńskiej w skali regionalnej, krajowej oraz międzynarodowej. Wykorzystując unikalne cechy i wartości regionu, wyróżniające go spośród innych rejonów województwa łódzkiego (m.in. zasobów przyrodniczych, geologicznych, kultury, historii oraz produktów lokalnych i tradycyjnych) zakłada się dążenie do stworzenia marki obrazującej zintegrowany i spójny wizerunek gmin obszaru Partnerstwa.

Kierunki działań:

4.2.1 Rozwijanie metod marketingu terytorialnego

- opracowywanie strategii marketingowych mających na celu promocję regionu ziemi wieluńskiej wśród inwestorów, turystów i mieszkańców
- wykorzystanie do promocji narzędzi marketingowych, takich jak kampanie promocyjne i reklamowe, spoty promocyjne, materiały informacyjne, strony internetowe i media społecznościowe
- organizowanie wydarzeń promocyjnych, takich jak festiwale (np. folklorystyczne), wydarzenia artystyczne i koncerty, targi, wystawy
- organizowanie spotkań branżowych i targów lokalnych produktów i usług
- uczestniczenie w krajowych i międzynarodowych imprezach branżowych w celu promocji regionu ziemi wieluńskiej na zewnątrz
- podejmowanie współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami, instytucjami kultury, organizacjami społecznymi i innymi partnerami w celu budowania pozytywnego wizerunku regionu i przyciągania nowych inwestycji i turystów
- stworzenie zintegrowanej platformy internetowej, pełniącej funkcję centrum informacji o regionie ziemi wieluńskiej, zawierającej informacje o atrakcjach turystycznych, wydarzeniach kulturalnych, ofertach inwestycyjnych i innych

4.2.2 Budowanie marki regionu ziemi wieluńskiej

- opracowanie strategii marki regionu ziemi wieluńskiej, obejmującej logo, hasło, kolorystykę i inne elementy identyfikacyjne
- promowanie unikalnych cech i wartości regionu ziemi wieluńskiej, wyróżniających go spośród innych miejsc, m.in. zasobów przyrodniczych, geologicznych, kultury (w tym folkloru), historii oraz produktów lokalnych i tradycyjnych
- ujednolicenie i standaryzacja systemu wizualizacji gmin i powiatu – tzw. witacz

SPÓJNOŚĆ Z NADRZĘDNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Ponadlokalna **Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030** została opracowana zgodnie z obowiązującymi dokumentami wyższego rzędu. Cele strategiczne, operacyjne oraz poszczególne zadania ujęte w Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze gmin wchodzących w skład obszaru Partnerstwa, są spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej, wojewódzkiej i ponadlokalnej.

Analizie zbieżności celów poddano następujące dokumenty:

Dokumenty krajowe

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 roku (perspektywa do 2030 r.) (SOR), przyjęta *uchwałą M.P. 2017 poz. 206 przez Radę Ministrów dnia 14 lutego 2017* r. Głównym celem przyjętym w dokumencie jest: *"Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym".* Do osiągnięcia celu głównego, określono trzy cele szczegółowe, z których zostały wyodrębnione obszary i cele realizacji działań.

Tabela 3. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (opracowanie własne).*

SOR – cele szczegółowe	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1.Trwały wzrost gospodarczy oparty o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.	1.1, 1.4 1.5			4.1
Reindustrializacja - Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji	1.1			
Rozwój innowacyjnych firm - Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych	1.1, 1.5			
Małe i średnie przedsiębiorstwa- Przemiany strukturalne sektora, nowe formy działania i współpracy, nowoczesne instrumenty wsparcia	1.1, 1.5			4.1
Kapitał dla rozwoju- Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych	1.5, 1.4			
Ekspansja zagraniczna- Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie	1.4			
2.Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.	1.3		3.1, 3.3	
Spójność społeczna- Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa			3.1, 3.3	

SOR – cele szczegółowe	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy				
Rozwój zrównoważony terytorialnie- Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania	1.3			
3.Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.	1.5			4.1, 4.2
Prawo w służbie obywatelom i gospodarce- Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli	1.5.1			
Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem- Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego	1.5			4.1
E-państwo- Cyfrowe państwo usługowe				4.2
Finanse publiczne- Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne				
Efektywność wykorzystania środków UE- Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe				4.1

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, przyjęta przez Radę Ministrów, dnia 13 grudnia 2011 r., uchylona na mocy przyjętej dnia 13.11.2020 r. nowelizacji *ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378)*. Była istotnym dokumentem szczebla krajowego odnoszącym się do zagospodarowania przestrzennego. W przyszłości zostanie zastąpiona koncepcją rozwoju kraju.

Tabela 4. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (opracowanie własne).*

KPZK - cele	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1.Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającego spójności.	1.1, 2.4			
2.Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez m.in. wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.	1.2, 1.4			

KPZK - cele	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
3.Poprawa dostępności terytorialnej kraju poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.		2.3		
4.Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.		2.1, 2.5		
5.Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego.	1.2			
6.Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego, m.in. poprzez: budowę zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego.		2.4		

Polityka Energetyczna Polski do 2040 r., przyjęta przez rząd 2 lutego 2021 r. Wyznacza ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego.

Tabela 5. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Polityki Energetycznej Polski do 2040 r. (opracowanie własne).*

PEP (Polityka Energetyczna Polski do 2040 r.) – cele szczegółowe	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1.Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych	1.2			
2.Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej	1.2			
3.Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw ciekłych	1.2			
4. Rozwój rynków energii	1.2			
5. Wdrożenie energetyki jądrowej				
6. Rozwój odnawialnych źródeł energii	1.2			
7. Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji	1.2			
8. Poprawa efektywności energetycznej	1.2			

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. przyjęte przez Radę Ministrów 24 września 2019 r., gdzie jako główny cel krajowej polityki transportowej wskazano zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego.

Tabela 6. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. (opracowanie własne).*

SZRT - Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. – kierunki interwencji	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce		2.3		
Poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym		2.3		
Zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności		2.3		
Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów		2.3		
Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko		2.3		
Poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.		2.3		

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 – stanowi podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Dokument kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów. Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Tabela 7. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 r. (opracowanie własne).*

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	1.2, 1.3, 1.4, 1.5	2.2, 2.3, 2.4	3.3	
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych	1.4, 1.5	2.3, 2.4		
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze	1.3	2.2	3.3	
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska				
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych		2.4		
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	1.2, 1.3 1.4, 1.5			
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	1.1, 1.4, 1.5		3.2, 3.3	4.1., 4.2
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego			3.2, 3.3	
2.2.Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym	1.1, 1.4 1.5			
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach				4.1, 4.2

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie			3.1	4.1
3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem				4.1
3.2.Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym				4.1
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych			3.1	
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej				4.1

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030, przyjęta uchwałą nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r. Celem SZRWRiR 2030 jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego.

Tabela 8. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa r. (opracowanie własne).*

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1. Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackie	1.1, 1.4, 1.5			
1.1. Nowe modele organizacji produkcji i rynków, krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja	1.4, 1.5			
1.2. Jakość i bezpieczeństwo żywności	1.1			
1.3. Rozwój innowacji, cyfryzacji i przemysłu 4.0. w sektorze rolno-spożywczym oraz jego modernizacja	1.1			
1.4. Zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym	1.1			
1.5. Poszerzanie i rozwój rynków zbytu na produkty i surowce sektora rolno-spożywczego (w tym biogospodarka)	1.1, 1.4			
2. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska	1.2	2.1, 2.4 2.5	3.1, 3.2 3.3	
2.1. Rozwój liniowej infrastruktury technicznej	1.2	2.5		
2.2. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych			3.1	
3.3. Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast		2.4	3.2, 3.3	
2.4 Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska		2.1 2.5		
2.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom	1.2	2.5		
3. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	1.1, 1.3, 1.4, 1.5	2.1, 2.3, 2.5	3.1, 3.2 3.3	4.1, 4.2
3.1. Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa	1.1, 1.3., 1.4., 1.5	2.3, 2.4, 2.5	3.1, 3.2 3.3	4.2

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
3.2 Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5		3.1	
3.3 Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi	1.1, 1.4		3.3	
3.4 Budowa i rozwój zdolności do współpracy w wymiarze społecznym i terytorialnym	1.1, 1.3, 1.4, 1,5	2.1, 2.3, 2.5	3.1, 3.2, 3.3	4.1, 4.2
3.5 Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich			3.1, 3.2	

Dokumenty regionalne

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 - jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. Jest także odpowiedzią władz województwa na zmieniające się uwarunkowania i wyzwania, przedstawia spójny plan powiązanych i przemyślanych działań w perspektywie najbliższej dekady, stanowiący punkt wyjścia do szerokiej współpracy, której efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego.

Tabela 9. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (opracowanie własne).*

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1. Strefa gospodarcza – Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka	1.1, 1.2 1.3, 1.4 1.5		3.1	
1.1. Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego	1.4		3.1, 3.3	
1.2. Podnoszenie jakości kapitału społecznego			3.3	
1.3. Wsparcie rozwoju MŚP	1.1, 1.2 1.3, 1.4, 1.5			
1.4. Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności	1.1, 1.4 1.5			
2. Sfera społeczna - obywatelskie społeczeństwo równych szans	1.5	2.3	3.1, 3.3	
2.1. Rozwój kapitału społecznego			3.3	
2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców			3.1	
2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego		2.3	3.1, 3.3	
3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń	1.2	2.1, 2.2 2.4, 2.4, 2.5	3.3	4.2
3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska	1.2	2.1, 2.5		
3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu		2.1, 2.2 2.4, 2.5		
3.3. Zwiększenie dostępności transportowej		2.3		
3.4. Nowoczesna energetyka w województwie	1.2			
3.5. Racjonalizacja gospodarki odpadami		2.5		

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
3.6. Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych			3.3	

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi - dokument wszedł w życie z dniem 28 sierpnia 2018 roku uchwałą LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego**.** Zgodnie z wymogami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym integralną częścią planu województwa jest plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego (MOF). W skład MOF wchodzi łącznie 28 gmin.

Tabela 10. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi (opracowanie własne).*

PZPWŁ oraz PZPMOF w Łodzi	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1. CEL SZCZEGÓŁOWY I: Obszar metropolitalny o zwartych strukturach funkcjonalno - przestrzennych, ukształtowanych zgodnie z wymogami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju	1.2	2.4.		
1.1. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią i przeciwdziałanie suburbanizacji		2.4		
1.2. Rozwój wysokiej jakości obszarów zamieszkania i ich otoczenia	1.2	2.4		
2. CEL SZCZEGÓŁOWY II: Obszar metropolitalny spójny wewnętrznie, o efektywnych powiązaniach infrastrukturalnych, gwarantujących wysoką dostępność wewnętrzną i zewnętrzną		2.3		
2.1. Rozwój zewnętrznej dostępności transportowej obszaru		2.3		
2.2. Rozwój wewnętrznej dostępności transportowej obszaru		2.3		
2.3. Rozwój powiązań infrastrukturalnych obszaru		2.3		
3. CEL SZCZEGÓŁOWY III: Obszar metropolitalny o wysokiej jakości przestrzeni życia, ukształtowanej z poszanowaniem historycznych struktur industrialnych i dbałością o zieloną infrastrukturę	1.3, 1.4	2.2, 2.4, 2.5	3.1	
3.1. Zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym krajobrazu kulturowego obszaru		2.2		
3.2. Rozwój spójnego systemu zielonej infrastruktury		2.4, 2.5		
3.3. Rozwój turystyki i rekreacji	1.3, 1.4		3.1	
4. CEL SZCZEGÓŁOWY IV: Obszar metropolitalny o przestrzeni atrakcyjnej dla awangardy, wiedzy i innowacji	1.3, 1.4		3.2	4.2
4.1. Rozwój funkcji metropolitalnych obszaru				
4.2. Budowanie rozpoznawalnej marki i kreowanie wizerunku obszaru.	1.3, 1.4		3.2	4.2

Regionalna Strategia Innowacji LORIS 2030 - istotą są działania wspierające rozwój przedsiębiorczości, wzmacniające współpracę przedsiębiorstw (w szczególności MSP), jednostek naukowo-badawczych, instytucji otoczenia biznesu i administracji oraz promujące szeroko rozumianą innowacyjność we wszystkich obszarach aktywności gospodarczej. Drugim kluczowym elementem Strategii jest system zarządzania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji RSI LORIS 2030 wskazujący wybrane podmioty odpowiedzialne za realizację zapisanych w Strategii zadań, pokazujący sposób koordynacji poszczególnych działań, jak również wyznaczający łatwo mierzalne, zrozumiałe wskaźniki oraz pozwalający na ocenę ex post Strategii po zakończeniu procesu wdrożenia RSI LORIS 2030.

Tabela 11. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Regionalnej Strategii Innowacji LORIS 2030 (opracowanie własne).*

Regionalna Strategia Innowacji LORIS 2030	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1. **Specjalizacja regionalna** - Zbudowanie przewag konkurencyjnych – lokomotywy rozwoju gospodarczego, które będą wyróżnieniem regionu	1.1, 1.2, 1.4, 1.5	2.1, 2.3	3.1, 3.2, 3.3	4.1
1.1. Budowa świadomości w zakresie specjalizacji regionalnej	1.4			
1.2. Budowa potencjału intelektualnego w zakresie specjalizacji regionalnej	1.4			
1.3. Poprawa komunikacji w obszarze specjalizacji regionalnej	1.4, 1.5			4.1
1.4. Wsparcie projektów współpracy w ramach klastrów i obszarów specjalizacji	1.1, 1.2, 1.4	2.1, 2.3	3.1, 3.2, 3.3	
1.5. Zapewnienie systemu finansowania projektów mających na celu specjalizację regionu	1.4			
2. Rozwój potencjału innowacyjnego regionu - Wykorzystanie wewnętrznych potencjałów regionu dla poprawy innowacyjności gospodarki	1.1,1.2, 1.3, 1.4, 1.5	2.2	3.1, 3.3	4.1, 4.2
2.1. Podnoszenie świadomości o korzyściach z innowacji	1.4			
2.2. Promocja wiedzy o innowacyjności i przedsiębiorczości	1.4			
2.3. Platformy wymiany doświadczeń i komunikacji	1.1, 1.3, 1.4, 1.5		3.1, 3.3	4.1
2.4. Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych	1.1, 1.2., 1.3, 1.4, 1.5	2.2		4.2
2.5. Zapewnienie systemu finansowania rozwoju potencjału innowacyjnego regionu				4.1
3. Zarządzanie innowacjami w regionie Poprawa zarządzania innowacjami w regionie	1.1, 1.4 1.5		3.3	4.1
3.1. Budowa świadomości w środowisku wspierającym wdrażanie innowacji	1.1 1.4			
3.2. Budowa systemu zarządzania innowacjami	1.1, 1.4			4.1
3.3. Stworzenie systemu komunikacji oraz doradztwa	1.4, 1.5			
3.4. Budowa ram systemu pobudzania współpracy i przedsiębiorczości	1.4, 1.5		3.3	
3.5. Zapewnienie zintegrowanego systemu finansowania innowacji w regionie	1.4			4.1

Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego dla realizacji warunku podstawowego Celu Polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021-2027 - Plan jest dokumentem, którego nadrzędnym celem jest wytyczenie kierunków rozwoju systemu transportowego województwa łódzkiego w okresie programowania 2021-2027 oraz nakreślenie wizji rozwoju infrastruktury transportowej regionu do 2030 r. oraz w perspektywie długookresowej do 2050 r. Plan stanowi podstawę do spełnienia tematycznego warunku podstawowego (3.1. kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie), w zakresie 3. Celu Polityki UE wskazanego w Rozporządzeniu PEiR (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

Tabela 12. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Regionalnego Planu Transportowego Województwa Łódzkiego dla realizacji warunku podstawowego Celu Polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021-2027 (opracowanie własne).*

Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego (RPTWŁ)	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1. Zrównoważenie systemu transportowego dla osiągnięcia neutralności klimatycznej		2.3		
1.1. Zwiększenie udziału podróży transportem zbiorowym i likwidacja wykluczenia komunikacyjnego		2.3		
1.2. Ekologizacja transportu		2.3		
1.3. Rozwój zrównoważonej mobilności		2.3		
2. Realizacja infrastruktury transportowej zapewniającej spójność i rozwój województwa	1.1., 1.2, 1.3, 1.5	2.3.		
2.1. Zwiększenie dostępności transportowej		2.3		
2.2. Rozwój infrastruktury dla obszarów działalności gospodarczej	1.1., 1.2, 1.3, 1.5			
3. Poprawa bezpieczeństwa systemu transportowego		2.3		
3.1. Poprawa bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu		2.3		
3.2. Poprawa bezpieczeństwa infrastruktury transportowej		2.3		
4. Efektywne zarządzanie i transformacja cyfrowa transportu		2.3		
4.1. Rozwój i implementacja nowych rozwiązań cyfrowych w sektorze transportu		2.3		
4.2. Rozwój koncepcji „Mobilność jako usługa" (Mobility as a Service - MaaS)		2.3		
4.3. Usprawnienie planowania, organizacji i zarządzania systemem transportowym		2.3		

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2025-2031 - celem sporządzenia niniejszego dokumentu jest weryfikacja aktualnego stanu gospodarki odpadami w województwie łódzkim, a także sporządzenie planu niezbędnych inwestycji, umożliwiających osiągnięcie celów w zakresie gospodarowania odpadami, jakie wynikają z przepisów unijnych i krajowych. Dokument określa cele i kierunki działań na lata 2019 – 2025 z perspektywą do 2031 roku.

Tabela 13. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2025-2031 (opracowanie własne).*

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2025-2031	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1.Zmniejszenie ilości powstających odpadów	1.1	2.5		
2. Zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi		2.5		
3. Doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami		2.5		
4. Zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie		2.5		
5. Zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia		2.5		
6. Zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych		2.5		
7. Utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi		2.5		

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w wojewódzkie łódzkim na lata 2020-2023 – Program uwzględnia cele i zadania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022, który jest zasadniczym dokumentem branżowym na poziomie krajowym.

Tabela 14. *Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020 - 2023 (opracowanie własne).*

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w wojewódzkie łódzkim na lata 2020-2023	Ponadlokalna Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
1. Atrakcyjność krajobrazu kulturowego		2.2		
1.1. Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		2.2		
1.2. Poprawa stanu zachowania zabytków		2.2		
2. Zintegrowany system zarządzania dziedzictwem kulturowym	1.3	2.2		4.2.
2.1. Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		2.2		4.2
2.2. Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		2.2		4.2
2.3. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych	1.3	2.2		4.2
3. Tożsamość wielokulturowa regionu	1.3	2.2.		4.2
3.1. Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym	1.3	2.2		4.2
3.2. Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		2.2		

Inne dokumenty ponadlokalne

Poza wyżej wymienionymi dokumentami w poprzednich latach funkcjonowało także kilka strategii rozwoju o charakterze ponadlokalnym. Nie są to jednak aktualne dokumenty strategiczne. Strategie były sporządzone na lata 2014 – 2020. Były to m.in.:

- Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty" na lata 2014-2020
- Strategia Ziemia Wieluńsko – Sieradzka 2014-2020
- Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 – stowarzyszenie Dolina Pilicy

Należy zaznaczyć, że aktualnie Stowarzyszenie Ziemi Wieluńsko – Sieradzkiej prowadzi prace dotyczące opracowania nowej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023- 2027. Stosowna uchwała została podpisana w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego w marcu 2024 roku[22].

Przeprowadzona powyżej analiza, wskazuje na zgodność celów i kierunków działań Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.

[22] *https://www.radiozw.com.pl/lgd-ziemia-wielunsko-sieradzka-z-dofinansowaniem-na-realizacje-lokalnej-strategi-rozwoju/ dostęp dnia 27.05.2024*

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Rola modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Misja strategiczna Partnerstwa zakłada dążenie do równowagi między postępem gospodarczym a ochroną środowiska i dziedzictwa kulturowego. Obszar Partnerstwa, zgodnie z wypracowanymi założeniami strategicznymi ma być miejscem innowacyjnym i wyspecjalizowanym gospodarczo, kładącym nacisk na rozwój lokalnych grup producenckich i zachowanie lokalnej tożsamości.
Wskazane kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej wynikają zarówno z analizy aktualnej sytuacji i trendów rozwojowych obszaru, potencjałów rozwoju zdiagnozowanych na etapie prac diagnostycznych (w tym w toku prac prowadzonych w formule partycypacyjnej wśród JST oraz mieszkańców). Dodatkowo oparte są na wytycznych dotyczących polityk przestrzennych wynikających z dokumentów Komisji Europejskiej w zakresie zrównoważonego rozwoju przestrzennego, kształtowania polityki klimatycznej, energetycznej czy w zakresie zapewnienia odpowiedniej jakości życia społecznościom lokalnym.
Poniższe wytyczne i rekomendacje dotyczące rozwoju przestrzennego opracowane zostały jako element strategii prowadzenia polityki przestrzennej obszaru Partnerstwa z uwzględnieniem jego roli na poziomie ponadlokalnym, co oznacza, iż ich głównym celem jest terytorialne podejście do polityki rozwoju obszaru, które umożliwia kreowanie warunków do rozwoju, a także dążenie do osiągnięcia spójności przestrzennej i społeczno-gospodarczej objętego dokumentem obszaru. Takie podejście ma zapewnić efektywną koordynację przestrzenną planowanych w ramach niniejszej Strategii działań, z możliwością uwzględnienia zagadnień środowiskowych oraz dotyczących ładu przestrzennego, w tym zjawisk wykraczających poza granice administracyjne jednostek samorządu terytorialnego.

Cele opracowania rekomendacji wraz z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gmin to w szczególności:

- sformułowanie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, czyli zasad wynikających z przyjętego modelu,
- ukierunkowanie działań do konkretnych obszarów oraz dopasowanie ich do potrzeb i możliwości tych obszarów, czyli wskazanie w ramach strategii obszarów strategicznej interwencji.

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Partnerstwa stanowi zobrazowanie spodziewanych i zaplanowanych w ramach wypracowanej Strategii rozwoju ponadlokalnego procesów rozwoju, weryfikację możliwości ich realizacji a także przewidzenie ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych obszaru Partnerstwa.

Kluczowe uwarunkowania rozwoju przestrzennego regionu ziemi wieluńskiej

Uwarunkowania przestrzenne i środowiskowe

W skład Partnerstwa regionu ziemi wieluńskiej wchodzi 11 gmin: gmina miejsko-wiejska Wieluń, gmina miejsko-wiejska Działoszyn, gmina miejsko-wiejska Osjaków, gmina wiejska Biała, gmina wiejska Skomlin, gmina wiejska Mokrsko, gmina wiejska Pątnów, gmina wiejska Wierzchlas, gmina wiejska Konopnica, gmina wiejska Ostrówek, gmina wiejska Czarnożyły oraz powiat wieluński. Powierzchnia terytorium gmin tworzących Partnerstwo wynosi łącznie 1046,9 km^2.

Obszar położony jest w centralnej Polsce, w południowej części województwa łódzkiego i w całości znajduje się na terenie 2 powiatów: wieluńskiego oraz pajęczańskiego.

Peryferyjne położenie na obszarze województwa łódzkiego oraz znaczne oddalenie od miasta wojewódzkiego negatywnie wpływa na rozwój tego miejsca. Dodatkowo stosunkowo niedalekie sąsiedztwo dużego miasta – Wrocławia przyczynia się do emigracji mieszkańców z regionu ziemi wieluńskiej, co również negatywne wpływa na rozwój obszaru.

Planując kierunki rozwoju przestrzennego i środowiskowego obszaru należy wziąć pod uwagę w szczególności:

- spójną, rozwiniętą sieć obszarów ochrony przyrody we wschodniej i południowej części Partnerstwa, w skład której wchodzą: Załęczański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, rezerwaty przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu oraz użytki ekologiczne - Rysunek 3.
- przebiegające przez obszar Partnerstwa korytarze ekologiczne (Rysunek 4):
  - Główny Korytarz Południowo-Centralny (GKPdC), który składa się z 2 części: GKPdC-13 ,,Załęczański Łuk Warty" oraz GKPd-14 ,,Stawy Milickie – Bory Stobrawskie",
  - korytarze o charakterze uzupełniającym: Korytarz Południowo-Centralny ,,Lasy Kaliskie i Sieradzkie" (KPdC-16A) oraz Korytarz Południowo-Centralny ,,Dolina Warty" (KPdC-22)
- wysoki udział użytków rolnych oraz pozytywne warunki glebowe sprzyjające rozwojowi rolnictwa, a także nastawieniu na produkcję produktów lokalnych
- przebieg przez obszar Partnerstwa ciągów komunikacyjnych o znaczeniu krajowym i wojewódzkim, a także sąsiedztwo trasy szybkiego ruchu S8,
- częściowo ograniczoną dostępność obszaru za pośrednictwem środków komunikacji publicznej – w gminach Skomlin, Mokrsko, Ostrówek i Konopnica nie funkcjonuje komunikacja publiczna autobusowa łącząca je z miastem, co utrudnia mieszkańcom skorzystanie z podstawowych usług znajdujących się w Wieluniu oraz może doprowadzić do izolacji społecznej,
- konieczność doprecyzowania możliwości wynikających z uwarunkowań formalnoprawnych realizacji celów rozwojowych obszaru Partnerstwa związanych z zarządzaniem w podejściu terytorialnym.

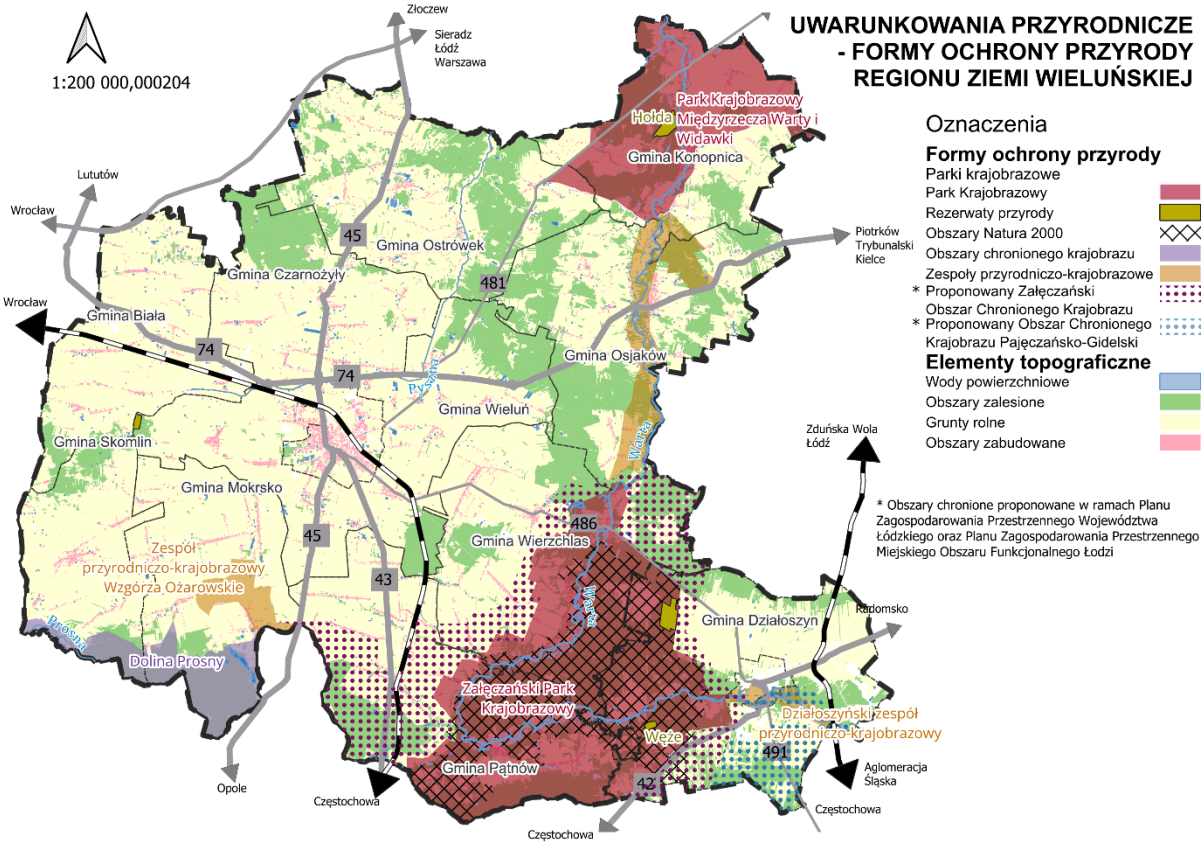

Rysunek 3. Uwarunkowania przyrodnicze regionu ziemi wieluńskiej - formy ochrony przyrody.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych geoprzestrzennych GDOŚ oraz BDOT10k.

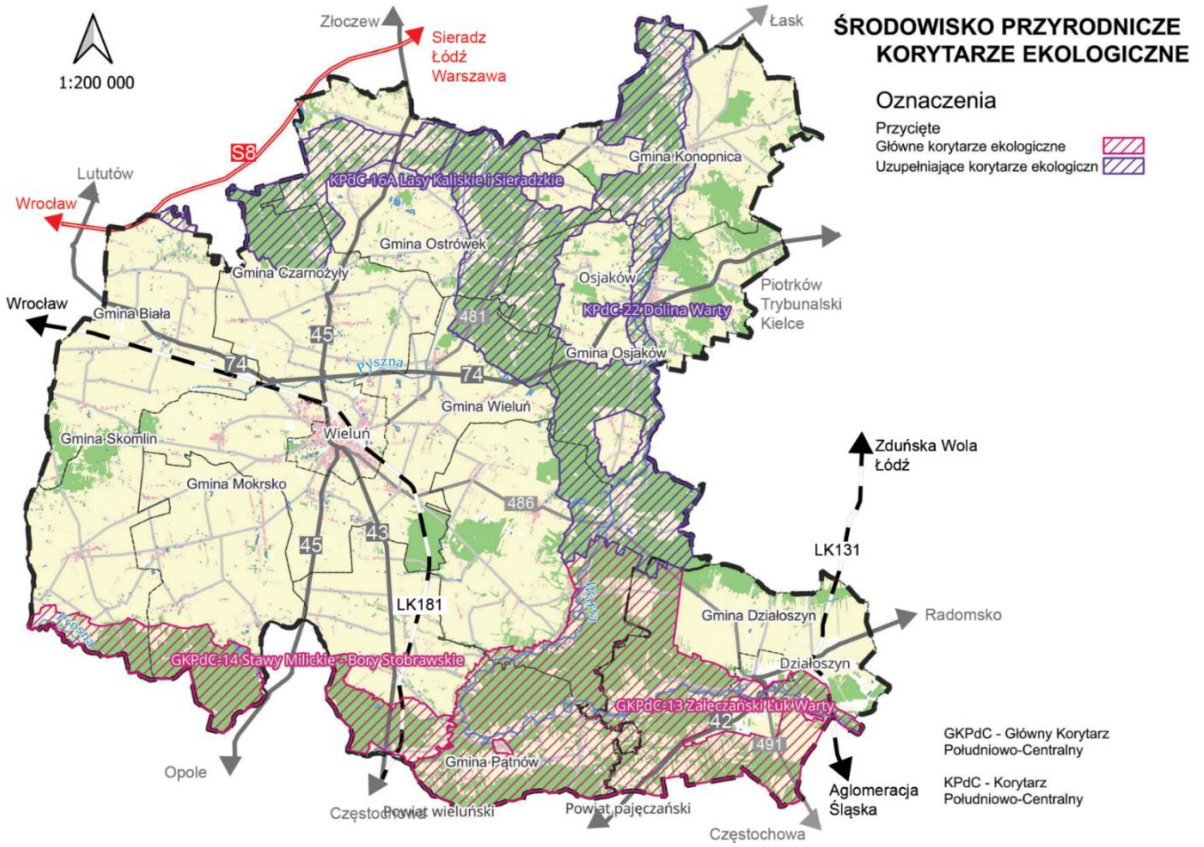

Rysunek 4. Środowisko przyrodnicze regionu ziemi wieluńskiej – korytarze ekologiczne
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych geoprzestrzennych GDOŚ oraz BDOT10k.

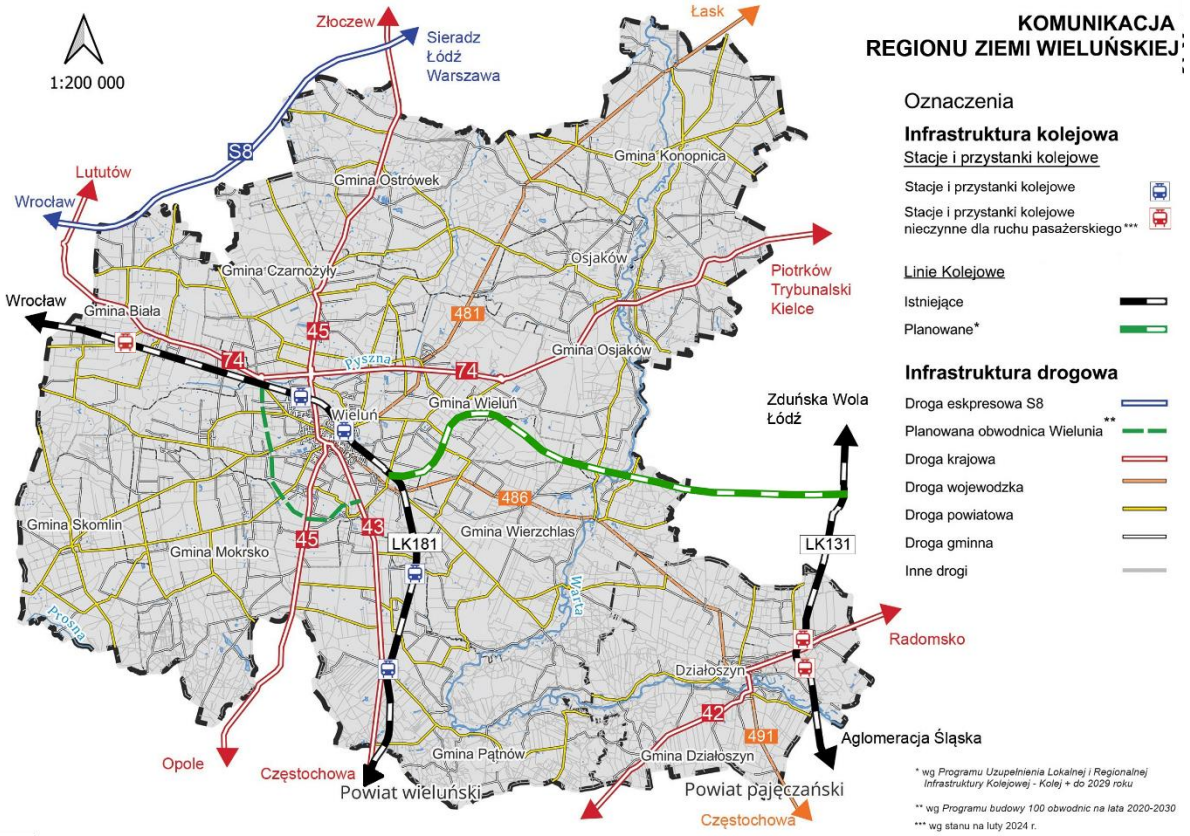

Rysunek 5. *Komunikacja regionu ziemi wieluńskiej*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

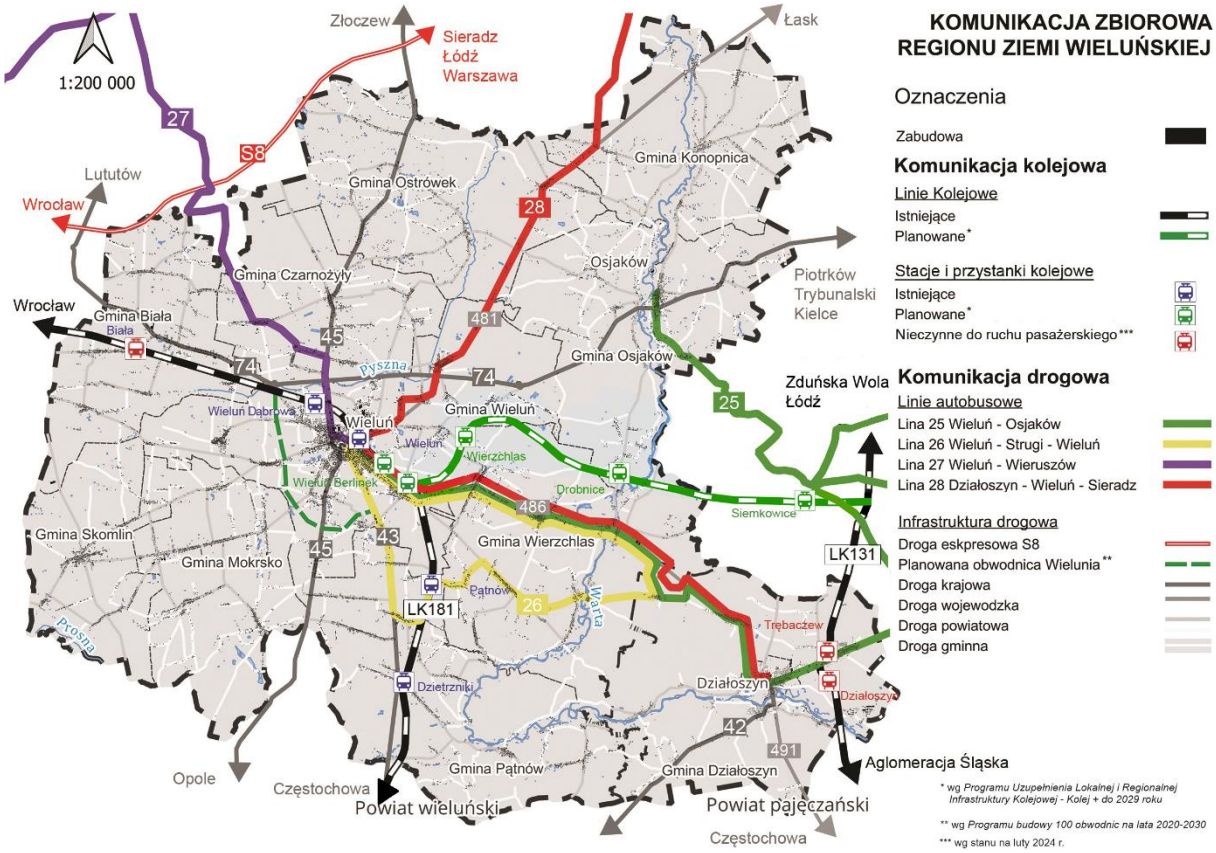

Rysunek 6. *Komunikacja zbiorowa regionu ziemi wieluńskiej*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Uwarunkowania wodne i związane ze zmianami klimatu

Częścią uwarunkowań środowiskowych są uwarunkowania wodne oraz związane ze zmianami klimatu. W wyniku prac diagnostycznych przeprowadzonych na potrzeby niniejszej Strategii stwierdzono na obszarze Partnerstwa bogactwo wód powierzchniowych płynących (sieć meandrujących rzek, tworzących unikalne krajobrazy, m.in. rzeka Warta, Prosna i Pyszna). Wśród zbiorników wód stojących występują głównie stawy rybne, a także zbiornik po wyrobisku gliny w miejscowości Widoradz (gm. Wieluń).

Według informacji zawartych w II aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy zgodnie z *art. 326 ust. 1 Prawa wodnego (t.j. Dz. U. z 2023, poz. 1478 z późn. zm.)* na terenie Ziemi Wieluńskiej zlokalizowane są następujące jednolite części wód powierzchniowych rzecznych:

Tabela 15. *Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie regionu ziemi wieluńskiej*

Kod i nazwa JCWP	Typ JCWP	Status JCWP	Gmina z Obszaru Partnerstwa
PLRW60001518414 Kanał Skomlin - Toplin	Potok lub struga w dolinie o dużym udziale torfowisk rzecznych	silnie zmieniona część wód	Skomlin
PLRW600011184171 Prosna od Wyderki do Dopływu spod Wójcina	Rzeka nizinna	silnie zmieniona część wód	Skomlin, Mokrsko
PLRW6000101841329 Dopływ spod Ożarowa	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	silnie zmieniona część wód	Mokrsko
PLRW6000101818893 Pyszna do Dopływu z Gromadzic	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	silnie zmieniona część wód	Skomlin, Mokrsko, Wieluń, Biała, Czarnożyły, Osjaków, Wierzchlas
PLRW600010184329 Struga Węglowska	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna	Biała
PLRW60001018187 Oleśnica do Pysznej	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna	Biała, Czarnożyły, Ostrówek
PLRW600011181899 Oleśnica od Pysznej do ujścia	Rzeka nizinna	naturalna	Ostrówek, Konopnica, Osjaków, Czarnożyły
PLRW600011181999 Warta od Wierznicy do Widawki	Rzeka nizinna	naturalna	Konopnica, Osjaków
PLRW60001018194 Dopływ z Zabłocia	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna	Konopnica
PLRW6000101829299 Nieciecz	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	silnie zmieniona część wód	Konopnica
PLRW600009181929 Dopływ ze Szklanej Huty	Potok lub strumień nizinny	naturalna	Konopnica
PLRW600011181779 Warta od Liswarty do Wierznicy	Rzeka nizinna	naturalna	Osjaków, Wierzchlas, Wieluń, Pątnów, Działoszyn
PLRW600091817369 Dopływ spod Józefowa	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna	Pątnów
PLRW60009181749 Dopływ z Popowic	Potok lub strumień nizinny	naturalna	Pątnów, Mokrsko, Wierzchlas
PLRW600010184119 Prosna do Wyderki	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna	Pątnów
PLRW600010181789 Wierznica	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna	Działoszyn, Osjaków
PLRW60001118169 Liswarta od Górnianki do ujścia	Rzeka nizinna	naturalna	Działoszyn

W oparciu o obowiązujący Plan dla obszaru Odry w regionie wodnym Warty wszystkie jednolite części wód powierzchniowych charakteryzuje zły stan wód, w związku z czym są one zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych, jakim jest dobry stan wód.
W związku z powyższym wszystkie te jednolite posiadają derogacje od osiągnięcia celów środowiskowych i ustalono dla nich odstępstwo z *art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej* polegające na odroczeniu w czasie terminów osiągnięcia celów środowiskowych.

Gminy regionu ziemi wieluńskiej zlokalizowane są w zasięgu 4 Jednolitych Części Wód Podziemnych o numerach:

- **PLGW600081** – obejmuje zachodnią część obszaru Partnerstwa (niemal cały obszar gminy Skomlin, południowe i zachodnie rejony gminy Mokrsko, północno-zachodni fragment obszaru gminy Biała oraz niewielki fragment zachodniej części gminy Pątnów),
- **PLGW600082** – obejmuje przeważającą część obszaru Partnerstwa (cały obszar gmin Wieluń, Czarnożyły, Ostrówek i Wierzchlas, niemal cały obszar gmin Konopnica, Osjaków, Działoszyn i Pątnów),
- **PLGW600083** – obejmuje niewielki fragment wschodniej części obszaru Partnerstwa (wschodnie części gminy Konopnica oraz północno-wschodni rejon gminy Osjaków),
- **PLGW600098** – obejmuje niewielki fragment terenu w południowo-wschodniej części obszaru Partnerstwa (niewielki fragment obszaru w południowych rejonach gminy Działoszyn).

Wszystkie te jednolite poza PLGW600083 są w dobrym stanie zarówno ilościowym jak i chemicznym, są niezagrożone i nie posiadają derogacji. Natomiast jednolita PLGW600083 posiada dobry stan chemiczny, ale słaby stan ilościowy, jest zagrożona ilościowo i posiada derogację 4 ust. 5 w związku ze stopniem wykorzystania zasobów dostępnych do zagospodarowania – bilans wodny (ocena stanu na rok 2019).

Gminy Wieluń, Działoszyn, Osjaków, Biała, Skomlin, Pątnów, Wierzchlas, Konopnica, Ostrówek i Czarnożyły znajdują się:

a) częściowo na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu *art. 16 pkt 34) lit. a) Prawa wodnego*, tj. obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
b) częściowo na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu *art. 16 pkt 34) lit. b) Prawa wodnego*, tj. obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
c) częściowo na obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%,
d) poza obszarem szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu *art. 16 pkt 24) lit. c) Prawa wodnego,* tj. obszarem między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w którym wybudowano trasę wału,
e) poza obszarem obejmującym tereny narażone na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego.

Rysunek 7. *Zagrożenie powodziowe regionu ziemi wieluńskiej*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie mapy zagrożenia powodziowego ISOK.

Przy planowaniu działań na obszarze Partnerstwa należy uwzględnić wytyczne wynikające z przepisów odrębnych oraz dokumentów wyższego rzędu obowiązujących dla obszaru, w tym w szczególności:

- **Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry**[23] w zakresie oceny stanu i ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz działań wskazanych do realizacji przez JST, mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wody zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód oraz zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji mogących negatywnie oddziaływać na wody.
- **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy**[24]: o plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) z załącznikami

[23] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335)
[24] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615)

- **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry**[25], którego celem jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (PZRP) wskazuje na obszarze Partnerstwa obszar problemowy o nazwie Warta-Działoszyn. Wykonana w PZRP analiza rozkładu przestrzennego zagrożenia i ryzyka powodziowego w Regionie Wodnym Warty i wiedza ekspercka wykazały, że w części miasta Działoszyn, a także w miejscowościach Lisowice, Sęsów, Kapitula, Bobrowniki oraz Zalesiaki występuje zagrożenie powodziowe ze strony Warty dla budynków i infrastruktury. Strategiczną inwestycją o charakterze technicznym określoną w Planie jest opracowanie wielowariantowej koncepcji zabezpieczenia powodziowego miasta Działoszyn.

Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS) rozróżnia cztery typy suszy: atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną oraz hydrogeologiczną. Mapy zagrożenia suszą atmosferyczną są wynikiem analizy bilansu wodnego i obrazują warunki hydrometeorologiczne, które powodują wystąpienie trzech pozostałych rodzajów suszy.

Obszar Partnerstwa tj. 11 gmin: Wieluń, Działoszyn, Osjaków, Biała, Skomlin, Mokrsko, Pątnów, Wierzchlas, Konopnica, Ostrówek, Czarnożyły oraz powiat wieluński, w znacznej części klasyfikuje się jako obszar silnie zagrożony suszą. W gminach Mokrsko, Pątnów i Działoszyn występują częściowo obszary ekstremalnie zagrożone suszą.
W przypadku suszy atmosferycznej większość obszaru objętego przedmiotową strategią znajduje się na terenie ekstremalnie zagrożonym suszą (Biała, Czarnożyły, Wieluń, Skomlin, Mokrsko, znaczna część gmin Konopnica, Wierzchlas i Pątnów). Gmina Działoszyn i ponad połowa gminy Osjaków znajdują się na obszarze silnie zagrożonym występowaniem suszy atmosferycznej.
Wystąpieniem suszy hydrologicznej umiarkowanie zagrożone są gminy: Biała, Czarnożyły, Skomlin oraz znaczna część gmin Ostrówek, Wieluń i Mokrsko. Z kolei silnie zagrożona jest większa część gmin: Pątnów, Wierzchlas, Działoszyn, Osjaków i Konopnica.
W przypadku suszy rolniczej, większość obszaru objętego strategią jest ekstremalnie zagrożona jej wystąpieniem, zwłaszcza gminy Ostrówek, Czarnożyły, Biała, Skomlin, Mokrsko, Wieluń, Wierzchlas i Konopnica.
W przypadku hydrogeologicznej większość obszaru objętego przedmiotową strategią znajduje się na terenie słabo zagrożonym suszą (Biała, Czarnożyły, Ostrówek, Konopnica, Osjaków, znaczna część gmin Skomlin, Wierzchlas i Wieluń). Z kolei umiarkowane są znaczne części gmin Mokrsko, Pątnów, Działoszyn.

W kontekście przeciwdziałania skutkom suszy, niemożliwe jest minimalizowanie lub usunięcie tego zagrożenia w krótkiej perspektywie czasowej. W bardzo długiej perspektywie czasowej można je minimalizować pośrednio, poprzez wstrzymanie negatywnego oddziaływania na klimat i zatrzymanie antropogenicznych emisji CO_2. Trzy pozostałe rodzaje suszy odzwierciedlają natomiast faktyczne deficyty wody na różnych poziomach (krajobrazu, rzeki, wód gruntowych), które w sposób bezpośredni wpływają na możliwości użytkowania terenów rolniczych i zasobów wodnych.

Obszarem szczególnie zagrożonym w kontekście zmian klimatu na obszarze Partnerstwa są miasta Wieluń oraz Działoszyn, stanowiące jednostki terytorialne charakteryzujące się dużą koncentracją ludności na niewielkiej powierzchni, a także wysokiej intensywności zabudową mieszkaniową, usługową, przemysłową oraz infrastrukturą drogową. Znaczącą część powierzchni miast zajmują tereny antropogeniczne, które charakteryzują się szczelnością powierzchni, co w przypadku nawalnych deszczy może prowadzić do wezbrań, powodzi i lokalnych podtopień.

[25] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz.U. 2022 poz. 2714)

Uwarunkowania gospodarcze

W ostatnich latach zanotowano wzrost wartości dochodów własnych na 1 mieszkańca w gminach wchodzących w skład Partnerstwa co umożliwia nowe inwestycje i rozwój obszaru. Pomimo braku instytucji otoczenia biznesu na obszarze Partnerstwa oraz niższego wskaźnika rozwoju gospodarczego względem kraju i województwa, region wieluński dynamicznie się rozwija, a aktywność gospodarcza sukcesywnie postępuje.

Podczas planowania kierunków rozwoju przestrzennego w zakresie gospodarczym w szczególności należy zwrócić uwagę na:

- kluczową rolę rolnictwa w ekonomii regionu ziemi wieluńskiej. Warto podkreślić, że znacznie dominują domowe gospodarstwa rolne prowadzące samodzielną sprzedaż produktów,
- bogactwo produktów lokalnych,
- potencjał turystyczny pod względem przyrodniczym i kulturowym obszaru Partnerstwa a także dużą liczbę szlaków turystycznych (Rysunek 10),
- bogate i zróżnicowane dziedzictwo kulturowe (Rysunek 9[26]),
- dobre warunki pod rozwój odnawialnych źródeł energii.

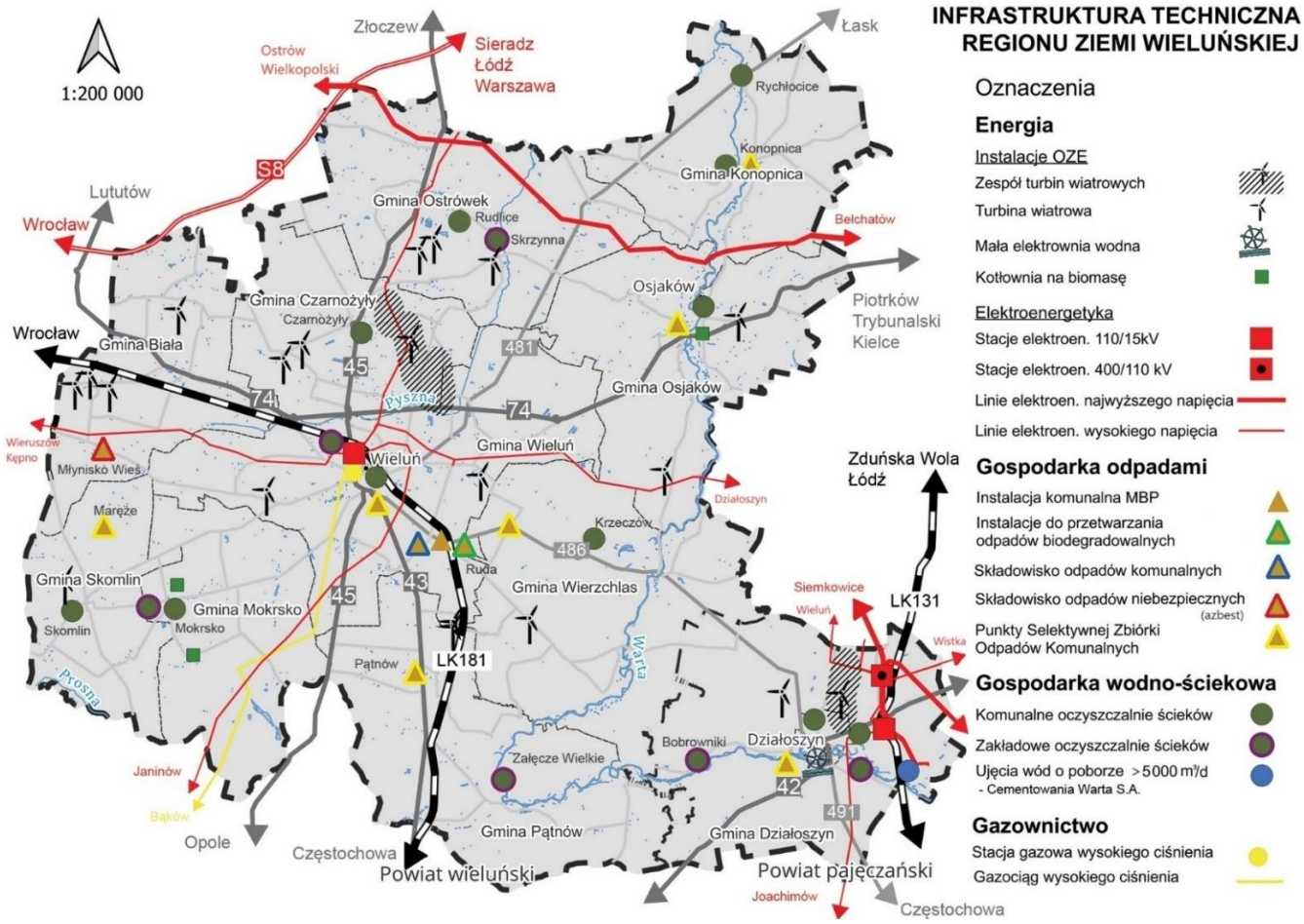

Rysunek 8. *Infrastruktura regionu ziemi wieluńskiej*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

[26] na Rysunku 10, ze względu na jej skalę, a także w celu zachowania czytelności oznaczono wyłącznie obiekty zabytkowe ujęte w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków. Należy mieć na uwadze, że w regionie ziemi wieluńskiej występuje jednak dużo więcej obiektów cennych kulturowo, w tym m.in. ujętych w gminnych ewidencjach zabytków a także licznych zabytków archeologicznych.

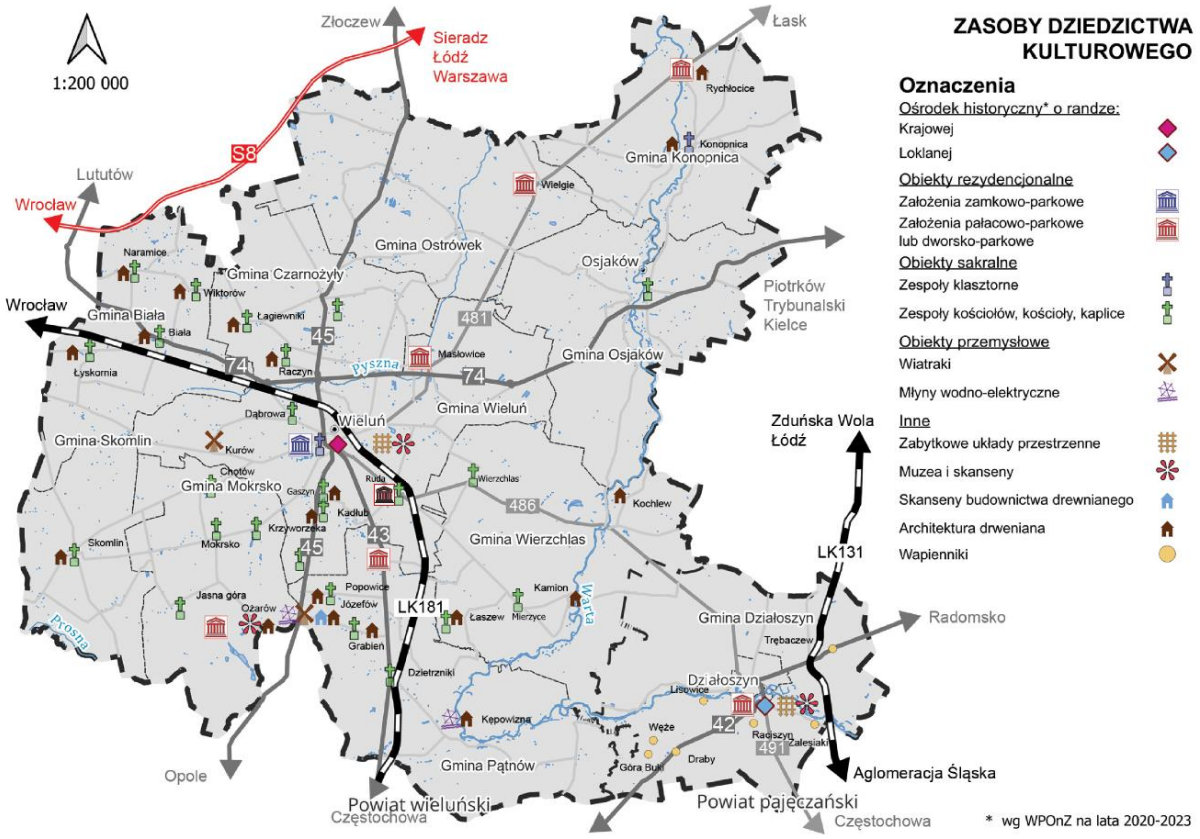

Rysunek 9. *Zasoby dziedzictwa kulturowego regionu ziemi wieluńskiej*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

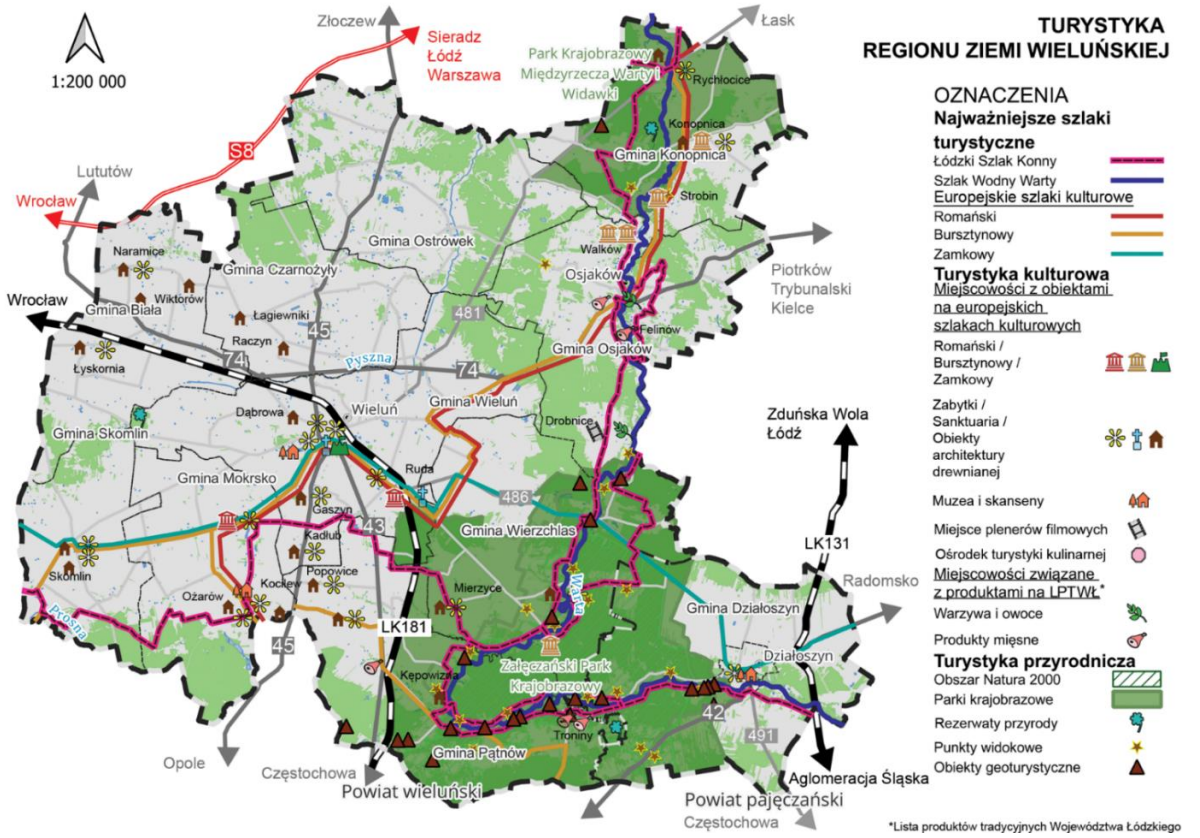

Rysunek 10. *Turystyka regionu ziemi wieluńskiej*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Uwarunkowania społeczne

Obszar Partnerstwa według stanu na 2022 r. liczy łącznie 84 782 mieszkańców. Wszystkie jednostki gminne wchodzące w skład obszaru Partnerstwa na przestrzeni ostatnich pięciu lat odnotowały spadek liczby ludności.

Planując kierunki rozwoju przestrzennego, biorąc pod uwagę potrzeby i możliwości rozwoju lokalnej społeczności, należy wziąć pod uwagę w szczególności:

- niewystarczającą liczbę placówek świadczącą usługi opieki nad dziećmi do 3 roku życia,
- wartość dziedzictwa folklorystycznego, które nadaje obszarowi Partnerstwa niepowtarzalny charakter,
- niedostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- potrzebę rozwoju infrastruktury społecznej,
- postępujący spadek liczby ludności, do którego przyczynia się niewystarczająca liczba miejsc pracy oraz usług,
- niedostateczna liczba podmiotów ekonomii społecznej.

Założenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia lokalizację hierarchicznych elementów sieci osadniczej. Ośrodkiem centralnym obszaru partnerstwa jest miasto Wieluń. To w nim występuje najintensywniejsza zabudowa mieszkaniowa oraz zróżnicowane funkcje. W mieście znajdują się liczne miejsca kultury i użyteczności publicznej, a rozbudowana infrastruktura drogowa umożliwia dojazd do niego z pozostałych gmin występujących na obszarze Partnerstwa. Miasto Wieluń jest obszarem intensywnych procesów rozwojowych oddziałującym na role i funkcje pozostałych gmin.

Na modelu przedstawiono również obszary wyznaczone pod przyszłe inwestycje zabudowy mieszkaniowej oraz usług i przemysłu w dokumentach studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin. Nie różnią się one znacznie od obecnie istniejącej zabudowy. W gminach wchodzących w skład Partnerstwa, w szczególności w gminach wiejskich występuje zabudowa rozproszona.

Jako **obszary wymagające weryfikacji uwarunkowań planistycznych,** w pierwszej kolejności wskazuje się przeprowadzanie działań koordynujących na wyznaczonych na obszarze Partnerstwa obszarach interwencji (Rysunek 11):

1. **obszar związany z przebiegiem planowanej infrastruktury kolejowej** (gmina Wieluń, gmina Wierzchlas, gmina Osjaków) - weryfikacja uwarunkowań planistycznych pod kątem bezpieczeństwa, generowanego hałasu, uciążliwości funkcjonowania infrastruktury, a jednocześnie efektywnego jej wykorzystania,
2. **obszar związany z planowanym przebiegiem infrastruktury drogowej** (gmina Wieluń) - weryfikacja uwarunkowań planistycznych pod kątem bezpieczeństwa, generowanego hałasu, uciążliwości funkcjonowania infrastruktury, a jednocześnie efektywnego jej wykorzystania,
3. **obszar związany z rozwojem terenów przemysłowych na terenach cennych przyrodniczo** (gmina Wierzchlas) – weryfikacja uwarunkowań planistycznych pod kątem budowania nowych obiektów przemysłowych przy jednoczesnym zachowaniu walorów przyrodniczych,
4. **obszar związany z rozwojem terenów przemysłowych w sąsiedztwie terenów mieszkalnych** (gmina Działoszyn, gmina Mokrsko, gmina Skomlin, gmina Wieluń, gmina Czarnożyły) -

weryfikacja uwarunkowań planistycznych pod kątem uciążliwości planowanych obiektów przemysłowych dla pobliskich mieszkańców.

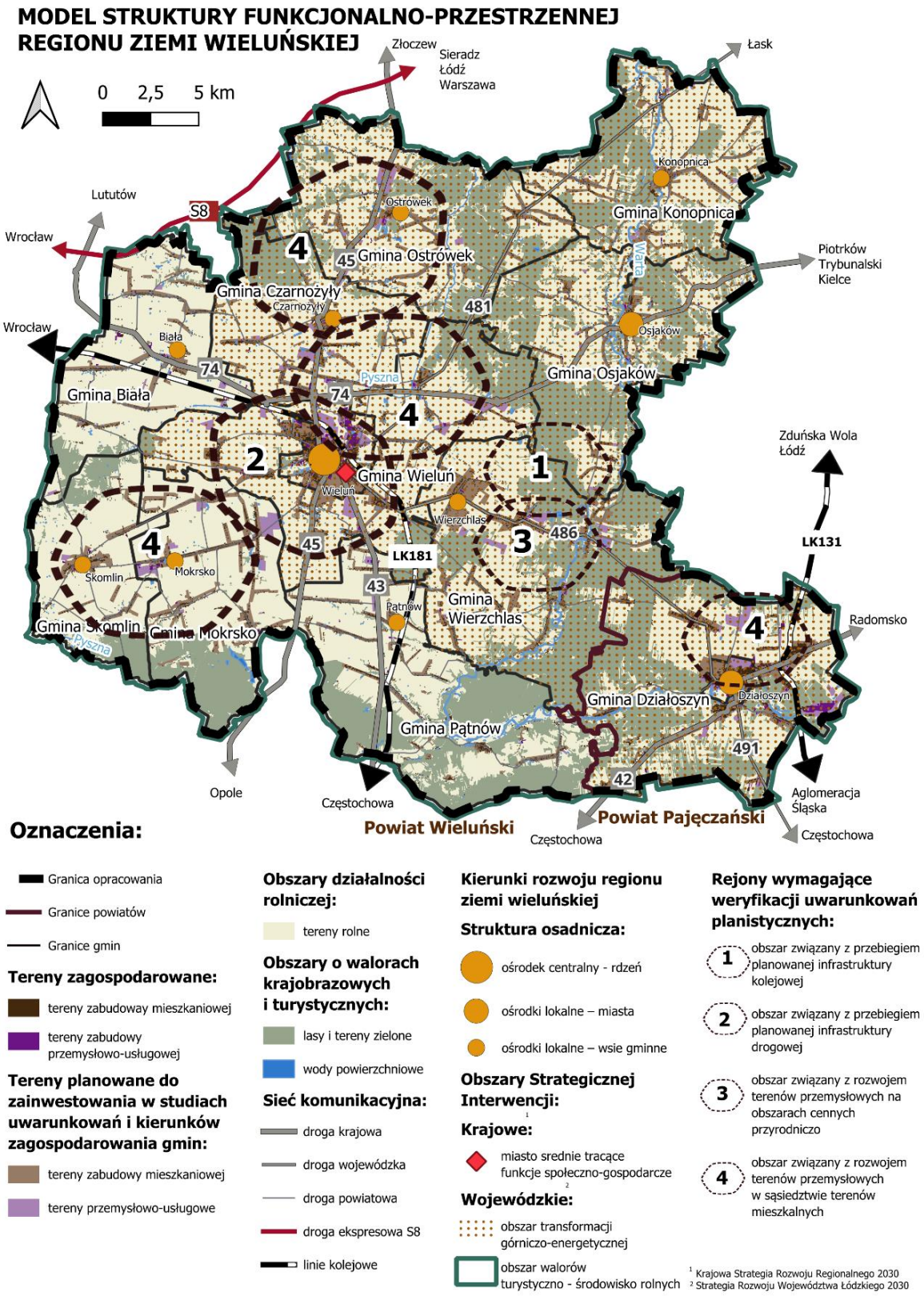

Rysunek 11. *Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k oraz studiów kierunków i uwarunkowań przestrzennych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Kolejne części modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu ziemi wieluńskiej zostały sporządzone w oparciu o cele rozwoje wyznaczone dla regionu ziemi wieluńskiej.

Wyspecjalizowany gospodarczo region ziemi wieluńskiej

Na mapie (**Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**) zostały wskazane obszary mające na celu wzmocnienie procesów rozwojowych w oparciu o:

- **Wzmocnienie roli ośrodka administracyjno-usługowego** – miasto Wieluń, jako rdzeń osadniczy obszaru Partnerstwa, w którym powinny skupiać się wszystkie niezbędne mieszkańcom usługi o charakterze ponadlokalnym. Stworzenie nowych miejsc o zróżnicowanych funkcjach (edukacyjnej, przedsiębiorczej, społecznej itp.) pozwoli w pewnym stopni uniezależnić obszar Partnerstwa od stolicy wojewódzkiej, dodatkowo przyczyniając się do zwiększenia liczby miejsc pracy oraz zmniejszenia liczby emigracji.
- **Walory przyrodnicze** - obszar ziemi wieluńskiej bogaty jest w tereny cenne przyrodniczo. Występują liczne formy ochrony przyrody, jak również korytarze ekologiczne pozwalające przemieszczać się zwierzętom między siedliskami. Są to obszary, które można rozwijać turystycznie, jednocześnie ograniczając znaczne ingerencje w krajobraz, które negatywnie oddziaływałyby na środowisko. Wśród przykładowych proponowanych przedsięwzięć do realizacji w ramach niniejszych terenów należy wziąć pod uwagę m.in. stworzenie sieci przystani kajakowych wzdłuż Warty oraz rozbudowę infrastruktury pieszo-rowerowej, w tym szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych i dydaktycznych.
- **Walory historyczne i kulturowe** – w regionie ziemi wieluńskiej występują liczne zabytki (Rysunek 9), których bogactwo oraz zróżnicowanie świadczą o wyjątkowości oraz odrębności gmin wchodzących w skład Partnerstwa. Ważnym działaniem pod względem wyeksponowania dziedzictwa kulturowego jest czytelne oznakowanie występujących szlaków, m.in. szlaku drewnianego budownictwa sakralnego oraz szlaku dawnej kolei wąskotorowej.
- **Produkty lokalne** - na obszarze Partnerstwa wskazano obszary związane z produkcją produktów lokalnych, które zostały wskazane przez JST oraz zamieszczone na Liście Produktów Tradycyjnych Województwa Łódzkiego. Z uwagi na występowanie dobrej jakości gleb, mnogość terenów rolniczych oraz chęć wspierania lokalnych przedsiębiorców sugeruje się dalszy rozwój rolnictwa, w szczególności rolnictwa zrównoważonego, oraz umożliwienie sprzedaży produktów lokalnych na rynkach i targach, a także w czasie festynów i festiwali.
- **Rozwój OZE -** ważnym elementem kształtowania obszaru, który pozwoli ograniczyć emisję gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza, a ponadto pozytywnie wpłynie na ekonomię gmin (w perspektywie długoterminowej) oraz niezależność od zewnętrznych dostawców są inwestycje w Odnawialne Źródła Energii (OZE). Obszar Partnerstwa posiada odpowiednie warunki do prowadzenia działań w tym zakresie, co zostało wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030[5]. Na mapie (**Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**) zostały wskazane sugerowane tereny lokalizacji farm wiatrowych, farm fotowoltaicznych oraz biogazowni. Oprócz samej budowy należy pamiętać o działaniach edukacyjnych dla mieszkańców w zakresie działania, korzyści oraz skutków lokalizacji OZE na terenie gminy. W przypadku zamierzenia lokalizowanie urządzeń OZE w zasięgu obszarów chronionych lub otuliny parku krajobrazowego należy podjąć odpowiednie analizy środowiskowe, uzgodnienia oraz oceny oddziaływania na środowisko. W przypadku wykazania znacznej ingerencji w środowisko naturalne, inwestycje należy przenieść na inne tereny.

Cel 1 Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 wskazuje na dążenie do uzyskania specjalizacji gospodarczych obszaru Partnerstwa, które zapewnią konkurencyjność i stanowić będą motory rozwoju obszaru Partnerstwa.
W ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazano główne specjalizacje rozwoju gospodarczego poszczególnych gmin w podziale na centrum aktywności gospodarczej oraz centrum turystyczno-rekreacyjno-edukacyjne.

W ramach rozwoju centrum aktywności gospodarczej regionu ziemi wieluńskiej wskazano rozwój następujących, kluczowych sektorów:

- sektor przemysłu i produkcji: ze względu na obecność dużych, znaczących w regionie firm i zakładów produkcyjnych silnymi ośrodkami gospodarczymi w regionie ziemi wieluńskiej, z potencjałem do dalszego rozwoju w tym zakresie są gminy: Wieluń i Działoszyn. Czynnikiem kwalifikacji stała się również zlokalizowana w Wieluniu podstrefa Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, stanowiąca potencjał w przyciągnięciu nowych inwestorów.
- sektor usług: miejscem rozwijania różnorodnych usług w regionie ziemi wieluńskiej stanowiących przede wszystkim miasta. W związku z tym do niniejszego sektora zostały zakwalifikowane gminy miejsko-wiejskie: Gmina Wieluń, Gmina Działoszyn oraz Gmina Osjaków.
- innowacje i technologie: z uwagi na centralne położenie w regionie ziemi wieluńskiej oraz duży wpływ na rozwój całego obszaru Partnerstwa jako centrum aktywności gospodarczej w zakresie innowacji i technologii została wskazana Gmina Wieluń. Wieluń stanowi główny ośrodek administracyjny i gospodarczy regionu ziemi wieluńskiej, w związku z czym posiada niezbędne zasoby w zakresie wsparcia rozwoju sektora innowacji a także jest miejscem atrakcyjnym lokowania firm technologicznych.
- przemysł energetyczny: do rozwoju kierunków w zakresie rozwoju przemysłu energetycznego wskazane zostały gminy zlokalizowane w zasięgu obszaru sprawiedliwej transformacji określonego w ramach założeń *Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego*[27], tj.: gminy: Działoszyn, Wierzchlas, Pątnów, Wieluń, Osjaków, Czarnożyły, Ostrówek.
- przetwórstwo rolno-spożywcze: rozwój niniejszego sektora dotyczy gmin: Działoszyn i Skomlin, na obszarze których funkcjonują duże przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem rolno-spożywczym. Przy rozwijaniu centrum aktywności gospodarczej, istniejące przedsiębiorstwa mogą odgrywać kluczową rolę w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz wspieraniu dalszego rozwoju sektora.
- zrównoważone rolnictwo: dominująca funkcja rolnicza w gminach: Biała, Skomlin, Czarnożyły i Wierzchlas, tradycje rolnicze a także potencjał w postaci urodzajnych gleb decyduje o istotnej roli w ponadlokalnej gospodarce w zakresie rozwoju nowoczesnych praktyk rolniczych.

Poprzez stworzenie na obszarze Partnerstwa centrum turystyczno-rekreacyjno-edukacyjnego rozumie się natomiast rozwój następujących branż:

- turystyka przyrodnicza: ze względu na wyjątkowe walory przyrodnicze i krajobrazowe, dla rozwoju turystyki o tej tematyce zakwalifikowane zostały gminy położone wzdłuż rzeki Warty, w tym w zasięgu parków krajobrazowych, a także innych obszarów ochrony przyrody. Naturalny potencjał do rozwoju turystyki przyrodniczej posiadają gminy: Działoszyn, Wierzchlas, Pątnów, Osjaków, Konopnica oraz Mokrsko.
- geoturystyka: region ziemi wieluńskiej (zwłaszcza Gmina Działoszyn i Gmina Wieluń) charakteryzuje się unikalnymi formacjami geologicznymi i bogatą (jak na obszar Polski Środkowej) różnorodnością geologiczną. Zachowane skamieniałości, formacje skalne oraz

[27] załącznik do uchwały Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 nr 108/24 w sprawie przyjęcia zmiany programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 z dnia 30 stycznia 2024 r.

jaskinie krasowe stanowią potencjał dla wzbogacenia oferty turystycznej, wyróżniając tym samym obszar Partnerstwa w skali całego województwa łódzkiego.

- agroturystyka: jako podstawę do rozwoju agroturystyki przyjęto tradycje rolnicze. Część gmin (gminy Pątnów i Osjaków) regionu ziemi wieluńskiej charakteryzuje się występowaniem produktów lokalnych wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Potencjał w zakresie wykorzystania produktów rolnych i żywności posiada dodatkowo Gmina Skomlin, w której rozwija się produkcja serów i win.
- turystyka kulturowa: cały obszar Partnerstwa. Jest to teren o bogatym folklorze, który jest integralną częścią lokalnej kultury i dziedzictwa, mając głęboki wpływ na tożsamość społeczności lokalnej.

Dzięki strefowaniu kierunków rozwoju oraz przydzieleniu ich do konkretnych gmin o największym potencjale, cały obszar ziemi wieluńskiej może przekształcać się w sposób zrównoważony i dostosowany do możliwości każdej jednostki.

Rozkład przestrzenny planowanych funkcji i kierunków rozwoju zobrazowano na mapie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej w zakresie realizacji I celu strategicznego (Rysunek 12). Wskazane punkty stanowią orientacyjne i przykładowe lokalizacje, które nie ograniczają zmian na etapie projektowania poszczególnych zamierzeń, po przeprowadzeniu szczegółowych analiz i weryfikacji.

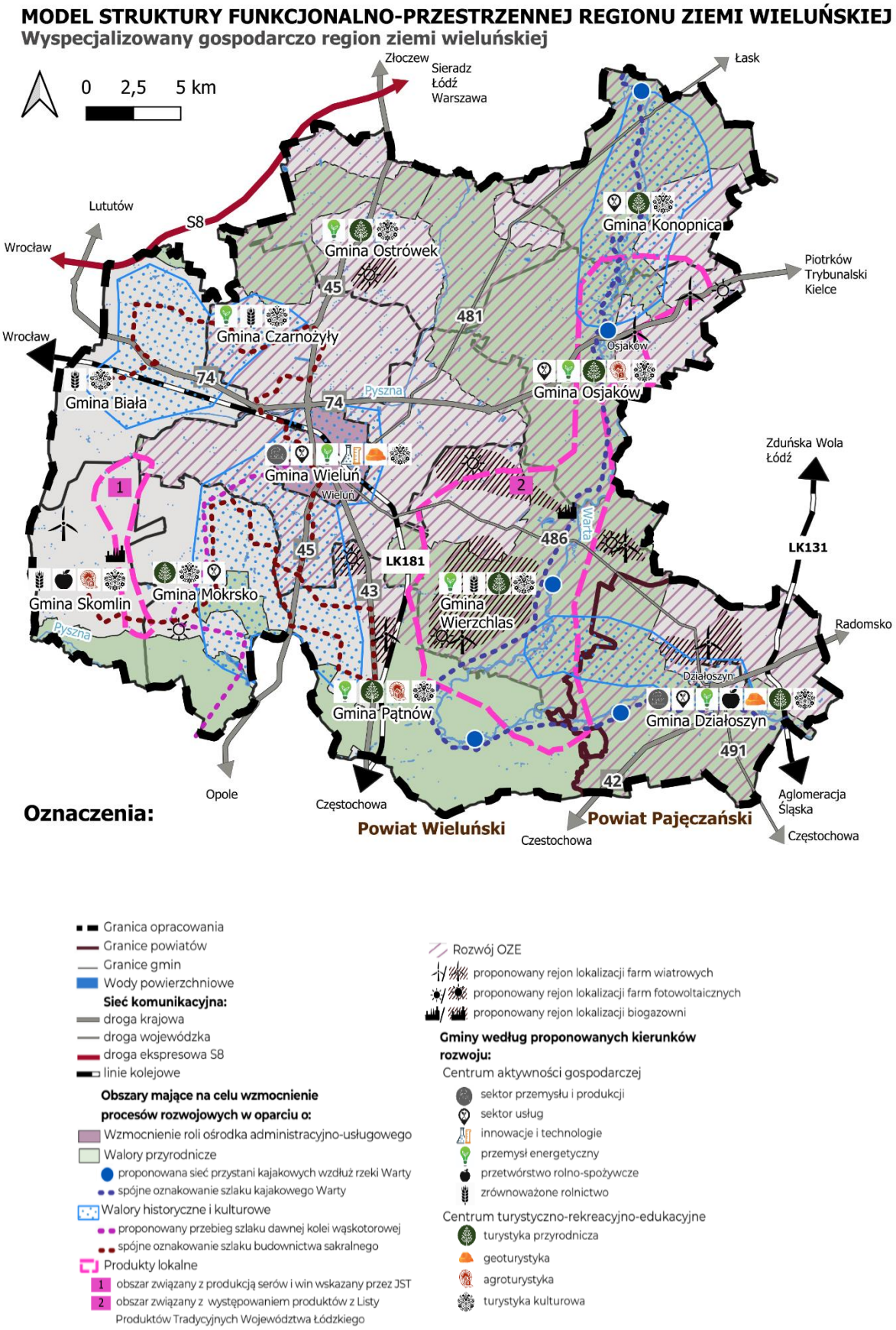

***Rysunek 12**. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Wyspecjalizowany gospodarczo region ziemi wieluńskiej*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Zasoby ponadlokalne dostępne

Na mapie (**Rysunek 13**) zostały zaprezentowane kierunki rozwoju w oparciu o aspekty przestrzenno- środowiskowe, dzięki którym region ziemi wieluńskiej stanie się miejscem dostępnym, przystosowanym do zmian klimatu o bogatym krajobrazie naturalnym i kulturowym. Stąd zaproponowano szczegółowe kierunki rozwoju:

- **Ochrona zasobów przyrodniczych i kształtowanie krajobrazu** – ochrona zasobów przyrodniczych (takich jak: parki krajobrazowe i inne obszary/obiekty objęte ochroną przyrodniczą, doliny rzek, lasy itp.) oraz ich odpowiednie kształtowanie może prowadzić do stworzenia atrakcyjnych terenów rekreacyjnych i krajobrazowych, które są przyjazne dla mieszkańców i turystów. Każda z gmin regionu ziemi wieluńskiej powinna prowadzić zrównoważone planowanie przestrzenne w sposób minimalny będzie wpływało na degradację środowiska oraz pozwoli zachować naturalne ekosystemy.

- **Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i kształtowanie wspólnego krajobrazu kulturowego** - niektóre elementy dziedzictwa kulturowego, w szczególności te o dużym znaczeniu historycznym i kulturowym, wymagają modernizacji i/lub przebudowy. Dzięki tym działaniom zostanie zachowana trwałość zabytków, a dodatkowo zapewni to pozytywny wpływ na turystykę obiektów.

- **Wzmocnienie dostępności komunikacyjnej** – wśród wskazywanych przez przedstawicieli JST tworzących Partnerstwo dróg o wzmożonym ruchu samochodowym, a także wymagających odciążenia należy wyróżnić DK45 oraz DW486. O ile w ramach *Programu budowy 100 obwodnic na lata 2020-2030* dla DK45 planowana jest budowa obwodnicy Wielunia, tak w przypadku pozostałych miejscowości położonych wzdłuż drogi krajowej (m.in. wskazywanej w mpzp oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy planowanej obwodnicy Czarnożył) a także innych dróg o dużym natężeniu ruchu ewentualne ich odciążenie wymaga podjęcia działań lobbystycznych na szczeblu krajowym i wojewódzkim.
  Istniejący układ komunikacyjny sprawia, że obszary gmin Skomlin oraz Mokrsko stanowią tereny o ograniczonych możliwościach komunikacyjnych dla pojazdów ciężkich. Istniejąca sieć dróg wymaga poprawy parametrów technicznych.
  Kolejnym działaniem wynikającym z dokumentu zewnętrznego: *Programu Uzupełnienia Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej – Kolej + do 2029* jest budowa nowej linii kolejowej, łączącej LK131 z LK181. W ramach niniejszej linii planowane jest powstanie nowych stacji i przystanków kolejowych, których lokalizację uwzględniono w modelu. Przy każdej z istniejących i proponowanych w ramach ww. programu stacji i przystanków kolejowych zaleca się tworzenie zintegrowanych i przyjaznych pasażerom węzłów przesiadkowych (np. system parkingów Park&Ride, umożliwiający pozostawienie pojazdu i zmianę sposobu komunikacji na kolej). Należy również kontynuować działania na rzecz przywrócenia ruchu pasażerskiego w ramach przystanków kolejowych, w których został zawieszony[28] [29].
  Na podstawie przeprowadzonych w Diagnozie strategicznej analiz, w ramach modelu wskazano również tereny o utrudnionej możliwości poruszania się komunikacją zbiorową. Tereny te wymagają objęcia połączeniami komunikacji zbiorowej (autobusowej) oraz budowy przystanków.

[28] Regularny ruch pasażerski nie jest aktualnie prowadzony w ramach LK 131, obejmującej stację kolejową w Działoszynie oraz przystanek kolejowy w Trębaczewie [Źródło: Diagnoza strategiczna do Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 - stan na wrzesień 2023].

[29] Obecnie trwają prace modernizacyjne linii kolejowej nr 131 na odcinku Chorzów Batory-Zduńska Wola, w ramach których na stacji Działoszyn wybudowane zostały dwa nowe perony, a regionalny ruch pasażerski zostanie przywrócony – [Źródło: https://towarynatory.pl/aktualnosci/lepsze-podroze-koleja-ze-stacji-dzialoszyn - dostęp dnia 06.09.23 r.)]

Na całym obszarze Partnerstwa zaproponowano lokalizację bogatej sieci dróg rowerowych, które ułatwią dostęp do wielu wcześniej niedostępnych terenów, a także umożliwią eksplorację szlaków turystycznych oraz terenów o wyjątkowych walorach przyrodniczych i kulturowych.

- **Rewaloryzacja, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni** – w tym zakresie wskazano 3 konkretne działania na terenie regionu ziemi wieluńskiej:
  1. obszar związany z rekreacją wodną i sportową zakłada rewaloryzację, przebudowę oraz rozbudowę istniejącego Wieluńskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, a także budowę nowych obiektów o funkcjach sportowych i rekreacyjnych, m.in. w gminach Czarnożyły i Konopnica.
  2. proponowany punkt edukacyjny związany z Kamieniołomem Kowalskiego zakłada działania dostosowania miejsca pod względem bezpieczeństwa i wyposażenia do stałego zwiedzania przez mieszkańców i turystów. Proponuje się utworzenie interaktywnego centrum edukacyjnego przedstawiającego historię miejsca oraz bogactwo i walory występujących tam skał.
  3. proponowana lokalizacja sali koncertowo-konferencyjnej zakłada utworzenie miejsca, w którym będą odbywały się koncerty, spektakle, konferencje, a także inne wydarzenia o znaczeniu lokalnym, ponadlokalnym i krajowym.
  4. budowa wieży widokowej nad Wartą zakłada stworzenie punktu widokowego w rejonie najbardziej zróżnicowanego krajobrazowo i przyrodniczo odcinka Warty – Wielkiego Łuku Warty.

- **Poprawa jakości środowiska i wzmocnienie odporności na zmiany klimatu** - na obszarze Partnerstwa (w gminie Skomlin) występuje punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) o charakterze ponadlokalnym (zbierający odpady z kilku pobliskich gmin). W celu zapewnienia najwyższych rozwiązań technologicznych oraz ograniczenia emisyjności zakłada się modernizację obiektu. Obiekt ten został wskazany ze względu na skalę i zakres jego działania, jednak należy podkreślić, że nie jest to jedyny PSZOK na obszarze Partnerstwa. W ramach Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych funkcjonujących indywidualnie na terenie pozostałych gmin (Konopnica, Osjaków, Pątnów, Wieluń, Wierzchlas oraz Działoszyn) powinny zostać podjęte działania wspierające ich rozwój. Mimo ich aktualnej wyłącznie lokalnej funkcji, istnieje możliwość, że w wyniku odpowiedniej rozbudowy, modernizacji oraz zwiększenia efektywności obiektów będą mogły w przyszłości również pełnić funkcję o znaczeniu ponadlokalnym, tym samym zapewniając w regionie ziemi wieluńskiej system sprawnie działających PSZOK oraz zintegrowaną gospodarkę opadami.
  W obszarze działań na rzecz poprawy gospodarki wodnej regionu ziemi wieluńskiej model struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazuje w rejonie terenów nadrzecznych propozycję lokalizacji zbiorników małej retencji. Obszary określone zostały punktowo, jednak w żadnym stopniu nie ograniczają budowy nowych zbiorników w innych miejscach niż te wskazane na mapie.

Rozkład przestrzenny planowanych zamierzeń i kierunków rozwoju w zakresie II celu strategicznego zobrazowano na poniższej mapie (Rysunek 13). Należy zaznaczyć jednak, że wskazane punkty stanowią orientacyjne i przykładowe lokalizacje, które nie ograniczają zmian na etapie projektowania poszczególnych zamierzeń po przeprowadzeniu szczegółowych analiz i weryfikacji. Oznaczenie przykładowych obiektów a także przebiegu tras rowerowych nie ogranicza realizacji innych, które nie zostały ujęte na mapie.

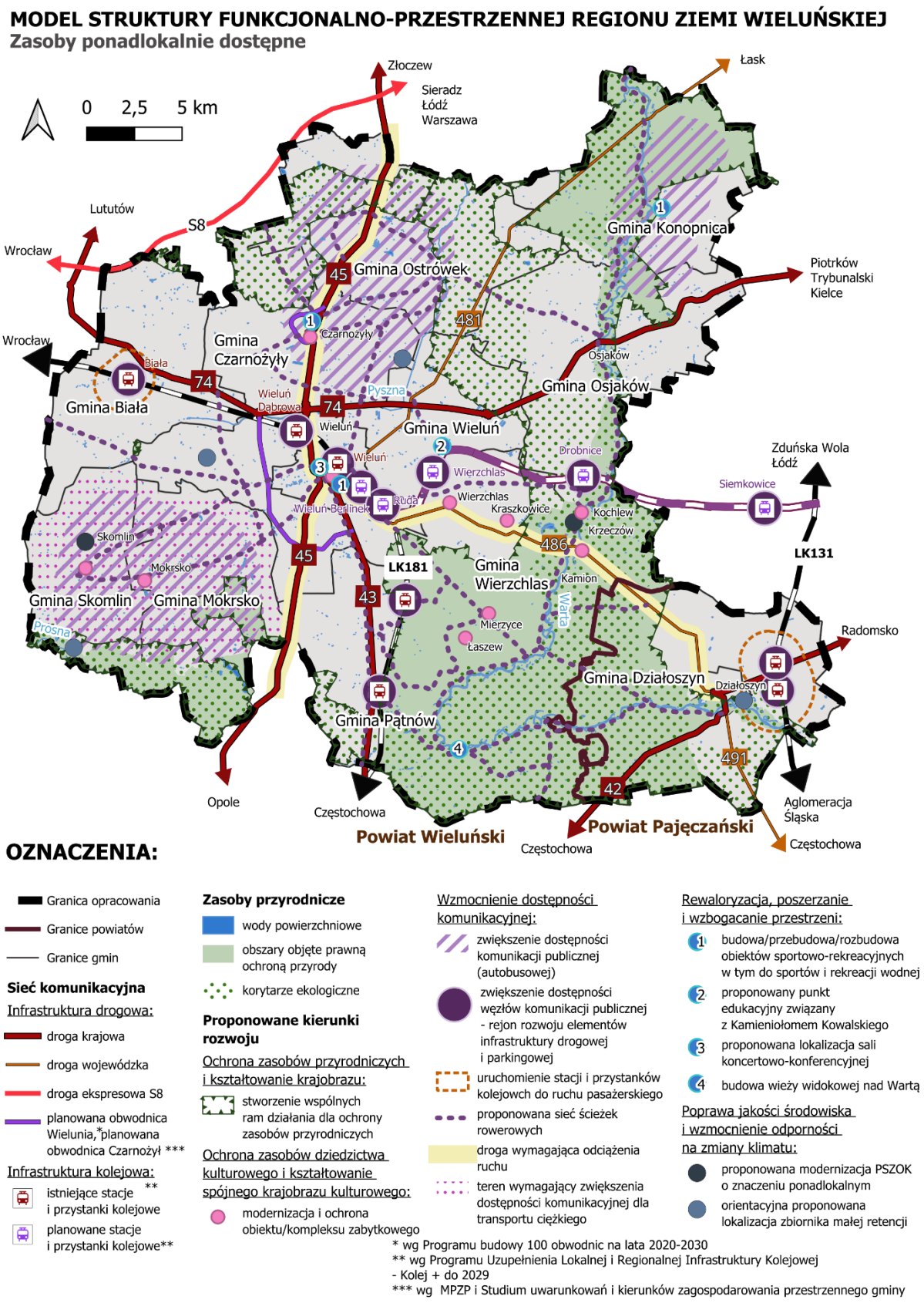

Rysunek 13. *Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Zasoby ponadlokalnie dostępna*
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Wspólnota silna społecznie

W ramach ostatniej mapy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu ziemi wieluńskiej (Rysunek **14**) zobrazowano usługi o charakterze społecznym w obszarze Partnerstwa.

W zakresie istniejących obiektów użyteczności publicznej wskazano funkcje, które należy utrzymać, a także dążyć do ich doskonalenia i rozwoju. Wśród nich zostały wyróżnione: placówki oświatowe (szkoły podstawowe oraz szkoły ponadpodstawowe), placówki ochrony zdrowia (szpital powiatowy, gminne ośrodki zdrowia, ogólnodostępne apteki oraz punkty apteczne), placówki zapewniające bezpieczeństwo publiczne (Straż Pożarna, Policja, Straż Miejska), obiekty realizujące zadania z zakresu opieki społecznej (w tym: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, gminne ośrodki pomocy społecznej, obiekty całodobowej pomocy takie jak domy opiekuńcze, domy seniora i dom dziecka). Warto wspomnieć również o placówkach oferujących wyłącznie wsparcie dziennie, których nie oznaczono na mapie, jednak ich działalność również należy wspierać i rozszerzać.
Największe nagromadzenie funkcji występuje w Gminie Wieluń, na obszarze części miejskiej. Miasto, stanowiące siedzibę powiatu należy zachować jako jednostkę osadniczą skupiającą usługi ponadlokalne, które należy wzmacniać i rozwijać.

Wśród proponowanych kierunków rozwoju z obszarze społecznym, model struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazuje następujące wyzwania dla regionu ziemi wieluńskiej w ciągu najbliższych 10 lat:

- stworzenie sieci miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 – przy założeniu zarówno modernizacji, rozbudowy, doposażenia istniejących żłobków, jak i budowy nowych obiektów i wspieranie oddolnych inicjatyw w tym zakresie (np. kluby dziecięce). Dostępność placówek umożliwiających tymczasową opiekę nad dziećmi, pozwala na powrót na rynek pracy osób wychowujących dzieci, generując pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy obszaru Partnerstwa.
- powołanie ośrodka kształcenia zawodowego w Wieluniu – zapewniającego możliwość edukacji młodzieży a także przekwalifikowania się osób dorosłych lub podwyższanie ich kompetencji zawodowych. Ograniczy to emigracje młodych osób w celach edukacyjnych, co pozytywnie wpłynie na wskaźnik migracji oraz może przyczynić się do rozwoju nowych przedsiębiorstw w przyszłości.
- powołanie placówki opiekuńczo-wychowawczej w Wieluniu, która ograniczy wykluczenie społeczne oraz zapewni wsparcie edukacyjne i psychiczne dla dzieci.
- powołanie zakładu opiekuńczo-leczniczego w Wieluniu, w którym osoby starsze lub chore będą mogły uzyskać odpowiednią opiekę. Jest to istotny punkt z uwagi na starzejące się społeczeństwo oraz ograniczenia ruchowe występujące wśród osób w podeszłym wieku, które mają utrudnione samodzielne przemieszczanie się na znaczne odległości.
- budowa hal sportowych i sal gimnastycznych przy szkołach. W gminach Wieluń, Biała, Konopnica i Czarnożyły założono budowę nowych hal sportowych/sal gimnastycznych, które dzięki swojej lokalizacji będą dostępne również dla mieszkańców sąsiednich gmin. To działanie pozwoli wzbogacić ofertę zajęć pozalekcyjnych dla dzieci oraz zapewni dodatkowe miejsca sportu i rekreacji.
- wzmocnienie usług senioralnych, w gminach w których aktualnie funkcjonują obiekty świadczące usługi dla osób w podeszłym wieku (domy i kluby seniora). Działanie to można realizować poprzez inwestycje w rozwój placówek opiekuńczych, a także działania edukacyjne oraz tworzenie możliwości integracji społecznej.
- utworzenie Centrum Integracji Społecznej w Wieluniu, w ramach rozwoju ekonomii społecznej w regionie ziemi wieluńskiej i poprawy warunków życia poszczególnych grup społecznych.

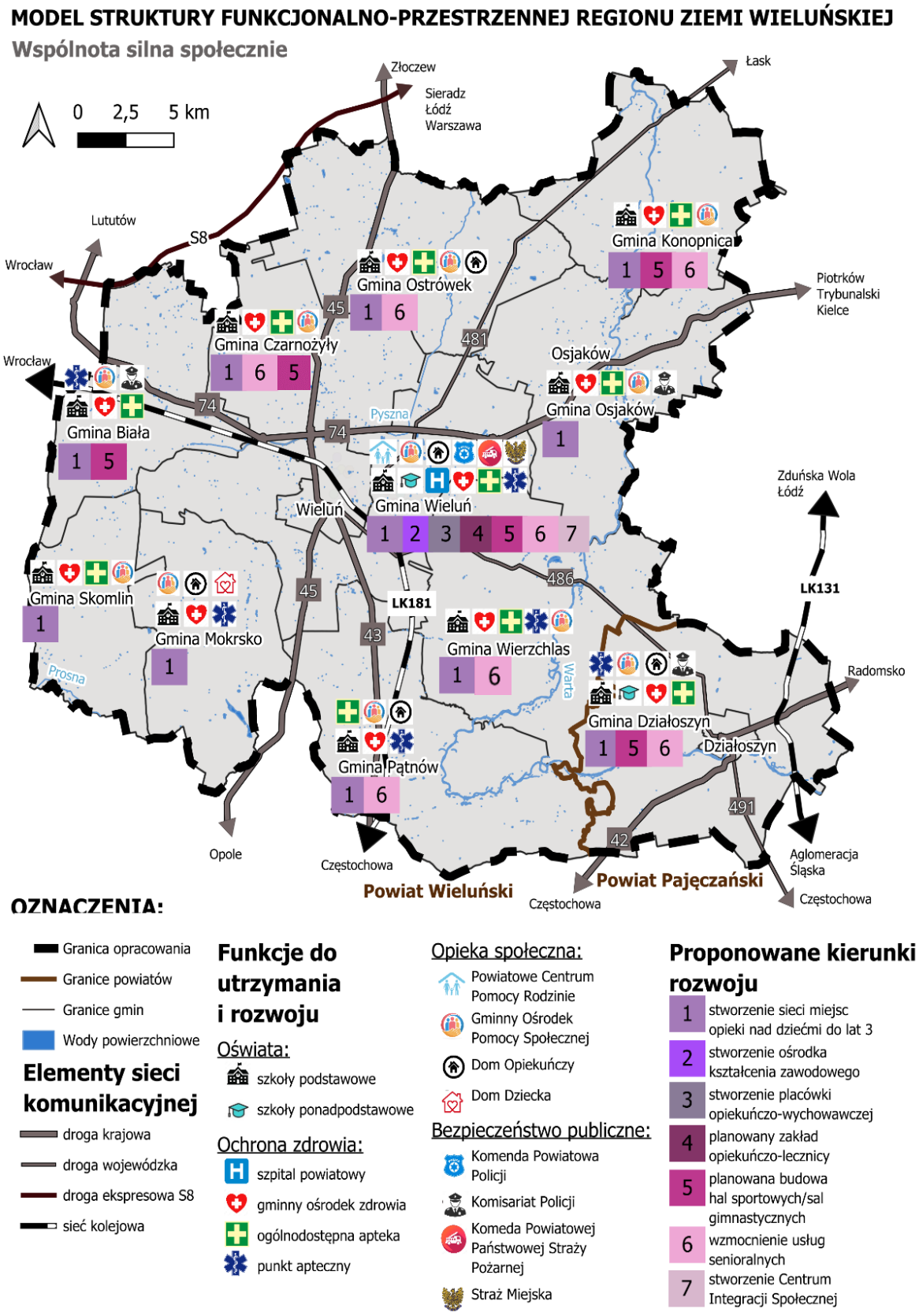

Rysunek 14. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – Wspólnota silna społecznie
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Obszary strategicznej interwencji

Obszary strategicznej interwencji (OSI) wymagają ukierunkowanej interwencji publicznej łączącej inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne albo w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, czy też rozwiązania regulacyjne. Interwencja powinna prowadzić do oczekiwanych zmian większego różnicowania interwencji w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów.

Obszary strategicznej interwencji o znaczeniu krajowym

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 wskazuje konieczność podjęcia interwencji na rzecz **miast średnich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze.**
Jednym ze 139 miast średnich, wymagających odbudowy bazy gospodarczej oraz wzmocnienia roli, jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej jest **Wieluń**.

Tabela 16 wskazuje kierunki działań zdefiniowane w dokumentach krajowych w ramach obszaru strategicznej interwencji: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Tabela 16. *Spójność celów Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 z kierunkami działań określonych w dokumentach krajowych dla OSI miasto średnie tracące funkcje społeczno-gospodarczej.*

Kierunki działań określone w dokumentach krajowych dla OSI miasto średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.	**Strategia rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030**			
	I	**II**	**III**	**IV**
Budowanie spójnej wizji rozwoju obszaru w oparciu o potrzeby mieszkańców i kapitał przestrzenny	1.4		3.2, 3.3	
Tworzenie warunków zachęcających do mieszkania i inwestowania (dobrze zagospodarowana przestrzeń o zdefiniowanych funkcjach, z dostępem do usług publicznych)	1.4, 1.5		3.1	
Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, kształcenia i szkolenia zawodowego, w szczególności w sektorach wpisujących się w zdefiniowane specjalizacje gospodarcze danego obszaru powiązanego funkcjonalnie, w tym pobudzenie rodzimej/lokalnej przedsiębiorczości, wsparcie rozwoju kadr sektora usług dla biznesu			3.1	
Wykorzystanie potencjału lokalnych szkół wyższych (w szczególności Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych), jako podmiotów aktywnie wspierających rozwój lokalnych gospodarek	1.5		3.3	
Tworzenie przestrzeni dla rozwoju przedsiębiorczości	1.4, 1.5		3.3	
Pobudzanie aktywności inwestycyjnej przy wykorzystaniu istniejących krajowych źródeł finasowania, regionalnych i lokalnych w celu reindustrializacji obszarów, których potencjał przemysłowy uległ znacznemu osłabieniu	1.2, 1.5			4.1
Wsparcie dla tworzenia i rozwoju różnorodnej i wysokiej jakości oferty placówek edukacyjnych, w tym szkół sportowych, artystycznych oraz średnich i wyższych szkół zawodowych			3.1, 3.3	
Zwiększenie atrakcyjności migracyjno-osiedleńczej poprzez kompleksowe działania zachęcające do zamieszkania oraz osiedlania się w średnich miastach (zwłaszcza osób młodych i wykształconych), z wykorzystaniem np. instrumentów mieszkaniowych, oraz podnoszenia jakości i zakresu świadczonych usług publicznych			3.1	
Nadanie nowych funkcji zdegradowanym obszarom miejskim, a także włączanie społeczności lokalnych, w szczególności PES w planowanie i realizację procesu rewitalizacji,		2.4	3.1	

Kierunki działań określone w dokumentach krajowych dla OSI miasto średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.	Strategia rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
Podejmowanie inicjatyw na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska oraz dostosowania/adaptacji obszarów zurbanizowanych do zmian klimatu i wymogów ochrony środowiska (w dziedzinach: produkcji, usług, atrakcyjności osiedleńczej i turystyki)		2.1, 2.5		
Tworzenie i poprawa powiązań funkcjonalnych w miastach i ich otoczeniu, wzmocnienie roli ośrodków w świadczeniu usług publicznych wykraczających poza granice miasta, m.in. rozwijanie i integrowanie systemów transportu zbiorowego w miastach, między nimi a ich wiejskim otoczeniem i ważnymi sąsiadującymi ośrodkami	1.4	2.3		
Ograniczenie suburbanizacji i polepszenie ładu przestrzennego na obszarach o rozproszonej zabudowie oraz przeciwdziałanie dekoncentracji osadnictwa obciążającego budżety gmin koniecznością ponoszenia coraz wyższych nakładów na obsługę dróg, kanalizacji, wodociągów i dostarczania innych usług publicznych		2.4		
Zapewnienie infrastruktury transportowej łączącej ośrodki miejskie z subregionalnymi i regionalnymi ośrodkami rozwoju (patrz kierunek 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych …)		2.3		
Rozwój obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też opartych o właściwości uzdrowiskowe i walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej m.in. na potrzeby srebrnej gospodarki		2.1, 2.4		
Aktywizacja lokalnej społeczności na rzecz pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego w zakresie podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców oraz wzmacnianie poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej (jako czynnik m.in. przeciwdziałający decyzjom o migracji)	1.3, 1.5		3.1, 3.2, 3.3	
Wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej i solidarnej w rozwijaniu gospodarki o obiegu zamkniętym, w szczególności w zakresie gospodarowania odpadami i przeciwdziałania marnowaniu żywności		2.5	3.2	

Obszary strategicznej interwencji o znaczeniu regionalnym

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 definiuje dwa obszary strategicznej interwencji, które swoim zasięgiem obejmują region ziemi wieluńskiej:

- Obszar Nowej Energii
- Obszar Zielonej Gospodarki

1. Obszar Nowej Energii

Obejmuje 7/11 gmin występujących na obszarze Partnerstwa (gmina Konopnica, gmina Osjaków, gmina Ostrówek, gmina Czarnożyły gmina Wieluń, gmina Wierzchlas, gmina Działoszyn).
Tereny zostały wyznaczone na podstawie szczegółowych analiz przeprowadzonych w ramach Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego. Zidentyfikowano obszary, na których negatywne skutki prowadzonej transformacji górniczo-energetycznej będą najbardziej odczuwalne. Tabela 2. wskazuje działania, niezbędne do podjęcia dla OSI: Obszar Nowej Energii.

Tabela 17. *Spójność celów Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 z kierunkami działań określonych w dokumentach krajowych dla OSI Obszar Nowej Energii.*

Kierunki działań określone w dokumentach regionalnych dla OSI Obszar Nowej Energii	Strategia rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
Wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności obszaru	1.4, 1.5			
Wspieranie innowacyjnych rozwiązań związanych z czystą energią i OZE	1.2			
Działania w sferze społecznej związane z podniesieniem jakości kształcenia i kwalifikacji pracowników, zwiększeniem aktywności zawodowej mieszkańców, rozwojem kapitału społecznego oraz rozwojem usług społecznych.	1.5		3.2, 3.3	
Rekultywacja terenów zdegradowanych w kierunku przywrócenia im funkcji przyrodniczych lub nadania im nowych funkcji, poprawa adaptacyjności do zmian klimatu		2.4		
Poprawa jakości życia mieszkańców, poprawa dostępu do usług publicznych i atrakcyjnych miejsc pracy	1.4, 1.5			
Utrzymanie wysokiego potencjału gospodarczego obszaru transformacji, unowocześnienie i dywersyfikacja gospodarki	1.1, 1.3, 1.4			
Poprawa jakości przestrzeni i dostępności komunikacyjnej.		2.3		

2. Obszar Zielonej Gospodarki

Pokrywa cały obszar Partnerstwa. Są to obszary predysponowane do rozwoju turystyki ze względu na potencjał endogeniczny środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego o dominującej funkcji rolniczej i przyrodniczej.

Tabela 18 wskazuje działania, niezbędne do podjęcia dla OSI: Obszar Zielonej Gospodarki.

Tabela 18. *Spójność celów Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 z kierunkami działań określonych w dokumentach krajowych dla OSI Obszar Zielonej Gospodarki.*

Kierunki działań określone w dokumentach regionalnych dla OSI Obszar Zielonej Gospodarki	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030			
	I	II	III	IV
Wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego	1.1			
Prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej	1.1			
Zwiększanie opłacalności produkcji rolnej	1.1			
Wspieranie działań umożliwiających dywersyfikację gospodarczą	1.3			
Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz wzmocnienie odporności OSI na zmiany klimatu i zagrożenia naturalne.		2.1, 2.5		

USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Jako uzupełnienie graficznej części modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, w celu usprawnienia procesu realizacji Strategii sformułowano rekomendacje do uwzględnienia w prowadzonych procesach planistycznych w ramach jednostek samorządowych Partnerstwa regionu ziemi wieluńskiej.

Ustalenia w zakresie polityki przestrzennej stanowią zbiór dyrektyw skierowanych do organów samorządu gminnego, których realizacja jest niezbędna dla potrzeb realizacji celów strategii rozwoju ponadlokalnego. Wskazane rekomendacje i ustalenia wymagają uwzględnienia w planach ogólnych gmin, zgodnie z *art. 13b pkt. 1) ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*[30].

Ustalenia i rekomendacje o charakterze ogólnym

- koncentracja nowej zabudowy w strefach rozwoju osadnictwa, w pozostałych obszarach rozwój nowej zabudowy powinien być traktowany jako uzupełnienie istniejącej zabudowy poprzez jej dogęszczanie,
- kształtowanie nowej zabudowy winno odbywać się w miejscach posiadających dostęp do dróg publicznych, podstawowych usług oraz transportu zbiorowego, który może zapewnić dojazd do pracy oraz placówek edukacyjnych,
- wzmocnienie roli Wielunia jako ośrodka centralnego,
- wykorzystanie potencjału małych miejscowości poprzez poprawę warunków komunikacyjnych (w tym komunikacji rowerowej) i infrastrukturalnych, rozwój atrakcji turystycznych z wykorzystaniem zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, dziedzictwa kulturowego oraz tradycji i produktów lokalnych (w tym żywności ekologicznej, produktów mlecznych i winiarskich),
- zachowanie historycznego znaczenia poszczególnych obszarów podczas przekształceń istniejącej zabudowy oraz lokalizacji nowych inwestycji,
- lokalizacja nowych stref aktywności gospodarczej w pobliżu lokalnych ośrodków wzrostu, zapewniając uzbrojenie terenu, odpowiednią dostępność komunikacyjną i brak konfliktów przestrzennych,
- rozwój terenów aktywności gospodarczej należy kształtować w ścisłym powiązaniu z korytarzami dróg krajowych i wojewódzkich wraz z węzłami komunikacyjnymi z zapewnieniem kanalizowania potencjalnego ruchu transportu ciężarowego,
- kształtowanie przestrzeni z zapewnieniem możliwości korzystania z transportu zbiorowego (kolejowego, powiązanego z systemem autobusowym) wszystkim obszarom zurbanizowanym,
- planowanie stref aktywności gospodarczych powinno odbywać się z uwzględnieniem oddziaływania potencjalnych uciążliwości dla całego obszaru regionu ziemi wieluńskiej, nie tylko w skali lokalnej,
- ponadlokalne powiązania usług turystycznych powinny opierać się o system zasobów przyrodniczych oraz historyczno-kulturowych,
- kształtowanie warunków przestrzennych do tworzenia wysokiej jakości przestrzeni publicznych, sprzyjających integracji społecznej i budowaniu lokalnej tożsamości,

[30] Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 977 ze zmianami)

- w planowaniu przestrzennym należy uwzględnić uwarunkowania związane z ryzykiem wystąpienia powodzi i następstw zmian klimatycznych,
- kształtowanie w przestrzeni retencji wodnej (obszarowej i przyobiektowej), tworzenie warunków maksymalnego zatrzymywania i zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w miejscu powstania, w tym przeciwdziałanie nadmiernemu uszczelnianiu gruntów terenów zurbanizowanych.

Ustalenia i rekomendacje o charakterze szczegółowym

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania poszczególnych jednostek osadniczych układu przestrzennego

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wyróżniono 3 rodzaje struktury osadniczej:

- ośrodek centralny – rdzeń: Wieluń,
- ośrodki lokalne – miasta Osjaków i Działoszyn,
- ośrodki lokalne – wsie gminne: Biała, Skomlin, Mokrsko, Ostrówek, Konopnica, Pątnów, Wierzchlas.

Hierarchia wynika z ilości występujących usług.

Ośrodek centralny – rdzeń

Wieluń został zdefiniowany jako centralny ośrodek administracyjno-usługowy o znaczeniu ponadlokalnym. Jest miastem stanowiącym siedzibę powiatu wieluńskiego, o liczbie mieszkańców powyżej 20 tysięcy[31]. Pełni on funkcję administracyjną oraz stanowi ośrodek koncentracji mieszkalnictwa i usług o charakterze ponadlokalnym. Zgodnie z założeniami *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi,* miasto Wieluń ma pełnić również rolę uzupełniającego węzła przesiadkowego o charakterze regionalnym, co również gwarantuje jego ponadlokalne funkcje.

Ustalenia i rekomendacje:

- ośrodek o znaczeniu ponadlokalnym dla układu przestrzennego regionu ziemi wieluńskiej powinien zapewniać wysoką dostępność usług o charakterze ponadlokalnym, zintegrowane węzły komunikacyjne a także koncentrować główne strefy aktywności gospodarczej i biznesowej,
- utworzenie centrum technologii i innowacji, które skupi się na wspieraniu przedsiębiorczości, badaniach i rozwoju oraz transferze technologii,
- ośrodek osadnictwa wielorodzinnego, w tym o wysokiej intensywności zabudowy,
- zachowanie istniejących form zabudowy oraz kształtowanie nowej, z dopuszczeniem proekologicznych rozwiązań w zakresie kształtowania budynków i obiektów małej architektury,
- kształtowanie przestrzeni miejskich, o charakterze zabudowy śródmiejskiej,
- kształtowanie nowej zabudowy powinno odbywać się przede wszystkim z wykorzystaniem luk urbanistycznych w istniejącym zagospodarowaniu,
- Wieluń jako ośrodek centralny (rdzeń) powinien pełnić istotną rolę w organizacji i rozwoju całego regionu ziemi wieluńskiej, zapewniając skuteczne zarządzanie, wspierając rozwój gospodarczy i społeczny oraz promując współpracę między różnymi interesariuszami,
- ośrodek centralny powinien stanowić węzłowy punkt obsługi mieszkańców oraz turystów odwiedzających region ziemi wieluńskiej.

[31] Według stanu na 2022 r. liczba mieszkańców miasta Wieluń wynosiła 20 826 osób. Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

Ośrodki lokalne – miasta
Jako ośrodki lokalne wskazano jednostki osadnicze posiadające status miasta: Działoszyn i Osjaków. Zadaniem mniejszych miast regionu ziemi wieluńskiej jest uzupełnienie funkcji ośrodka centralnego, tworząc tym samym zintegrowaną sieć obsługi mieszkańców i turystów. Miasta o charakterze miejscowości satelickich względem ponadlokalnego ośrodka centralnego.

Ustalenia i rekomendacje:
- ośrodki miejskie o znaczeniu lokalnym dla układu przestrzennego regionu ziemi wieluńskiej powinny zapewniać wysoką dostępność usług o charakterze lokalnym,
- miasta powinny dysponować szerokim zapleczem usługowym obsługi mieszkańców i turystów,
- zapewnienie jak najlepszej dostępności podstawowych usług poprzez optymalizację infrastruktury i rozwój komunikacji zbiorowej,
- ośrodki osadnictwa o średniej intensywności zabudowy,
- kształtowanie nowych i rozwój istniejących obszarów zurbanizowanych z uwzględnieniem wysokiego udziału terenów zielonych,
- kształtowanie nowej zabudowy powinno odbywać się przede wszystkim z wykorzystaniem luk urbanistycznych w istniejącym zagospodarowaniu, ograniczając rozproszenie zabudowy.

Ośrodki lokalne – wsie gminne
W ramach ośrodków lokalnych wyróżniono również jednostki osadnicze wiejskie, stanowiące siedzibę urzędu gminy: Biała, Czarnożyły, Skomlin, Mokrsko, Ostrówek, Konopnica, Pątnów Wierzchlas. Są ważnymi punktami w organizacji przestrzennej obszarów wiejskich. W tych ośrodkach dominuje krajobraz ruralistyczny, a liczba mieszkańców jest znacznie mniejsza od wcześniej omówionych miast. Wsie gminne odgrywają istotną rolę w życiu społeczności wiejskich, zapewniając mieszkańcom dostęp do podstawowych usług, udogodnień oraz promując lokalny rozwój społeczny i gospodarczy.
Ustalenia i rekomendacje:
- zapewnienie dostępności podstawowych usług poprzez optymalizację infrastruktury i rozwój komunikacji zbiorowej,
- kształtowanie osadnictwa o niskiej intensywności zabudowy, z dominującym krajobrazem ruralistycznym,
- kształtowanie nowych i rozwój istniejących obszarów zurbanizowanych z uwzględnieniem wysokiego udziału terenów zielonych,
- kształtowanie nowej zabudowy powinno odbywać się przede wszystkim z wykorzystaniem luk urbanistycznych w istniejącym zagospodarowaniu, ograniczając rozproszenie zabudowy.
- zachowanie wysokich walorów przyrodniczych – kształtowanie przestrzeni zurbanizowanych z jak najmniejszą ingerencją w środowisko przyrodnicze,
- rozwijanie zrównoważonego rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu energetycznego.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania systemu komunikacyjnego
- usprawnienie powiązań komunikacyjnych między ośrodkami wiejskimi a miastami, w szczególności Wieluniem, w którym skupiają się funkcje o znaczeniu ponadlokalnym,
- sieć powiązań komunikacyjnych regionu ziemi wieluńskiej powinna zapewniać również dobre powiązania zewnętrzne,
- powiązanie wszystkich ośrodków regionu ziemi wieluńskiej wspólnym systemem komunikacji zbiorowej,
- dążenie do wyeliminowania wykluczenia komunikacyjnego (w zakresie komunikacji publicznej) rejonów ziemi wieluńskiej, w której aktualnie zdiagnozowano brak optymalnych połączeń – gminy: Skomlin, Mokrsko, Ostrówek i Konopnica,
- wzmocnienie roli Wielunia jako centrum przesiadkowego komunikacji zbiorowej,

- utworzenie sieci parkingów park&ride (lub/i bike&ride) w pobliżu stacji i przystanków kolejowych z odpowiednim wyposażeniem i infrastrukturą (m.in. systemy informacji turystycznej, wypożyczalnie rowerów),
- lokalizowanie nowych przystanków autobusowych w pobliżu stacji i przystanków kolejowych (istniejących i planowanych), umożliwiając łatwą zmianę środka komunikacji,
- inwestycje w zakresie kształtowania sieci komunikacyjnej należy realizować z poszanowaniem terenów cennych pod względem przyrodniczym oraz nie generując znaczących uciążliwości dla terenów zamieszkałych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania obszarów o charakterze przyrodniczo-ekologicznym

W regionie ziemi wieluńskiej należy zapewnić integrację i ciągłość terenów koncentrujących wysokie walory przyrodnicze, krajobrazowe oraz rozwijające lokalne produkty. Należą do nich obszary chronione (takie jak: Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Załęczański Park Krajobrazowy wraz z otuliną, obszar Natura 2000 Załęczański Łuk Warty, rezerwaty przyrody, użytki ekologiczne), tereny korytarzy ekologicznych, lasy, doliny rzeczne, wody powierzchniowe, łąki i pastwiska.

Ustalenia i rekomendacje:

- prowadzenie polityki przestrzennej i rozwoju terenów zurbanizowanych z uwzględnieniem istniejących korytarzy ekologicznych oraz form ochrony przyrody, w tym zawarcie odpowiednich wytycznych i założeń dotyczących ograniczeń w zabudowie oraz jej charakterze,
- utrzymanie i ochrona terenów przyrodniczych, stanowiących naturalne trasy migracyjne fauny i flory,
- ograniczanie powstawania nowych barier przestrzennych na trasie zidentyfikowanych korytarzy ekologicznych i migracyjnych gatunków (w przypadku braku innej możliwości zagospodarowania – należy przewidzieć przejścia dla zwierząt),
- ochrona dolin rzecznych przed zainwestowaniem, zapewnienie drożności cieków wodnych,
- możliwość udostępniania strefy nadbrzeżnej rzek dla rozwoju funkcji związanych ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem lub turystyką, przy zachowaniu pełnej ochrony systemu przyrodniczego,
- zachowanie i ochrona naturalnych terenów zalewowych, wilgotnych łąk, terenów podmokłych i bagiennych,
- utrzymanie ekologicznych funkcji lasów, z możliwością wykorzystywania na cele rekreacyjne i wypoczynkowe,
- odpowiednie kanalizowanie ruchu turystycznego w rejonie najbardziej cennych przyrodniczo obszarów.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania obszarów o funkcji rolniczej

- zachowanie specyfiki i tożsamości gmin wiejskich,
- ochrona gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej przed zagospodarowaniem, kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów w obrębie zwartych kompleksów gleb wysokiej jakości,
- utrzymywanie zwartych kompleksów użytków rolnych i trwałych użytków zielonych wraz z zadrzewieniami śródpolnymi,
- zalesianie gruntów najsłabszej jakości, nieużytków, gruntów nieprzydatnych rolniczo,
- ograniczanie w zakresie wyznaczania nowych terenów zainwestowania w ramach zamiany gruntów rolnych na grunty budowlane,

- projektowanie funkcji pozarolniczych powinno odbywać się na zasadzie uzupełniania istniejącej zabudowy oraz „dokładania" terenów inwestycyjnych do struktur zwartej zabudowy,
- kształtowanie korzystnego rozłogu gruntów gospodarstw rolnych,
- uwzględnienie obszarów wrażliwych na działania rolnicze, takich jak obszary bagienne, stoki o dużym nachyleniu czy obszary o wysokiej bioróżnorodności. Ochrona tych obszarów może wymagać ograniczenia działalności rolniczej lub stosowania specjalnych praktyk zarządzania,
- zapewnienie odpowiedniej infrastruktury wsparcia dla gospodarstw rolnych, takiej jak drogi dojazdowe, sieci irygacyjne, elektryczne i telekomunikacyjne oraz punkty handlowe i usługowe.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania obszarów aktywności gospodarczej

- usytuowanie dostosowane do infrastruktury transportowej – lokalizowanie w bezpośrednim sąsiedztwie dróg krajowych, wojewódzkich, węzłów komunikacyjnych oraz w stacji i przystanków kolejowych w przypadku specyficznych działalności gospodarczych,
- lokalizacja nowych obszarów aktywności gospodarczej w oddaleniu od zabudowy mieszkaniowej, w zwartych kompleksach,
- ograniczanie lokalizacji obszarów aktywności gospodarczej na terenach bogatych przyrodniczo oraz świadczących usługi turystyczne,
- w istniejących strefach aktywności gospodarczej należy ograniczyć lokalizację nowych funkcji mieszkaniowych, rekreacyjnych, turystycznych. W przypadku istniejących – należy tworzyć odpowiednie zabezpieczenie i izolować od uciążliwości.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania obszarów rozwoju turystyki

Główną osią rozwoju ponadlokalnych usług turystycznych powinna być rzeka Warta wraz z jej otoczeniem. Zakłada się również rozwój turystyki opartej o zasoby historyczno-kulturowe. Rejon turystyki o charakterze przyrodniczym powinien łączyć się z rejonem turystyki historyczno-kulturowej poprzez sieć dojazdów, tras i szlaków w celu utworzenia całego układu ponadlokalnych powiązań. Odpowiednia koncentracja i kanalizacja ruchu turystycznego w regionie ziemi wieluńskiej stworzy zintegrowaną ofertę turystyczną całego obszaru.

- rozwijanie ośrodków turystycznych w oparciu o infrastrukturę komunikacyjną (w tym przede wszystkim komunikację zbiorową),
- rekomenduje się, aby bazę rozwoju usług turystyki związanych z atrakcjami przyrodniczymi, kulturowymi, produkcją lokalnej żywności itp. pełniły wiejskie ośrodki osadnicze, natomiast pobliskie ośrodki miejskie powinny dostarczać turystom podstawowe usługi,
- usługi hotelarskie i gastronomiczne powinny skupiać się głównie na terenach zurbanizowanych, natomiast na terenach otwartych rekomenduje się przede wszystkim rozwój terenów rekreacyjnych, wypoczynkowych, sportowych,
- przestrzenie skupiające atrakcje turystyczne oraz węzły transportu zbiorowego i rowerowego wyposażone w spójną informację turystyczną,
- odpowiednie zarządzanie ruchem turystycznym w celu minimalizowania zagrożeń dla zasobów przyrodniczych i kulturowych,
- w strefach rozwoju turystyki należy unikać lokalizacji inwestycji o dużej uciążliwości dla środowiska, w tym generujących ruch transportu ciężarowego,
- zagospodarowanie turystyczne musi uwzględniać jak najmniejszą ingerencję w środowisko przyrodnicze. Należy przy tym utrzymać drożność szlaków migracyjnych zwierząt.

CZĘŚĆ V

WDRAŻANIE STRATEGII

Źródło fotografii: https://powiat.wielun.pl/Powiat_w_obiektywie.html

WDRAŻANIE STRATEGII ORAZ STRUKTURA ZARZĄDZANIA

Strategia rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 powstała na mocy *porozumienia z dnia 28 listopada 2022 roku określającego zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030* przyjętego uchwałą nr LXI/366/22 Rady Powiatu w Wieluniu.

Wdrażanie Strategii bezpośrednio wiąże się z procesem zarządzania strategicznego rozwoju obszaru funkcjonalnego, który polega na pozyskiwaniu danych surowych, a następnie ich gromadzeniu i przetwarzaniu w celu generowania modelu aktualnego stanu obszaru. W efekcie na podstawie oceny zbioru informacji, władze obszaru funkcjonalnego oraz podmioty od nich niezależne mogą podejmować własne decyzje, skutkujące rozwojem odpowiadającego im układu ponadlokalnego w długiej perspektywie czasowej do 2030 roku. Sprawne współdziałanie zaangażowanych jednostek samorządu terytorialnego (powiat i 11 gmin) oraz ustanowienie płaszczyzny dialogu władz lokalnych oraz partnerów społecznych i gospodarczych umożliwia racjonalne wdrażanie Strategii, włączając w realizację przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz mieszkańców. Samo opracowanie dokumentu strategii nie zapewnia rozwoju obszaru funkcjonalnego ani nie gwarantuje sukcesu organizacji, która go przyjęła i uchwaliła. W celu uniknięcia podejmowania działań adaptacyjnych prowadzących do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i realizacji przedsięwzięć w sposób doraźny i niesystemowy, czego rezultatem mogłoby być obniżenie poziomu skuteczności podejmowanych działań oraz ograniczenie kreowanego przez organizację efektu synergicznego, niezbędne jest wprowadzenie elementów planistycznych, analitycznych oraz kontrolnych, a odpowiedni podział obowiązków będzie stanowił zasadniczy element w procesie decyzyjnym wdrażania strategii.

System wdrażania i zarządzania Strategią

W proces wdrażania Strategii należy zaangażować możliwie szerokie spektrum podmiotów i instytucji obejmujących trzy sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy, jednak główny ciężar odpowiedzialności za wdrażanie strategii rozwoju ponadlokalnego spoczywa na władzach samorządowych. W tym celu zostało zawarte ww. porozumienie, które opisuje strukturę wdrażania dokumentu. Na potrzeby wdrażania strategii ponadlokalnej na obszarze obszaru funkcjonalnego regionu ziemi wieluńskiej przyjęto następującą strukturę zarządzania:

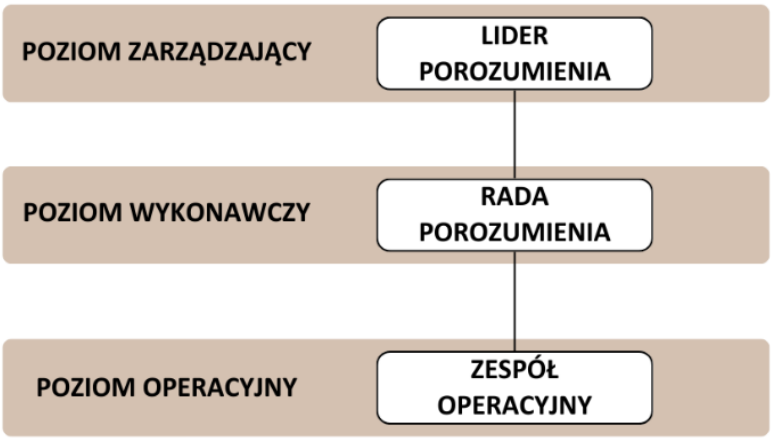

Rysunek 15. *Struktura zarządzania wdrażaniem dokumentu.*
Źródło: opracowanie własne na podstawie porozumienia z dnia 28 listopada 2022 r[32].

Zgodnie z zapisami przedmiotowego porozumienia będącego podstawą opracowania niniejszego dokumentu jako Lidera porozumienia wskazuje się Powiat Wieluński. Lider zarządza i koordynuje działaniami, a jego szczegółowe zadania to:

- reprezentacja Stron Porozumienia przy podejmowaniu ustaleń dotyczących przygotowania i wdrażania Strategii wobec innych podmiotów (w tym instytucji, organów władzy publicznej, podmiotów prywatnych), po uprzedniej konsultacji ze Stronami Porozumienia odnośnie kierunku działania,
- uczestnictwo w spotkaniach i konferencjach związanych z realizacją i promocją Strategii, co nie wyklucza udziału przedstawicieli Stron Porozumienia,
- przeprowadzanie w imieniu Stron Porozumienia procedur prawnych wymaganych w toku przygotowania i wdrażania Strategii, koordynacja zadań wynikających z umowy z wykonawcą oraz dokonywanie rozliczenia związanych z tym wydatków z pozostałymi Stronami Porozumienia,
- informowanie Stron o ustaleniach, podjętych działaniach i istotnych okolicznościach mających wpływ na realizację celów Porozumienia,
- kierowanie pracami Zespołu Operacyjnego.

Funkcję opiniodawczą pełni Rada Porozumienia, w skład której wchodzą przedstawiciele organów wykonawczych Stron Porozumienia (burmistrzowie lub wójtowie gmin) lub osoby przez nie wyznaczone. Przewodniczącym Rady Porozumienia jest organ wykonawczy Lidera (Zarząd Powiatu Wieluńskiego), a jej zadania brzmią następująco:

- opiniowanie i zatwierdzanie: dokumentów niezbędnych w procesie przygotowania i wdrażania Strategii, projektów zawartych w Strategii, wprowadzonych do Strategii zmian (aktualizacji Strategii) oraz rozwiązań wdrożeniowych Strategii,
- inicjowanie dodatkowych działań, porozumień i dokumentów rozwijających współpracę gmin i powiatu,
- opiniowanie projektów zmian niniejszego Porozumienia i przedkładanie propozycji zmian Liderowi,

[32] Porozumienie z dnia 28 listopada 2022 r. określające zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 przyjętego uchwałą nr LXI/366/22 Rady Powiatu w Wieluniu.

- powoływanie i rozwiązywanie dodatkowych struktur roboczych służących realizacji Strategii, np. zespołów roboczych dla poszczególnych projektów.

Za techniczne (robocze) przygotowanie i wdrażanie Strategii odpowiada Zespół Operacyjny. W jego skład wchodzą przedstawiciele powiatu (w tym Koordynator Zespołu) oraz wszystkich gmin (Koordynatorzy), którzy na poziomie roboczym koordynują pracę nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii. Do zadań Zespołu Operacyjnego należy w szczególności:

- koordynacja opracowania i wdrażania Strategii na poziomie gminy/powiatu,
- koordynacja współpracy między Stronami Porozumienia na poziomie roboczym,
- współpraca z wykonawcą Strategii,
- koordynacja identyfikacji i realizacji projektów oraz zapewnienie komplementarności realizowanych zadań w ramach Porozumienia,
- monitorowanie wdrażania Strategii w oparciu o system wskaźników realizacji,
- bieżący kontakt z osobami odpowiedzialnymi za realizację projektów w ramach Strategii,
- prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych skierowanych do interesariuszy,
- roboczy kontakt z innymi instytucjami zaangażowanymi w realizację Strategii,
- formułowanie wniosków i opinii dla Rady Porozumienia.

Koordynator Zespołu odpowiada za realizację zadań Zespołu Operacyjnego, organizację i koordynację prac dotyczących przygotowania i wdrażania Strategii na poziomie powiatu, współpracę z Liderem Porozumienia oraz wykonawcą opracowania Strategii, przekazywanie informacji i stały kontakt z innymi Koordynatorami oraz organizowanie spotkań Zespołu.

Koordynatorzy gminni zajmują się realizacją zadań Zespołu Operacyjnego oraz organizacją i koordynacją prac dotyczących przygotowania i wdrażania Strategii na poziomie gminnym.

Proces zaangażowania Partnerów

Współpraca między Partnerami przy realizacji Strategii jest kluczowym elementem sukcesu. Partnerzy mogą wnosić różnorodne pomysły, zasoby i perspektywy, które wzbogacają proces realizacji Strategii. Istotne jest, aby współpraca opierała się na zaufaniu, transparentności i otwartej komunikacji. Podczas zaplanowanych, cyklicznych spotkań stron Porozumienia, rekomenduje się omawianie najważniejszych kwestii dotyczących realizacji przedsięwzięć, takich jak stopień osiągnięcia wskaźników, problemy i ryzyka, postęp w realizacji harmonogramów rzeczowo-finansowych czy przepływy oraz zabezpieczenie finansów.

Poziom wykonawczy realizacji strategii, a zatem Rada Porozumienia, złożona z kolegium wójtów i burmistrzów powinna spotykać się przynajmniej raz na poł roku.

W każdym z obszarów realizacji Strategii[33], Rada Porozumienia powinna powołać zespoły zadaniowe, których rolą będzie dążenie do realizacji danej grupy przedsięwzięć. W skład każdego zespołu roboczego powinni wejść przedstawiciele każdej jednostki samorządu terytorialnego tworzącej Partnerstwo. Do zespołu roboczego można również zaangażować zainteresowanych mieszkańców oraz

[33] Strategia rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 wyodrębnia cztery obszary realizacji: gospodarczy, przestrzenno-środowiskowy, społeczny i instytucjonalny

członków organizacji pozarządowych. Członkowie zespołu wybiorą koordynatora zespołu zadaniowego. Zadaniem zespołów roboczych poszczególnych obszarów strategii będzie:

- identyfikacja i wybór przedsięwzięć wdrażających kierunki działań zdefiniowane w Strategii,
- monitorowanie postępu przygotowywania wniosków aplikacyjnych oraz realizacji projektów i wskaźników realizacji przedsięwzięć,
- informowanie Rady Porozumienia o postępach realizacji Strategii, w tym o zidentyfikowanych ryzykach oraz napotkanych problemach podczas wdrażania dokumentu.

W odniesieniu do każdego przedsięwzięcia można powoływać mniejsze grupy robocze, składające się z przedstawicieli minimum dwóch JST (członkowie grup roboczych powinni być przedstawicielami gmin, których dane przedsięwzięcie dotyczy). Jeden pracownik JST może być członkiem kilku grup roboczych. Grupy robocze złożone z pracowników JST zaangażowanych bezpośrednio w realizację konkretnego projektu będą odpowiedzialne za przygotowanie wniosku aplikacyjnego danego przedsięwzięcia oraz jego realizację. Grupa robocza powinna raportować na bieżąco postępy pracy oraz ewentualne ryzyka i problemy koordynatorowi odpowiedniego zespołu zadaniowego.

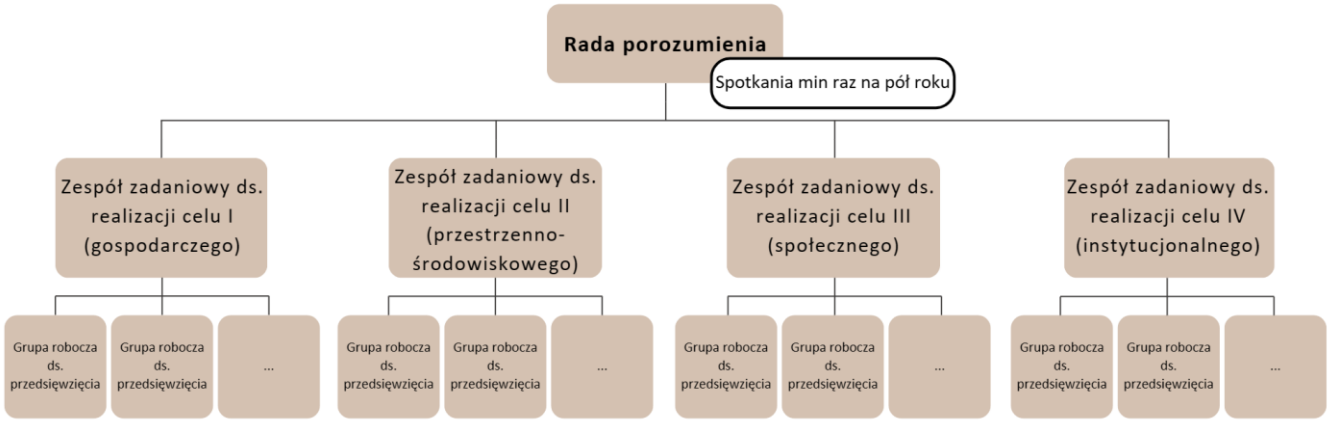

Rysunek 16. *Schemat przedstawiający działanie rady porozumienia.*
Źródło: opracowanie własne na podstawie porozumienia z dnia 28 listopada 2022 r.

W proces realizacji strategii należy zaangażować możliwie szerokie spektrum podmiotów i instytucji obejmujących trzy sektory:

- publiczny: władze samorządowe wchodzące w skład obszaru Partnerstwa, dla którego powstaje strategia ponadlokalna, w tym związki, porozumienia i stowarzyszenia międzygminne stworzone przez te jednostki dla zapewnienia instytucjonalnych podstaw funkcjonowania przyjętej formy współpracy,
- społeczny: mieszkańcy i ich organizacje, w tym organizacje pozarządowe, liderzy lokalni, aktywiści, inicjatorzy działań oddolnych,
- gospodarczy: przedsiębiorcy, najważniejsi pracodawcy, organizacje otoczenia biznesu, samorząd gospodarczy.

Przykładowe działania polegające na zaangażowaniu różnych podmiotów w proces planowania i realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego:

- utworzenie grup roboczych z udziałem przedstawicieli różnych podmiotów, które będą zajmować się konkretnymi obszarami tematycznymi lub projektami. Grupy te mogą prowadzić

prace badawcze, opracowywać strategie i plany działań oraz monitorować postępy w realizacji projektów.

- tworzenie partnerstw między sektorem publicznym a prywatnym może przynieść korzyści w postaci wspólnego finansowania projektów, wymiany wiedzy i doświadczeń oraz skoordynowanych działań na rzecz rozwoju gospodarczego i społecznego. Partnerstwo publiczno-prywatne może obejmować wspólne inwestycje w infrastrukturę, programy szkoleniowe czy promocję regionu.
- organizacja warsztatów, seminariów i spotkań tematycznych, na których przedstawiciele różnych sektorów mogą wymieniać się doświadczeniami, omawiać wyzwania i możliwości oraz identyfikować obszary współpracy i potencjalne projekty.
- organizacja konkursów, targów, festiwali i innych wydarzeń promujących innowacje, przedsiębiorczość i kreatywność wśród lokalnych przedsiębiorców, startupów i firm. Takie wydarzenia mogą przyczynić się do identyfikacji nowych pomysłów biznesowych, nawiązania kontaktów oraz wspierania rozwoju lokalnej gospodarki.
- zachęcanie do współpracy między różnymi sektorami, takimi jak gospodarka, edukacja, zdrowie, środowisko czy kultura, może przyczynić się do integracji działań i osiągnięcia większych efektów synergii. Współpraca międzysektorowa może obejmować wspólne projekty badawczo-rozwojowe, programy szkoleniowe czy inicjatywy społeczne.

Kryteria wyboru kierunków działań do realizacji

Kierunki działań przyjęte podczas opracowywania Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 zostały zdefiniowane na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców, potrzeb wskazywanych przez przedstawicieli poszczególnych JST a także założeń dokumentów wyższego rzędu. Działanie strategiczne rekomendowane przez JST wymieniono w ramach Zał. 1 do Strategii. Ujęte tabelarycznie poszczególne działania przypisano do celów strategicznych i operacyjnych Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 wraz z rekomendacjami i wytycznymi dotyczącymi sposobu realizacji, który umożliwi wpisanie się w odpowiedni kierunek działań oraz zapewni ponadlokalne oddziaływanie przedsięwzięcia.

Na etapie realizacji Strategii, o uznaniu danego przedsięwzięcia za projekt realizujący Strategię decydować będzie Rada Porozumienia, biorąc pod uwagę następujące kryteria:

- zgodność projektu z założeniami Strategii
- oddziaływania ponadlokalne przedsięwzięcia bądź wpisanie się przedsięwzięcia w grupę, obejmującą bliźniacze projekty w minimum dwóch jednostkach samorządu terytorialnego Partnerstwa regionu ziemi wieluńskiej.

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Oprócz działań ponadlokalnych, każda gmina powinna dodatkowo opracować własne aktywności i przedsięwzięcia w celu osiągnięcia założeń Strategii na jej terenie. Istotne jest, by dostosować cele do lokalnych uwarunkowań, uwzględniając odrębne potrzeby, zasoby i możliwości. Każda gmina podczas tworzenia lub aktualizacji dokumentów planistycznych i programów powinna uwzględniać założenia niniejszej Strategii rozwoju ponadlokalnego. Do dokumentów wykonawczych dla Strategii rozwoju ponadlokalnego należą m.in.:

- strategia rozwoju gminy,
- plan ogólny,
- gminny program rewitalizacji,
- program ochrony środowiska,
- plan gospodarki niskoemisyjnej,
- strategia rozwiązywania problemów społecznych,
- program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w *art. 3 ust. 3. ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,*
- gminny program opieki nad zabytkami,
- plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

Dokumenty strategiczne o charakterze kierunkowo-planistycznym (strategie rozwoju gminy, strategie branżowe, polityki gmin) muszą być kierunkowo spójne ze **Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030**, także w zakresie celów, modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Tworzone programy rozwoju powinny uszczegółowiać przedstawione w tym dokumencie kierunki rozwoju oraz określać działania przewidziane do realizacji zgodnie z ustalonym systemem realizacji programu i planem finansowym.

Procedura modyfikacji i aktualizacji dokumentu

Strategia powinna być dokumentem dostosowanym do aktualnych sytuacji i potrzeb społeczności obszaru Partnerstwa, dlatego po zajściu znaczących zmian przestrzennych, społecznych czy gospodarczych należy ją zaktualizować. Proces aktualizacji, podobnie jak proces opracowywania strategii, powinien być wzbogacony o szerokie działania partycypacyjne – należy umożliwić tworzenie i konsultowanie zmian w dokumencie mieszkańcom obszaru oraz pozostałym interesariuszom. Przeprowadzenie aktualizacji Strategii powinno być wynikiem wcześniej przeprowadzonej analizy zmian zachodzących na obszarze Partnerstwa oraz oceny procesu wdrażania celów i zaleceń dotychczasowej wersji dokumentu. Proces aktualizacji dokumentu może dotyczyć:

- aktualizacji systemowej - w której zmiana dotyczy celów, rozwiązań dotyczących wdrażania lub monitorowania efektów realizacji Strategii. Konieczność modyfikacji dokumentu wynika wówczas z wniosków uzyskanych na etapie monitorowania i ewaluacji Strategii, analizy zmian społeczno-gospodarczych lub innych o charakterze systemowym (zmiany prawne, wytyczne programowe itp.)
- aktualizacji listy działań/projektów – wynikającej z procesu wyłaniania projektów partnerskich oraz weryfikacji listy działań wskazanej w Strategii.

WDRAŻANIE STRATEGII

Nie rzadziej niż raz w ciągu okresu obowiązywania zakłada się przeprowadzenie kompleksowej i pogłębionej analizy Strategii z uwzględnieniem aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, systemu finansowania, warunków formalno-prawnych i innych zmiennych mających wpływ na efektywną realizację dokumentu. Wnioski z oceny mogą stać się podstawą do podjęcia decyzji Rady Porozumienia w zakresie ewentualnej zmiany kierunków strategicznych lub aktualizacji poszczególnych elementów Strategii.

Jednostki samorządowe tworzące Partnerstwo regionu ziemi wieluńskiej opracowały listę inwestycji/działań rekomendowanych dla realizacji celów Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2027-2030 wraz z wstępnym oszacowaniem ich kosztów – Załącznik nr 1 do niniejszej Strategii. Ze względu na czas realizacji Strategii do 2030 roku, istnieje możliwość zgłaszania dodatkowych propozycji projektowych w czasie obowiązywania dokumentu. W tym zakresie Rada Porozumienia musi podjąć odpowiednią decyzję w tym zakresie. Zebrane propozycje należy poddać ocenie Zespołu Operacyjnego pod względem przyjętych w dokumencie kryteriów. Proponowany projekt musi być zgodny z przyjętymi w strategii rozwoju ponadlokalnego celami oraz kierunkami rozwoju. Wyniki oceny przedstawiane są Radzie Porozumienia, która podejmuje ostateczną decyzję o ewentualnym uzupełnieniu listy działań/projektów.

Raz w roku, Zespół Operacyjny powinien dokonać przeglądu stopnia realizacji działań/projektów. Na podstawie przeglądu należy przygotować opinię, na podstawie której Rada Porozumienia podejmuje ostateczną decyzję o utrzymaniu lub usunięciu działania/projektu.

SYSTEM MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII

Planowana realizacja Strategii stanowi wyznacznik do opracowania i wdrożenia systemu monitorowania, który będzie zdolny do obsługi działań zaplanowanych do realizacji w ramach opracowanych celów strategicznych i operacyjnych, ale także do stałego wykorzystywania. System monitorowania powinien być kompletny, kompleksowy i rzetelny z uwagi na uwzględnienie wszystkich wymiarów monitorowania i kwestionowania adekwatnych dla konkretnych działań wskaźników. Monitorowanie i ewaluacja Strategii stanowią jeden z kluczowych elementów w procesie zarządzania strategicznego, polegającym na ocenie postępu realizacji jej wdrażania.

Podstawą monitorowania jest systematyczność w obserwowaniu zmian, czyli jakościowych i ilościowych wskaźników określonych w Strategii. Ponadto, istotna jest możliwość szybkiego reagowania na pojawiające się problemy w osiąganiu założonych zamierzeń. Wymaga to z jednej strony zbudowania sprawnego systemu monitorowania, pozwalającego na bieżącą ocenę postępów prowadzonych działań, z drugiej zaś systemu subiektywnej oceny efektów realizowanych zadań. Jednakże, sprawnie funkcjonujący system monitorowania umożliwia bieżące wprowadzanie niezbędnych korekt, w przypadku, gdy postęp realizacji odbiega od założonego, jak też reagowanie na zmiany sytuacji w bezpośrednim otoczeniu oraz przedstawianie władzom samorządowym i społeczności lokalnej, informacji na temat wykorzystywania publicznych środków finansowych przeznaczonych na wsparcie polityki rozwoju jednostki.

Skutecznie działający monitoring pozwala również na prawidłowe wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na poszczególne przedsięwzięcia projektowe, co ma istotne znaczenie w sytuacji wykorzystywania środków zewnętrznych, tj. pochodzących z różnych źródeł, rządowych (ministerialnych), UE oraz innych, które będą wspierały budżet stron porozumienia w realizacji przedsięwzięć.

- Monitorowanie dążenia do osiągnięcia zamierzonych celów powinno obejmować takie działania jak: systematyczne zbieranie danych liczbowych dotyczących realizacji celów strategicznych i operacyjnych, przeprowadzenie analiz porównawczych i tematycznych;
- Przygotowywanie cyklicznych raportów ukazujących stopień realizacji celów Strategii;
- Ocena osiągniętych rezultatów oraz określenie stopnia wykonania przyjętych celów i działań;
- Ocena rozbieżności między przyjętymi celami, działaniami a osiągniętymi rezultatami;
- Analiza przyczyn rozbieżności oraz identyfikacja obszarów wymagających podjęcia działań interwencyjnych;
- Wydawanie rekomendacji odnośnie zmian (aktualizacji) Strategii oraz przyjętych działań.

Przedmiotem monitorowania są wszystkie procesy składające się na wdrażane działania projektowe. W szerszym rozumieniu więc, system monitorowania obejmuje także następujące elementy:

- sytuację społeczno-gospodarczą, w tym uwarunkowania wpływające na politykę rozwoju obszaru funkcjonalnego regionu ziemi wieluńskiej;
- sytuację wewnątrz obszaru funkcjonalnego, przemiany, zachodzące procesy, potencjały i deficyty;
- realizację obszarów kluczowych i celów strategicznych określonych w Strategii;
- realizację konkretnych działań projektowych.

Jednakże, zakres systemu monitorowania Strategii nie powinien być zbyt obszerny z tego względu, że realizacja Strategii jako dokumentu o charakterze strategicznym, sama w sobie pozwoli ocenić jego wpływ na ogólny stan rozwoju OF. Na potrzeby prowadzenia systemu monitoringu i ewaluacji przyjmuje się następujące założenia:

1) Źródła, częstotliwość pozyskiwania informacji

Na potrzeby monitoringu należy wykorzystywać różne źródła informacji (w tym raporty o stanie gmin i powiatu), których część może być pozyskiwania z istniejących systemów monitoringu stron porozumienia, wyspecjalizowanych instytucji jak np. GUS lub innych instytucji, których dane będą najlepiej odzwierciedlać postępy w realizacji strategii. Pozyskiwanie danych służących ocenie wdrażania Strategii będzie odbywało się corocznie. Dodatkowo w miarę potrzeb, dane będą pozyskiwane w przypadku realizacji ponadstandardowych opracowań.

2) Gromadzenie, przetwarzanie i przechowywanie informacji.

Wszelkie dane uzyskane w procesie monitoringu strategii będą weryfikowane, przetwarzane i przechowywane przez Lidera porozumienia, zgodnie ze strukturą wdrażania strategii. Przetworzone dane będą prezentowane stronom porozumienia przynajmniej raz w roku w formie raportu. Dodatkowo proces ewaluacji powinien uwzględnić realizację dokumentów ewaluacyjnych.

3) Ewaluacja strategii

Zgodnie z ogólnie przyjętymi standardami, ewaluacja powinna pojawić się w trzech etapach cyklu realizacji Strategii. Są to punkty kluczowe w kontekście powodzenia danego przedsięwzięcia:

- na etapie planowania i projektowania strategii: rolą ewaluacji jest tutaj ocena trafności założeń planowanej interwencji (w tym przyjętej teorii i celów) oraz jej logiki i planowanego sposobu realizacji (ewaluacja ex-ante);
- na etapie wdrażania strategii: w tym kontekście rolą ewaluacji jest pomiar poziomu realizacji celów na poszczególnych etapach realizacji programu wraz z identyfikacją czynników mających wpływ na sukces lub porażkę; realizacja ewaluacji on-going umożliwia dokonywanie korekt i usprawnień rzutujących na końcowe efekty strategii;
- po zakończeniu realizacji strategii: jest to ewaluacja ex-post; jej rolą jest podsumowanie efektów działań podejmowanych w ramach interwencji oraz wyciągnięcie wniosków i sformułowanie rekomendacji użytecznych dla przyszłych działań. Ewaluacja powinna być zatem obecna na każdym etapie wdrażania strategii.

System monitoringu strategii będzie opierał się na analizie wskaźników produktu i rezultatu, które pozwolą na obserwacje zmian zachodzących w przestrzeni obszaru funkcjonalnego, powiązanych z kierunkami rozwoju Partnerstwa.

Wskaźniki produktu – odnoszą się do kierunków działań. Realizacja poszczególnych wartości pośrednich będzie wskazywać na postępy realizacji strategii w zakresie monitorowania projektów, inwestycji, przedsięwzięć podejmowanych w ramach wdrażania strategii na terenie obszaru Partnerstwa. Wskaźniki rezultatu – odnoszą się do wyzwań rozwojowych i oceniają realizację oczekiwanych efektów realizacji Strategii.

Tabela 19 przedstawia listę proponowanych wskaźników przyjętych na potrzeby monitoringu Strategii. Lista jest katalogiem otwartym. Katalog ten, tak jak wartości docelowe będą mogły być wyznaczane i aktualizowane przy okazji ewaluacji strategii w ramach prac Zespołu Operacyjnego. Rekomenduje się już przyjęte do ewaluowania w danym okresie sprawozdawczym wskaźniki zachować i monitorować aż do zakończenia wdrażania Strategii.

Tabela 19. *Oczekiwane efekty realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 (opracowanie własne).*

Kierunek działań	Wskaźnik rozwoju	Jedn.	Trend
I CEL STRATEGICZNY: WYSPECJALIZOWANY GOSPODARCZO REGION ZIEMI WIELUŃSKIEJ			
1.1 Wysokotowarowe rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze			
Wzmacnianie konkurencyjności rolnictwa na rynku gospodarczym	Ilość zrzeszonych grup producentów rolnych	szt.	↗
	Procent sprzedaży produktów lokalnych	%	↗
	liczba zorganizowanych spotkań doradczych dla rolników z zakresie technologii, prawa i finansów	szt.	↗
	Liczba postów opublikowanych na kanałach społecznościowych gmin oraz informacji udostępnionych na stronach internetowych gmin dotyczących promocji lokalnych produktów	szt.	↗
	Liczba utworzonych biogazowni	szt.	↗
	Ilość wykorzystanych odpadów z rolnictwa oraz pozostałości z sektora rolno-spożywczego (np. zastosowanie ich jako kompost, który może być używany jako naturalny nawóz)	Mg	↗
Dążenie do wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych	Liczba przeprowadzonych szkoleń, warsztatów oraz konsultacji z rolnikami	szt.	↗
	Liczba wspartych rolników w nawiązaniu partnerstw z instytucjami kulturalnymi, muzeami, centrami turystycznymi i organizacjami promującymi dziedzictwo lokalne, aby wspólnie promować produkty tradycyjne w ramach lokalnej kultury i turystyki	szt.	↗
	Liczba uzyskanych certyfikatów gospodarstw ekologicznych	szt.	↗
	Liczba wyjazdów na wydarzenia o charakterze ponadlokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym z prezentacją lokalnych produktów		↗
	Liczba zorganizowanych regularnych wydarzeń targowych, festiwali kulinarnych i lokalnych jarmarków, gdzie producenci lokalni będą mogli zaprezentować swoje produkty szerokiej publiczności.	szt.	↗
1.2 Obszar Nowej Energii			
Dążenie do przekształcenia systemu energetycznego na wspierający transformację w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu	Liczba instalacji fotowoltaicznych, wiatrowych, biogazowni rolniczych	szt.	↗
	Powołanie klastra energii gmin regionu ziemi wieluńskiej	szt.	✓
	Liczba złożonych wniosków o wsparcie finansowe dla rolników w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	zł	↗
	Długość wybudowanej sieci gazowej	km	↗
	Liczba inteligentnych instalacji sieci energetycznych (np. inteligentnych stacji transformatorowych, magazynów energii itp.)	szt.	↗
	Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych	szt.	↗
	Liczba elektrycznych autobusów obsługujących międzygminną komunikację zbiorową	szt.	↗
Wspieranie realizacji budownictwa pasywnego i energooszczędnego	Liczba zastąpionych niskoemisyjnych urządzeń grzewczych podłączeniem budynków do sieci ciepłowniczej, OZE (pompami ciepła), instalowaniem urządzeń opalanych gazem itp.	szt.	↗

	Liczba wspartych finansowo inwestorów decydujących się na budowę lub modernizację budynków zgodnie z zasadami budownictwa energooszczędnego	szt.	↗
	Liczba szkoleń lub innych działań edukacyjnych zwiększających świadomość na temat korzyści płynących z budownictwa pasywnego i energooszczędnego	szt.	↗
	Liczba budynków użyteczności publicznych poddanych termomodernizacji	szt.	↗
1.3 Dywersyfikacja gospodarcza – Turystyka i Kultura			
Wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych do rozwoju turystyki zrównoważonej (m.in. turystyki przyrodniczej, poznawczej, ekologicznej, edukacyjnej, rodzinnej i aktywnej)	Liczba wybudowanych przystani kajakowych wzdłuż rzeki Warty	szt.	↗
	Liczba przestrzeni publicznych służących do wypoczynku i rekreacji (np. placów zabaw, miejsc piknikowych, punktów widokowych itp.)	szt.	↗
	Liczba inwestycji w zakresie nowych całorocznych obiektów noclegowych	szt.	↗
	Liczba turystów uczestniczących w programach wellness i medycznych	szt.	↗
	Liczba gospodarstw świadczących usługi z zakresu agroturystyki	szt.	↗
	Liczba zmodernizowanych miejsc opierających się na turystyce geologicznej	szt.	↗
	Liczba miejsc o charakterze przyrodniczo-edukacyjnym dostosowana do zwiedzania przez turystów (np. jaskinie)	szt.	↗
	Długość oznakowanych szlaków turystycznych	km	↗
	Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych		
	Procent szlaków dostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami	%	↗
Wykorzystanie walorów historyczno-kulturowych do rozwoju turystyki	Liczba obiektów zabytkowych lub historycznych zaadaptowanych na nowe funkcje	szt.	↗
	Liczba inwestycji w infrastrukturę turystyczną	szt.	↗
Budowanie rozpoznawalnej marki turystycznej regionu ziemi wieluńskiej i sieciowanie usług turystycznych	Liczba współprac nawiązanych przez jednostki samorządu terytorialnego z branżą turystyczną (np. hotelami oraz biurami podróży promujących atrakcje turystyczne regionu)	szt.	↗
	Utworzenie programu rozwoju turystyki dla gmin regionu ziemi wieluńskiej		
	Liczba kampanii promocyjnych w zakresie turystyki promujących walory turystyczne regionu ziemi wieluńskiej	szt.	↗
	Utworzenie wspólnej strony internetowej, która będzie zawierała informacje o turystyce gmin partnerstwa	szt.	
	Liczba nowych produktów turystycznych regionu ziemi wieluńskiej	szt.	↗
	Liczba powstałych punktów obsługi/informacji turystycznej w ramach wspólnej sieci	szt.	↗
1.4 Wzmocnienie potencjału specjalizacji gospodarczych i budowanie świadomości w tym zakresie			
Rozwijanie sektorów specjalizacji związanych z rolnictwem ekologicznym, produktami lokalnymi i tradycyjnymi, energią odnawialną, turystyką i kulturą	Liczba dotacji przeznaczonych na rozwój specjalizacji gospodarczych	szt.	↗
	Liczba przeprowadzonych kursów/szkoleń dla przedsiębiorców w obszarze specjalizacji regionu (rolnictwo, nowa energia i turystyka/kultura)	szt.	↗

Budowanie wizerunku regionu ziemi wieluńskiej jako miejsca atrakcyjnego dla inwestycji i przedsiębiorczości	Opracowana spójna strategia marketingowa wraz z harmonogramem działań marketingowych	szt.	✓
	Liczba zorganizowanych wydarzeń branżowych, targów, konferencji, spotkań biznesowych	szt.	↗
Budowanie współpracy międzysektorowej i międzyinstytucjonalnej	Liczba nawiązanych współprac z lokalnymi uczelniami i instytutami badawczymi w celu realizacji wspólnych projektów badawczo-rozwojowych	szt.	↗
	Liczba zorganizowanych konferencji i seminariów mających na celu integrację przedsiębiorstw i instytucji naukowo-badawczych	szt.	↗
1.5 Pobudzanie przedsiębiorczości mieszkańców i stworzenie perspektyw rozwojowych			
Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej	Liczba opracowanych wspólnych, zintegrowanych planów inwestycyjnych	szt.	↗
	Liczba kampanii promocyjnych i wydarzeń tematycznych promujących lokalne przedsiębiorstwa	szt.	↗
	Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych	ha	↗
	Nowopowstały punkt informacji i doradztwa dla przedsiębiorców	szt.	✓
	Utworzenie wspólnego elektronicznego wykazu wolnych terenów i obiektów inwestycyjnych regionu ziemi wieluńskiej	szt.	✓
Pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców ziemi wieluńskiej	Kwota dofinansowań przeznaczonych dla nowo powstających przedsiębiorstw, w tym małych firm	zł	↗
	Utworzenie Centrum Kształcenia Zawodowego	szt.	✓
	Liczba szkoleń/warsztatów/kursów dotyczących zakładania własnej działalności gospodarczej	szt.	↗
	Liczba urządzeń, narzędzi i technologii używanych w danym zawodzie w ramach doposażenia szkół ponadpodstawowych	szt.	↗
	Liczba utworzonych nowych miejsc pracy	szt.	↗
II CEL STRATEGICZNY: ZASOBY PONADLOKALNIE DOSTĘPNE			
2.1 Ochrona zasobów przyrodniczych i kształtowanie krajobrazu			
Utrzymanie i ochrona posiadanych walorów przyrodniczych i krajobrazowych	Powierzchnia dolesień nieużytków rolnych oraz gruntów niskich klas bonitacyjnych	%	↗
	Utworzenie programu dotyczącego działań w zakresie kontynuacji i wzmocnienia ochronny dla zasobów przyrodniczych	szt.	✓
	Liczba zainicjowanych projektów na rzecz zachowania bioróżnorodności i utrzymania ekosystemów	%	↗
Promowanie zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi	Liczba programów edukacyjnych i informacyjnych wśród mieszkańców mających na celu zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat ochrony zasobów przyrodniczych	szt.	↗
2.2 Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i kształtowanie spójnego krajobrazu kulturowego			
Zwiększanie dostępności i jakości zasobów dziedzictwa kulturowego	Liczba podjętych prac na rzecz zabytków archeologicznych	szt.	↗
	Liczba miejsc i obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym dostosowana do zwiedzania przez turystów	szt.	↗
	Liczba odrestaurowanych obiektów zabytkowych	szt.	↗
Promowanie i dokumentowanie posiadanych zasobów dziedzictwa kulturowego	Liczba zinwentaryzowanych zabytków	szt.	↗
	Liczba kampanii promocyjnych na rzecz zabytków i wydarzeń kulturalnych	szt.	↗
	Liczba działań podjętych na rzecz ocalenia historii dawnej kolejki wąskotorowej	szt.	↗

	Utworzenie cyfrowej monografii zabytków regionu ziemi wieluńskiej	szt.	✓
	Liczba utworzonych i/lub zmodernizowanych szlaków kulturowych	szt.	↗
2.3 Zwiększanie dostępności komunikacyjnej obszaru			
Utrzymanie dobrej jakości połączeń komunikacyjnych	Utworzenie programu dostępności komunikacyjnej (strategii moblinośći)	szt.	✓
	Długość zmodernizowanych dróg w obszarze funkcjonalnym	szt.	↗
	Długość nowych dróg w obszarze funkcjonalnym	szt.	↗
	Długość nowych ciągów rowerowych w obszarze funkcjonalnym	szt.	↗
	Liczba działań lobbystycznych podjętych na rzecz poprawy stanu i modernizacji dróg krajowych i wojewódzkich (w tym budowy obwodnic w ich ciągu)	szt.	↗
Stworzenie atrakcyjnej i konkurencyjnej oferty przewozowej publicznego transportu zbiorowego	Liczba nowych przystanków autobusowych	szt.	↗
	Liczba nowych stacji/przystanków kolejowych	szt.	↗
	Liczba parkingów Park & Ride przy stacjach/przystankach kolejowych	szt.	↗
2.4 Rewaloryzacja, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni			
Rewaloryzacja istniejących obszarów zdegradowanych i zaniedbanych	Liczba pracowników samorządów lokalnych biorących udział w szkoleniach dotyczących polityki przestrzennej	szt.	↗
	Powierzchnia gmin Partnerstwa objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	↗
	Liczba przebudowanych/ zrewaloryzowanych pustostanów oraz ruin	szt.	↗
Poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni publicznej	Liczba nowopowstałych miejsc przestrzeni publicznej (place, parki, skwery, bulwary itp.)	szt.	↗
	Liczba terenów zieleni publicznej (parki, ogrody społeczne itp.)	szt.	↗
2.5 Poprawa jakości środowiska i wzmocnienie odporności na zmiany klimatu			
Integrowanie i koordynowanie działań z zakresu ochrony środowiska i wzmacniania odporności na zmiany klimatu na poziomie ponadlokalnym	Wspólna strategia zarządzania odpadami i optymalizacji wykorzystania surowców wtórnych oraz redukcji emisji równoważnika CO2	szt.	✓
	Liczba podjętych projektów dot. ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu	szt.	↗
Podejmowanie wspólnych działań na rzecz ochrony środowiska i wzmacniania odporności na zmiany klimatu	Liczba utworzonych obiektów/instalacji błękitno-zielonej infrastruktury	szt.	↗
	Liczba osób biorących udział w kampaniach edukacyjnych na rzecz klimatu organizowanych na obszarze funkcjonalnym	szt.	↗
	Liczba zrealizowanych/podjętych projektów mających na celu poprawę stanu wód powierzchniowych i podziemnych	szt.	↗
	Liczba odpadów podlegających recyklingowi	szt.	↗
	Ilość emisji dwutlenku węgla (CO2) w ciągu roku	t	↘
III CEL STRATEGICZNY: WSPÓLNOTA SILNA SPOŁECZNIE			
3.1 Doskonalenie jakości i poprawa dostępności infrastruktury społecznej w regionie ziemi wieluńskiej			
Integrowanie i koordynowanie działań z zakresu doskonalenia jakości usług społecznych	Liczba partnerstw zawartych między placówkami i instytucjami	szt.	↗
	Liczba projektów i inicjatyw, będących wynikiem współpracy między różnymi placówkami/instytucjami	szt.	↗
	Liczba doposażonych obiektów ochrony zdrowia	szt.	↗

Zapewnienie wysokiej jakości edukacji, opieki nad dziećmi i usług zdrowotnych	Liczba miejsc dla dzieci w żłobkach	szt.	↗
	Liczba zmodernizowanych/wybudowanych przyszkolnych sal gimnastycznych, boisk sportowych i placów zabaw	szt.	↗
	Liczba aptek/punktów aptecznych	szt.	↗
	Liczba kampanii oraz działań promocyjnych, zachęcających mieszkańców do udziału w programach profilaktyki zdrowotnej	szt.	↗
Zapobieganie wykluczeniu społecznemu	Nowopowstała placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego z miejscami interwencyjnymi	szt.	✓
	Liczba powstałych mieszkań treningowych i wychowawczych	szt.	✓
	Liczba inicjatyw podjętych przez obiekty socjalne (lub inne publiczne) dotyczących m.in. opieki psychologicznej oraz opieki nad osobami starszymi lub niepełnosprawnymi	szt.	↗
	Liczba osób wspartych programami dożywiania w ramach przygotowywania i dowożenia posiłków	szt.	↗
	Liczba międzygminnych porozumień o współpracy w zakresie polityki opiekuńczej	szt.	↗
	Liczba wspartej infrastruktury na rzecz osób starszych	szt.	↗
	Liczba obiektów dostosowanych dla osób z niepełnosprawnością	szt.	↗
	Liczba opracowanych Gminnych Programów Rewitalizacji	szt.	↗
Wzmocnienie służb ratowniczych	Liczba nowo zakupionego sprzętu przez służby ratownicze	szt.	↗
	Liczba szkoleń i programów rozwoju zawodowego dla pracowników służb ratowniczych	szt.	↗
Rozwijanie potencjału kulturalnego oraz sportowego i rekreacyjnego	Wybudowanie nowej hali koncertowo-konferencyjnej	szt.	↗
	Liczba zorganizowanych wydarzeń sportowych i kulturalnych o charakterze ponadlokalnym	szt.	↗
	Liczba nowo wybudowanych miejsc aktywności sportowej	szt.	↗
	Liczba nowopowstałych kapel oraz zespołów ludowych	szt.	↗
3.2 Budowanie tożsamości ponadlokalnej, integracja społeczeństwa i wzmacnianie ich zaangażowania w rozwój Partnerstwa			
Kształtowanie tożsamości lokalnej z wykorzystaniem wspólnego dziedzictwa kulturowego, historii i kultury	Liczba dofinansowanych organizacji pozarządowych (NGO's), zajmujących się m.in. wspieraniem i upamiętnianiem historii, tradycji i zwyczajów ziemi wieluńskiej	szt.	↗
	Liczba warsztatów, wystaw, przeglądów artystycznych i innych wydarzeń organizowanych dla lokalnych artystów, twórców, rzemieślników	szt.	↗
	Liczba wydarzeń i przedsięwzięć wzbogaconych o nowopowstałą tożsamość wizualną regionu	szt.	↗
	Utworzenie marki oraz identyfikacji wizualnej regionu: logo, slogan, kolorystyka	szt.	✓
Wspieranie ponadlokalnej partycypacji społecznej i inicjatyw społecznych	Powołana rada mieszkańców ziemi wieluńskiej	szt.	✓
	Liczba zorganizowanych akcji wolontariatu i innych inicjatyw zachęcających mieszkańców do działań na rzecz społeczności	szt.	↗
	Liczba mieszkańców uczestniczących w organizowanych konsultacjach społecznych	szt.	↗
3.3 Wzmacnianie społeczności lokalnej			
Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych mieszkańców	Liczba zorganizowanych kursów i szkoleń dokształcających i przekwalifikowujących pracowników	szt.	↗
	Liczba nauczycieli uczestniczących w dodatkowych szkoleniach/kursach	os.	↗

	Utworzenie Centrum Kształcenia Zawodowego	szt.	✓
	Liczba uczniów objętych programem stypendialnym i grantami edukacyjnymi	szt.	↗
	Liczba nawiązanych partnerstw z organizacjami pozarządowymi, instytucjami rządowymi i biznesowymi, które mogą wspierać programy edukacyjne	szt.	↗
Budowanie społeczeństwa informacyjnego	Długość sieci Internetu światłowodowego	szt.	↗
	Liczba mieszkańców korzystających z e-usług dla administracji, teleopieki, aplikacja e-zdrowie, e-opieka	szt.	↗
	Liczba szkoleń wzmacniających kompetencje cyfrowe różnych grup społecznych	szt.	↗
IV CEL STRATEGICZNY: EFEKTYWNIE I ODPOWIEDZIALNIE ZARZĄDZANE PARTNERSTWO			
4.1 Współpraca międzygminna i zarządzanie rozwojem			
Podnoszenie jakości funkcjonowania instytucji publicznych w zakresie zarządzania rozwojem	Liczba dokumentów strategicznych mających na celu wzrost jakości zarządzania obszarem funkcjonalnym	szt.	↗
	Liczba podjętych inicjatyw współpracy ponadlokalnej	szt.	↗
	Liczba uczestników spotkań z mieszkańcami dotyczących najważniejszych projektów rozwojowych	szt.	↗
Tworzenie struktur koordynacji rozwoju Partnerstwa i wymiany doświadczeń	Liczba spotkań powołanej specjalnej grupy roboczej ds. koordynacji rozwoju Partnerstwa	szt.	↗
	Liczba spotkań informacyjnych i edukacyjnych dla partnerów w celu zrozumienia ich roli i zaangażowania w procesy rozwoju Partnerstwa	szt.	↗
	Utworzona platforma dla Partnerów regionu ziemi wieluńskiej, służącej wymianie informacji, doświadczeń, planowania wspólnych projektów oraz monitorowania postępów w projektach międzygminnych	szt.	✓
4.2 Promocja regionu ziemi wieluńskiej			
Rozwijanie metod marketingu terytorialnego	Liczba postów zamieszczonych w social mediach dotyczących promocji regionu ziemi wieluńskiej	szt.	↗
	Liczba krajowych i międzynarodowych imprez branżowych, na których promowano region ziemi wieluńskiej	szt.	↗
	Utworzona zintegrowana platforma internetowa, pełniąca funkcję centrum informacji o regionie ziemi wieluńskiej, zawierającej informacje o atrakcjach turystycznych, wydarzeniach kulturalnych, ofertach inwestycyjnych itp.	szt.	↗
Budowanie marki regionu ziemi wieluńskiej	Liczba ujednoliconych witaczy gmin i powiatu w nowopowstały system wizualizacji	szt.	↗
	Stworzenie wspólnych dedykowanych profili na platformach społecznościowych, takich jak Facebook, Instagram, Twitter czy tik tok obejmujących Partnerstwo regionu ziemi wieluńskiej	szt.	↗

RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Projekty i działania wynikające z zapisów **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030** będą realizowane w okresie wdrażania dokumentu zgodnie z przyjętym systemem wdrażania i strukturą wdrażania z wykorzystaniem różnorodnych źródeł finansowania. Wdrażanie strategii i wynikających z niej projektów będzie poprzedzone analizą możliwości i dostępności środków, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości finansowych poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego objętych niniejszym dokumentem. Każdorazowo na etapie rocznych ewaluacji wdrażania strategii i określania nadchodzących planów jej realizacji należy prowadzić systematyczną ocenę sytuacji finansowej JST wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego. Zakres tej oceny powinien dotyczyć:

- analizy poziomu i zmian dochodów oraz wydatków gmin w okresie ostatnich co najmniej pięciu lat,
- analizy salda budżetu i poziomu zadłużenia budżetu gmin w okresie ostatnich co najmniej pięciu lat,
- analizy poziomu i zmian dochodów własnych oraz nakładów inwestycyjnych gmin w okresie ostatnich co najmniej pięciu lat,
- analizy wieloletniej prognozy finansowej gmin,
- analizy aktywności i skuteczności gmin w pozyskiwaniu zewnętrznych środków publicznych w okresie ostatnich co najmniej pięciu lat.

Wyniki oceny sytuacji finansowej przeprowadzonej z uwzględnieniem powyższych czynników pozwolą zidentyfikować faktyczne możliwości JST zrzeszonych w ramach obszaru funkcjonalnego i określić ich gotowość do podejmowania zobowiązań finansowych mających na celu osiąganie celów strategii rozwoju ponadlokalnego. Na potrzeby realizacji zapisów strategii zaplanowano wykorzystanie szerokiego katalogu źródeł finansowania. Na potrzeby realizacji strategii przyjmuje się następujące źródła finansowania:

- środków własnych gmin i powiatu,
- środków pochodzących z budżetu państwa lub budżetu samorządu województwa łódzkiego przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środków z funduszy celowych, m.in. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (w tym Program LIFE), Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO),
- Środków pochodzących z naborów w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
- Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej:
  - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)
  - Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)
  - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)
  - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS)
  - Fundusze Europejskie dla Łódzkiego (FELD)
- środków prywatnych, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych,
- Programy Unijne:
  - Program Interreg Europa 2021-2027
  - Program Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027
  - Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027

- innych funduszy zewnętrznych, np. funduszy norweskich i funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- innych środków publicznych.

W poniższej tabeli zestawiono możliwe źródła finansowania poszczególnych projektów, których implementacja przyczyni się do osiągnięcia wyznaczonych kierunków rozwoju gmin ziemi wieluńskiej.

Tabela 20. *Źródła finansowania poszczególnych projektów (opracowanie własne).*

Cel	Potencjalne źródła finansowania	Typy projektów, które mogą otrzymać dofinansowanie
CEL I - GOSPODARKA		
1.1 Wysokotowarowe rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze	**FERC**	Priorytet FERC.02 Zaawansowane usługi cyfrowe
	KPO	Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”
	Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej	I.10.1.1 - I.11 Inwestycje i rozwój gospodarstw I.13.5 Współpraca, rozwój lokalny I.14.4 Transfer wiedzy i doradztwo
1.2 Obszar Nowej Energii	**FELD**	Priorytet FELD.02 Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego
	FENX	Priorytet FENX.01 Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności Priorytet FENX.02 Wsparcie sektorów energetyka i środowisko
	KPO	Komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności”
	INTERREG BSR	Priorytet 3. Społeczeństwa neutralne dla klimatu
	INTERREG CENTRAL EU	Priorytet 2. Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej
	INTERREG EUROPA	2. Bardziej ekologiczna, neutralna dla klimatu i odporna Europa.
	LIFE	podprogram „Przejście na czystą energię”.
1.3 Dywersyfikacja gospodarcza – Turystyka i Kultura	**FELD**	Priorytet FELD.05 Fundusze europejskie dla rozwoju lokalnego w Łódzkiem Priorytet FELD.06 Fundusze europejskie dla Łódzkiego przyjaznego mieszkańcom
	FENX	Priorytet FENX.07 Kultura
	INTERREG EU	4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu.
1.4 Wzmocnienie potencjału specjalizacji gospodarczych i budowanie świadomości w tym zakresie	**FELD**	Priorytet FELD.01 Fundusze europejskie dla innowacyjnego Łódzkiego
	INTERREG BSR	Priorytet 1. Innowacyjne społeczeństwa
	INTERREG CENTRAL EU	Priorytet 1. Współpraca na rzecz inteligentnej Europy Środkowej
	Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej	I.10.1.1 - I.11 Inwestycje i rozwój gospodarstw I.13.5 Współpraca, rozwój lokalny I.14.4 Transfer wiedzy i doradztwo
1.5 Pobudzanie przedsiębiorczości mieszkańców i stworzenie perspektyw rozwojowych	**FELD**	Priorytet FELD.07 Fundusze europejskie dla zatrudnienia i integracji w Łódzkiem Priorytet FELD.08 Fundusze europejskie dla edukacji i kadr w Łódzkiem
	FERS	Priorytet FERS.01 Umiejętności
	FENG	Priorytet FENG.01 Wsparcie dla przedsiębiorców
	KPO	Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”
	INTERREG CENTRAL EU	Priorytet 1. Współpraca na rzecz inteligentnej Europy Środkowej

Cel	Potencjalne źródła finansowania	Typy projektów, które mogą otrzymać dofinansowanie
CEL II – PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO		
2.1 Ochrona zasobów przyrodniczych i kształtowanie krajobrazu	**FELD**	Priorytet FELD.02 Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego Priorytet FELD.09 Fundusze europejskie dla Łódzkiego w transformacji
	FENX	Priorytet FENX.01 Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności
	INTERREG CENTRAL EU	Priorytet 2. Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej
	INTERREG EU	2. Bardziej ekologiczna, neutralna dla klimatu i odporna Europa.
	LIFE	Podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”
2.2 Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i kształtowanie spójnego krajobrazu kulturowego	**FELD**	Priorytet FELD.05 Fundusze europejskie dla rozwoju lokalnego w Łódzkiem
	FENX	Priorytet FENX.07 Kultura
	INTERREG EU	4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu. 5. Europa bliższa obywatelom.
2.3 Zwiększanie dostępności komunikacyjnej obszaru	**FELD**	Priorytet FELD.03 Fundusze europejskie dla mobilnego Łódzkiego
	FENX	Priorytet FENX.03 Transport miejski Priorytet FENX.04 Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności Priorytet FENX.05 Wsparcie sektora transportu z EFRR
	KPO	Komponent E „Zielona, inteligentna mobilność”
	INTERREG BSR	Priorytet 3. Współpraca na rzecz lepiej połączonej Europy Środkowej
2.4 Rewaloryzacja, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni	**FELD**	Priorytet FELD.02 Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego
	KPO	Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”
2.5 Poprawa jakości środowiska i wzmocnienie odporności na zmiany klimatu	**FELD**	Priorytet FELD.02 Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego
	FENX	Priorytet FENX.01 Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności Priorytet FENX.02 Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR
	KPO	Komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności”
	INTERREG CENTRAL EU	Priorytet 2. Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej
	INTERREG EU	2. Bardziej ekologiczna, neutralna dla klimatu i odporna Europa
	LIFE	Podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”
CEL III – SPOŁECZEŃSTWO		
3.1 Doskonalenie jakości i poprawa dostępności infrastruktury społecznej w regionie ziemi wieluńskiej	**FELD**	Priorytet FELD.07 Fundusze europejskie dla zatrudnienia i integracji w Łódzkiem Priorytet FELD.08 Fundusze europejskie dla edukacji i kadr w Łódzkiem
	FERS	Priorytet FERS.02 Opieka nad dziećmi i równowaga między życiem prywatnym i zawodowym Priorytet FERS.03 Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami Priorytet FERS.04 Spójność społeczna i zdrowie
	KPO	Komponent C „Transformacja cyfrowa” Komponent D „Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia”
	INTERREG CENTRAL EU	Priorytet 1. Współpraca na rzecz inteligentnej Europy Środkowej

Cel	Potencjalne źródła finansowania	Typy projektów, które mogą otrzymać dofinansowanie
	INTERREG EU	4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu.
3.2 Budowanie tożsamości ponadlokalnej, integracja społeczeństwa i wzmacnianie ich zaangażowania w rozwój Partnerstwa	**FERS**	Priorytet FERS.04 Spójność społeczna i zdrowie
	KPO	Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”
	INTERREG BSR	Priorytet 1. Innowacyjne społeczeństwa
3.3 Wzmacnianie społeczności lokalnej	**FELD**	Priorytet FELD.07 Fundusze europejskie dla zatrudnienia i integracji w Łódzkiem Priorytet FELD.08 Fundusze europejskie dla edukacji i kadr w Łódzkiem
	FERC	Priorytet FERC.01 Zwiększenie dostępu do ultra-szybkiego Internetu szerokopasmowego Priorytet FERC.02 Zaawansowane usługi cyfrowe
	INTERREG EU	1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa.
CEL IV – MARKETING I ZARZĄDZANIE		
4.1 Współpraca międzygminna i zarządzanie rozwojem	**FERC**	Priorytet FERC.02 Zaawansowane usługi cyfrowe
	KPO	Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”
	INTERREG BSR	Priorytet 4. Zarządzanie współpracą
4.2 Promocja regionu ziemi wieluńskiej	**FELD**	Priorytet FELD.01 Fundusze europejskie dla innowacyjnego Łódzkiego
	FERC	Priorytet FERC.02 Zaawansowane usługi cyfrowe
	INTERREG CENTRAL EU	Priorytet 4. Poprawa systemu zarządzania współpracą w Europie Środkowej

Wskazywane źródła finansowania realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego należy interpretować jako katalog otwarty. Wciąż rozwijająca się perspektywa finansowania 2021-2027, horyzont realizacji strategii do roku 2030 oraz nowe umowy zawierane na realizacje programów wskazują na możliwość zmian i rozwoju katalogu środków zewnętrznych. W związku z powyższym należy podkreślić istotę bieżącego monitorowania możliwości źródeł finansowania przez pracowników jednostek samorządu terytorialnego włączonych w obszar funkcjonalny, co pozwoli na bieżące dostosowanie źródeł finansowania do aktualnych potrzeb rozwojowych.

Jednostki stowarzyszone w obszarze funkcjonalnym regionu ziemi wieluńskiej zidentyfikowały listę inwestycji rekomendowanych dla realizacji celów strategii wraz z wstępnym oszacowaniem ich kosztów – Załącznik nr 1 do niniejszej Strategii.

Poniżej przedstawiono całkowity szacunkowy koszt realizacji strategii oraz szacunkowy koszt realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Szacunkowy koszt realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2027-2030 będzie wynosił ok. 1 358 655 000 zł.

CZĘŚĆ V
WYKAZ TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

Źródło fotografii: https://powiat.wielun.pl/Powiat_w_obiektywie.html

WYKAZ TABEL:

Tabela 1. Potencjały rozwojowe obszaru Partnerstwa. 30
Tabela 2. Deficyty rozwojowe obszaru Partnerstwa..... 34
Tabela 3. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030..... 68
Tabela 4. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030..... 69
Tabela 5. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030..... 70
Tabela 6. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030..... 71
Tabela 7. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 r. (opracowanie własne). 71
Tabela 8. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa r. (opracowanie własne). 72
Tabela 9. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (opracowanie własne). 73
Tabela 10. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi (opracowanie własne). 74
Tabela 11. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Regionalnej Strategii Innowacji LORIS 2030 (opracowanie własne). 75
Tabela 12. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Regionalnego Planu Transportowego Województwa Łódzkiego dla realizacji warunku podstawowego Celu Polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021-2027 (opracowanie własne). 76
Tabela 13. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2025-2031 (opracowanie własne). 77
Tabela 14. Spójność celów Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 z założeniami Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020 - 2023 (opracowanie własne). 77
Tabela 15. Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie regionu ziemi wieluńskiej..... 83
Tabela 16. Spójność celów Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 z kierunkami działań określonych w dokumentach krajowych dla OSI miasto średnie tracące funkcje społeczno-gospodarczej. 100
Tabela 17. Spójność celów Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 z kierunkami działań określonych w dokumentach krajowych dla OSI Obszar Nowej Energii. .. 102
Tabela 18. Spójność celów Strategii rozwoju ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 z kierunkami działań określonych w dokumentach krajowych dla OSI Obszar Zielonej Gospodarki. 102

Tabela 19. Oczekiwane efekty realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego regionu ziemi wieluńskiej na lata 2023-2030 (opracowanie własne). 118
Tabela 20. Źródła finansowania poszczególnych projektów (opracowanie własne). 125

WYKAZ RYSUNKÓW:

Rysunek 1. Analiza SWOT - czynniki rozwojowe obszaru Partnerstwa..... 37
Rysunek 2. Obszary rozwoju regionu ziemi wieluńskiej (opracowanie własne). 40
Rysunek 3. Uwarunkowania przyrodnicze regionu ziemi wieluńskiej - formy ochrony przyrody. 81
Rysunek 4. Środowisko przyrodnicze regionu ziemi wieluńskiej – korytarze ekologiczne 81
Rysunek 5. Komunikacja regionu ziemi wieluńskiej..... 82
Rysunek 6. Komunikacja zbiorowa regionu ziemi wieluńskiej 82
Rysunek 7. Zagrożenie powodziowe regionu ziemi wieluńskiej 85
Rysunek 8. Infrastruktura regionu ziemi wieluńskiej 87
Rysunek 9. Zasoby dziedzictwa kulturowego regionu ziemi wieluńskiej 88
Rysunek 10. Turystyka regionu ziemi wieluńskiej 88
Rysunek 11. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej. 90
Rysunek 12. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Wyspecjalizowany gospodarczo region ziemi wieluńskiej 94
Rysunek 13. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Zasoby ponadlokalnie dostępna..... 97
Rysunek 14. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – Wspólnota silna społecznie..... 99
Rysunek 15. Struktura zarządzania wdrażaniem dokumentu. 110
Rysunek 16. Schemat przedstawiający działanie rady porozumienia. 112

Zdjęcie z okładki:
Źródło: https://malkiweuropie.blogspot.com/2017/08/ziemia-wielunska.html